

STUDIU DE BUNE PRACTICI a managementului patrimoniului cultural construit în orașele istorice

CHIȘINĂU - 2021

Cuprins

Introducere (Sergiu Musteață)	3
1. Kaunas, Lituania (Dumitrița Efremov)	5
1. Introducere	5
2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului	8
3. Managementul patrimoniului imobil	10
4. Proiecte majore din domeniul patrimoniului cultural	13
5. Concluzii și referințe la situația Chișinăului	17
Bibliografie.....	18
2. Bamberg, Germania (Dumitrița Efremov)	19
1. Introducere	19
2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului	21
3. Managementul patrimoniului imobil	23
4. Proiecte majore din domeniul patrimoniului cultural	25
6. Concluzii și referințe la situația Chișinăului	27
Bibliografie	28
3. Bath, Marea Brianie (Mihai-Ionuț Danciu)	29
1. Introducere	29
2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului	32
3. Managementul patrimoniului imobil	35
4. Principii de planificare și acțiune	37
5. Mecanisme de conservare	38
6. Exemple de intervenții la clădiri istorice și în zone protejate	40
7. Concluzii și referințe la situația Chișinăului	44
Bibliografie	45
4. Lviv, Ucraina (Mihai-Ionuț Danciu)	46
1. Introducere	46
2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului	50
3. Managementul patrimoniului imobil	52
4. Proiecte majore din domeniul patrimoniului cultural	53
5. Abordarea integrată a revitalizării centrului istoric	56
6. Exemple de intervenții la clădiri istorice și în zone protejate	58
7. Concluzii și referințe la situația Chișinăului	61
Bibliografie	62

5. Oradea, România (Ana Dabija)	63
1. Introducere	63
2. Sistemul normativ, administrativ și regimul juridic al patrimoniului istoric construit	64
3. Managementul patrimoniului istoric construit	69
4. Exemple de proiecte de intervenții în zonele protejate	71
5. Concluzii și recomandări pentru Chișinău	74
Bibliografie	75
6. Lublin, Polonia (Ana Dabija)	76
1. Introducere	76
2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului istoric construit	80
3. Managementul patrimoniului istoric construit	81
4. Exemple de proiecte privind conservare, restaurare, valorificare și promovare	85
5. Concluzii și recomandări pentru Chișinău	88
Bibliografie	90
7. Nijni Novgorod, Rusia (Andrei Vatamaniuc)	91
1. Introducere	91
2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului istoric construit	92
3. Managementul patrimoniului istoric construit	94
4. Exemple de proiecte privind conservare, restaurare, valorificare și promovare	100
5. Exemple de intervenții în zone protejate	104
6. Concluzii și recomandări pentru Chișinău	107
Bibliografie	108
8. Sankt Petersburg, Rusia (Andrei Vatamaniuc)	109
1. Introducere	109
2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului istoric construit	109
3. Managementul patrimoniului istoric construit	114
4. Exemple de proiecte privind conservare, restaurare, valorificare și promovare	120
5. Exemple de intervenții în zone protejate	125
6. Concluzii și recomandări pentru Chișinău	128
Bibliografie	129
Concluzii (Sergiu Musteață)	130

Introducere

Studiul de bune practici a managementului patrimoniului construit în orașele istorice a fost elaborat în baza Contractului semnat între Asociația Națională a Tinerilor Istorici din Moldova (ANTIM) și IPM „Chișinău Proiect”.

Studiul a fost comandat de către IPM „Chișinău Proiect” în contextul discuțiilor și inițiativelor de elaborare a Planului urbanistic zonal Centru și căutării unor exemple de bune practici privind managementul patrimoniului construit din diverse orașe. Astfel, scopul acestei lucrări este selectarea, analiza și prezentarea unor studii de caz privind sistemele de management adecvat și cu impact pozitiv asupra protejării autenticității și integrității patrimoniului cultural urban.

Lucrarea cuprinde opt studii de caz, considerate de membrii echipei ca fiind unele din cele mai bune practici de management a patrimoniului cultural construit a unor orașe din Europa. Pentru a arăta diverse viziuni și sisteme de management a patrimoniului cultural construit au fost selectate orașe, atât din statele occidentale, cât și din central și est europene. Astfel, au fost selectate opt orașe din Lituania, Germania, Marea Britanie, Polonia, România, Ucraina și Rusia. Studiile au fost incluse în lucrare aleatoriu, pe măsura elaborării lor. Astfel, prezentăm celor interesați experiența reușită în domeniul managementului patrimoniului construit a următoarelor orașe: Kaunas (Lituania), Bamberg (Germania), Bath (Marea Britanie), Lviv (Ucraina), Oradea (România), Lublin (Polonia), Nijni Novgorod și Sankt Petersburg (Rusia).

Fiecare studiu de caz conține o introducere, unde este prezentat un scurt istoric al urbei, care ne permite o mai bună înțelegere a vechimei orașului, a etapelor cronologice și moștenirii culturale acumulate de-a lungul existenței acestei localități.

Domeniul protejării patrimoniului cultural depinde foarte mult de cadrul normativ. De aceea, un punct aparte este destinat descrierii sistemului normativ-administrativ și a regimului juridic al patrimoniului cultural, atât din punct de vedere a legislației naționale, cât a celei regionale și locale. Astfel, am încercat evidențierea principalelor acte normative care asigură existența atât a ordinii în acest domeniu, cât și funcționalitatea sistemului de protejare a patrimoniului cultural urban.

Un alt compartiment este dedicat managementului patrimoniului construit, luarea deciziilor privind planurile de acțiuni și măsurile de conservare a monumentelor și cartierelor istorice. În acest context, sunt prezentate exemple de intervenții asupra clădirilor istorice și zonelor protejate.

La finalul fiecărui studiu de caz, reieșind din modelul de management aplicat și proiectele reușite, sunt prezentate concluzii și sugestii pentru Chișinău. Studiile de caz sunt susținute de o listă bibliografică pe care s-au bazat cercetările.

Lucrarea se încheie cu o serie de concluzii, prin care încearcă evidențierea anumitor aspecte ale succesului în domeniul managementului patrimoniului cultural construit al orașelor istorice. Sperăm ca aceste sugestii ar putea fi extrem de utile pentru cei care vor elabora Planul urbanistic zonal Centru.

1. Kaunas, Lituania

Autor: Dumitrița Efremov

Figură 1. Kaunas, vedere aerial. Sursa: https://es.unesco.org/creative-cities/sites/default/files/styles/creative_city_940_420/public/1_main_picture._science_island_nemunas_island_forweb_1.jpg?itok=zdmjtX5q

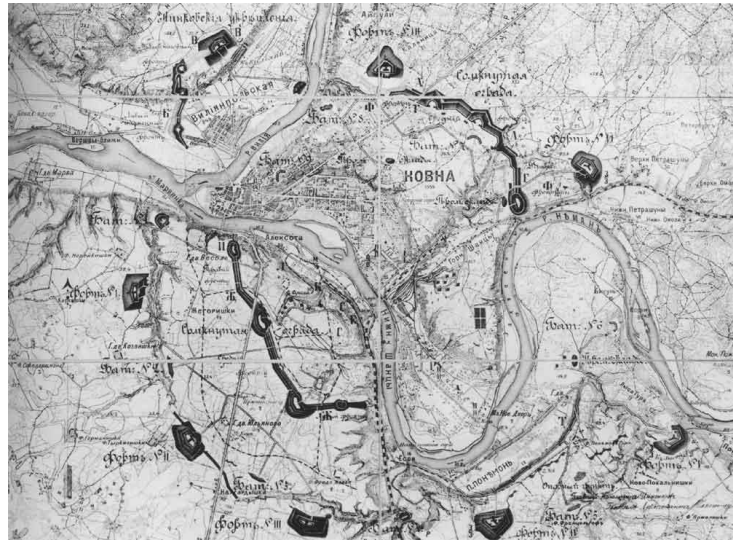
1. Introducere

1.1 Date istorice despre oraș

Orașul Kaunas este cunoscut mai ales pentru etichetarea sa de ”capitală temporară” a Lituaniei, rol pe care l-a deținut între anii 1920 și 1939. Este al doilea oraș ca mărime după Vilnius și un important oraș istoric, al cărui teritoriu a fost locuit încă din antichitate – vestigii arheologice și artefacte descoperite aici datează din secolele I-II î.e.n. și sunt uneori asociate cu cultura romană antică. Evoluția orașului este strâns legată de prezența râurilor Nemunas și Neris, la confluența cărora s-a dezvoltat așezarea urbană în secolele II-IV, iar ulterior – cetatea medievală în stil gotic, construită la mijlocul sec. XIV.

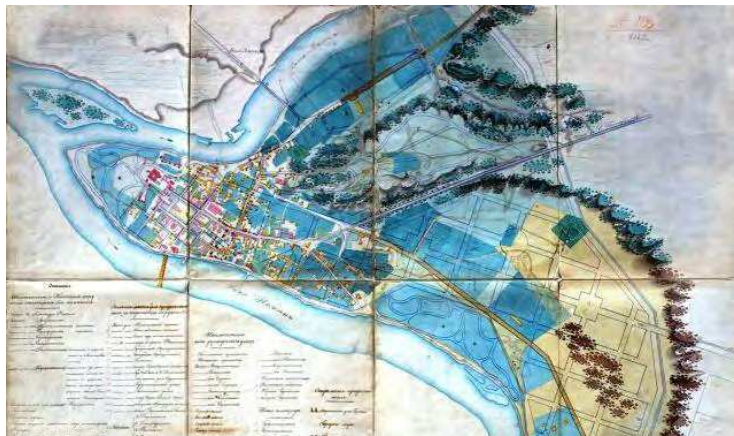
În perioada Marelui Ducat al Lituaniei (sec. XIII-1795), Kaunas a fost cel mai mare oraș și centrul unui județ în Ducatul Trakai, perioadă în care orașul a fost un important centru economic, administrativ, militar, cultural și religios.

În perioada 1795-1915, Kaunas s-a aflat sub ocupația Imperiului Rus și a devenit parte a guberniei Vilnius, pentru ca ulterior să devină centrul guberniei nou-înființate Kovno (Kaunas), în 1843. Datorită poziționării sale la periferia de vest a Imperiului Rus, orașul a fost adesea atacat, inclusiv de armata lui Napoleon, care a distrus orașul de două ori în 1812. În scopul protejării hotarelor de vest ale Imperiului, în anii 1882-1889 a fost construită o fortăreață, Cetatea Kaunas (Kauno tvirtovė), ce a avut un important rol defensiv în timpul Primului Război Mondial.

Figură 2. Cetatea Kaunas, plan sec. XIX. Sursa: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/1/1d/Kauno_tvirtove.Kaunas_Fortress.jpg

Tot în această perioadă, orașul a devenit un important centru feroviar ce lega Rusia Țaristă cu Germania și a început o nouă etapă de dezvoltare a orașului. În 1847, Țarul Nicolai I a aprobat planul orașului, ce includea Orașul Vechi, suburbia tătărească, și o suprafață aproape liberă situată între pantele râului Nemunas și gura pârâului Girstupis. Planul prevedea noi cvartale regulate, unde puteau fi cumpărate loturi prin licitație, precum și locuri pentru instituții administrative, de învățământ, oficiul poștal, spitalul

Figură 2. Planul Kaunas în perioada gubernială (proiect, variantă, 1847). Planul acoperea Orașul Vechi, suburbia tătărească și suprafața liberă situată între pantele râului Nemunas și gura pârâului Girstupis, unde au fost planificate cartiere rectangulare și o rețea de străzi geometrică. Sursa: <http://www.archyvai.lt/exhibitions/kaunasgl/p3.jpg>

militar. Bulevardul central a fost denumit Nikolai I, unde au fost amplasate o serie de clădiri de cărămidă¹. Perioada țaristă a lăsat o arhitectură și un model de planificare tipică orașelor guberniale cu funcție militară: cartiere rectangulare, edificii publice în 2-3 niveluri, construite din piatră sau cărămidă, cu fațade aliniate la stradă, în stil neoclasic².

Imediat după cel de-al Doilea Război Mondial, Lituania și-a câștigat independența față de Imperiul Rus, însă orașul Vilniul a ajuns sub ocupație poloneză. Drept rezultat, guvernul s-a mutat la Kaunas, care s-a transformat brusc din oraș militar de provincie în capitala nou-formatei Republici Lituania, aici apărând într-un timp record un număr mare de instituții, elemente de infrastructură urbană și locuințe. Populația orașului a crescut

¹ <http://www.archyvai.lt/exhibitions/kaunasgl/paroda.htm>, consultat 20.03.2021.

² Exemple de clădiri ale perioadei țariste în Kaunas: <http://www.archyvai.lt/exhibitions/kaunasgl/sarasas.htm>, consultat 20.03.2021.

de 8.6 ori, acesta devenind centrul școlii moderniste lituaniene. Perioada interbelică este considerată una de avânt cultural și intelectual, fapt manifestat și asupra arhitecturii și dezvoltării urbane – anume atunci a înflorit viața culturală și academică a orașului, aici gășindu-și teren de lucru și experimentare artiști și arhitecți formați în școlile moderniste europene. S-au dezvoltat activități creative precum designul, arhitectura și moda. Au luat avânt stilurile lituanian romantic și art-deco, astăzi simboluri ale unei perioade prospere din istoria țării.

Între 1940-1941, 1944-1990, statele Baltice s-au aflat sub ocupație sovietică, cu o scurtă pauză (1941-1944), în care orașul a fost ocupat de Germania nazistă și a trecut prin ororile holocaustului. Kaunas a devenit un centru de rezistență atât împotriva regimului sovietic, cât și a celui nazist, aici având loc numeroase proteste sau manifestări de rezistență pasivă. Locuitorii orașului au trecut, la fel ca și pretutindeni în cadrul regimului totalitar, prin naționalizări ale proprietăților, deportări și alte forme de represii.

1.2 Tipologia patrimoniului cultural construit

Astăzi, Kaunas este rezultatul stratificării a 4 peisaje urbane, manifestări ale anumitor perioade în evoluția istorică a orașului: (1) Orașul Vechi, corespunzător perioadei regatului polono-lituanian (1569-1795), (2) Orașul Nou, corespunzător perioadei ocupației țariste (1875-1917) și celei de independență din perioada interbelică (1918-1940), (3) suburbiile și parcurile naturale și (4) inelul exterior corespunzător ansamblurilor construite în perioada sovietică. La acestea se adaugă și dezvoltările post-1990, toate formând împreună un ansamblu dinamic alcătuit din stratificări istorice și culturale interdependente. Prin urmare, în prezent este o provocare majoră gestionarea acestor straturi culturale, în raport cu dezvoltarea economică și în același timp asigurând păstrarea și continuitatea valorilor de patrimoniu cultural.

Figură 4. Cele 4 peisaje urbane ale orașului Kaunas: sus, stânga: orașul vechi, fotografie: Adam Jones, sursa: https://www.flickr.com/photos/adam_jones/27328908633/; sus, dreapta: orașul nou, perioada țaristă și interbelică, fotografie: Dumitrița Efremov; jos, stânga: suburbiile și parcurile naturale, fotografie: A. Aleksandravicius; jos, dreapta: ansamblu rezidențial din perioada sovietică, fotografie: Augustinas Žemaitis, sursa: <http://www.truelithuania.com/Nuotraukos/VilniusSovietDormitories.JPG>

2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului

2.1 Politica de stat în domeniul patrimoniului cultural

În conformitate cu Articolul 42 din Constituția Republicii Lituania, statul susține cultura și știința și are grijă de protejarea monumentelor istorice, de artă și de alte tipuri, precum și de alte obiecte cu valoare culturală.

Misiunea statului în domeniul patrimoniului cultural imobil este de a păstra patrimoniul cultural al Lituaniei și de a-l transmite generațiilor viitoare ca garanție de supraviețuire a identității naționale, parte integrantă a peisajului și mijloc de formare a imaginii Lituaniei, oferind condiții pentru ca societatea să-l poată cunoaște și utiliza.

2.2 Structura administrativă

Politica națională din domeniul protejării patrimoniului cultural imobil este formulată de **Seimas (Parlamentul Lituaniei), Guvernul și Ministerul Culturii al Lituaniei**, având în vedere evaluările, analizele și propunerile prezentate de **Comisia Națională pentru Patrimoniu Cultural**.

Cadrul instituțional este alcătuit din:

- **Ministerul Culturii al Republicii Lituania** – organizează administrarea de stat a protecției patrimoniului cultural imobil și mobil.
- **Municipalitățile** îndeplinesc anumite funcții atribuite prin Legea autoguvernării locale și actele de drept naționale.
- **Departamentul Patrimoniului Cultural** (Departamentul) din subordinea Ministerului Culturii îndeplinește și este responsabil de implementarea funcțiilor specifice ale administrației de stat din domeniul patrimoniului cultural imobil și mobil. Departamentul este responsabil în fața Ministerului Culturii. În prezent, structura Departamentului constă din 6 secții:
 1. Secția management și planificare a patrimoniului;
 2. Secția control, cu o subdiviziune subordonată pentru bunurile culturale exportate în străinătate;
 3. Secția Registrul patrimoniului, relații publice și educație;
 4. Secția Juridică, cu o subdiviziune de administrare a personalului și a documentelor;
 5. Secția Contabilitate;
 6. Secția Administrare;

Precum și 10 secții teritoriale localizate în fiecare județ.

Departamentul este fondator al instituției finanțate de stat, **Centrul Patrimoniului Cultural**, care colectează și acumulează informații referitoare la patrimoniul cultural și efectuează cercetări istorice și fizice. Întreprinderea de stat, **Monumentele Lituaniei**, responsabilă de gestionarea conservării, lucrărilor de restaurare, proiectarea și cercetarea aplicată, de asemenea se subordonează Departamentului.

Bunurile culturale imobile (obiecte individuale, ansambluri sau situri) sunt înregistrate în **Registrul Bunurilor Culturale** în baza deciziilor **Comisiei Naționale pentru Patrimoniu Cultural**, numită de Departament și instituțiile municipale.

2.3 Cadrul legal

În Lituania patrimoniul cultural imobil este reglementat prin Legea I-733 din 22 decembrie 1994 privind protejarea patrimoniului cultural imobil, cu amendamentele ulterioare³. Aceasta reglementează toate procesele ce țin de autorizare, licențiere, compensare, comercializare, inventariere, registre, întreținere, zone protejate, sancțiuni, sistemul administrativ, etc.

Alte legi relevante:

- Legea Nr. I-1179 din 23 ianuarie 1996 privind protejarea patrimoniului cultural mobil;
- Legea Nr. I-1120 din 12 decembrie 1995 privind planificarea spațială⁴.

Convenții internaționale ratificate:

- Convenția culturală europeană, 1954 (ratificată 1992);
- Convenția europeană privind protecția patrimoniului arheologic, 1992 (ratificată 1998);
- Convenția privind protecția patrimoniului arhitectural european, 1985 (ratificată 1998);
- Convenția europeană a peisajului, 2000 (ratificată 2004);
- Convenția UNESCO pentru protejarea bunurilor culturale în caz de conflict armat și Protocolul său, 1954 (ratificată 1956);
- Al doilea protocol al Convenției UNESCO pentru protejarea bunurilor culturale în caz de conflict armat și Protocolul său, 1954 (ratificată 2001);
- Convenția UNESCO privind mijloacele de interdicere și prevenire a importului, exportului și transferului ilicit de bunuri culturale, 1970 (ratificată în 1973);
- Convenția UNESCO privind protecția patrimoniului cultural și natural mondial, 1972 (ratificată în 1974);
- Convenția UNESCO privind protecția patrimoniului cultural subacvatic, 2001 (ratificată în 2006);
- Convenția UNESCO pentru salvagardarea patrimoniului cultural imaterial, 2003 (ratificată în 2004);
- Convenția UNIDROIT privind obiectele culturale furate sau exportate ilegal, 1995 (ratificată în 1997).

³ <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActEditions/TAR.9BC8AEE9D9F8?faces-redirect=true>, consultat 21.03.2021.

⁴ [I-1179 Lietuvos Respublikos kilnojamoju kultūros vertybių apsaugos įstatymas \(e-tar.lt\)](#) și [I-1120 Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatymas \(e-tar.lt\)](#)

3. Managementul patrimoniului imobil

3.1 Nivel național

În conformitate cu prevederile Legii protejării patrimoniului cultural imobil, politica națională privind patrimoniul cultural imobil este formulată de Seimas, Guvern și Ministerul Culturii, ținând cont de evaluările, analizele și propunerile Comisiei Naționale pentru Patrimoniu Cultural⁵. Atribuții (extras) ale organismelor guvernamentale:

Guvernul:

- declară drept monumente obiecte și ansambluri de importanță națională;
- este responsabil de implementarea obligațiilor asumate prin tratatele internaționale;

Ministerul Culturii:

- Aprobă programele pentru protecția patrimoniului imobil (bugetare, management, control, managementul zonelor protejate, etc);
- Organizează implementarea programelor de management a patrimoniului;
- Organizează pregătirea profesională și îmbunătățirea calificărilor specialiștilor din domeniul protecției patrimoniului;
- Evaluează proiectele de acte legislative din domeniul protecției patrimoniului adoptate de către Guvern și alte organisme guvernamentale etc.

Departamentul:

- Oferă ghidaj metodologic privind protecția patrimoniului cultural imobil;
- Elaborează acte legislative ce reglementează patrimoniul cultural imobil;
- Utilizează fondurile alocate domeniului (cu excepția programelor de management al patrimoniului);
- Elaborează programe pentru protecția patrimoniului și organizează implementarea lor;
- Organizează și coordonează inventarierea și monitorizarea PC;
- Inițiază și organizează procesul de conferire a statutului de protecție de stat; propune bunuri culturale spre a fi incluse în registrele locale de către diviziunile municipale;
- Încheie acorduri cu managerii siturilor de patrimoniu cultural;
- Elaborează și emit regulamente de protecție pentru bunurile culturale de importanță națională și regională;
- Procesează și mențin Registrul Bunurilor Culturale; oferă date pentru Registrul Imobiliar;
- Organizează elaborarea documentelor de planificare teritorială;
- Controlează întreținerea patrimoniului cultural, opresc încălcările persoanelor fizice și juridice; se adresează în instanță pentru apărarea interesului public în domeniul protecției PC, etc.

⁵ Legea Nr. I-773 din 22 decembrie 1994 *privind protecția patrimoniului cultural imobil*, capitolul doi: Administrarea protecției patrimoniului cultural imobil.

Comisia Națională pentru Patrimoniu Cultural oferă expertiză și consiliere pentru Seimas (Parlament), Președinte și Guvernul Lituaniei în probleme ce țin de politica de stat din domeniul protecției PC, implementarea, evaluarea și îmbunătățirea acesteia. Comisia este supusă Parlamentului.

3.2 Nivel local

Instituțiile municipale îndeplinesc funcțiile de protecție a patrimoniului cultural imobil atribuite prin Constituția și legislația în vigoare a Lituaniei. Instituțiile municipale au în cadrul lor o Diviziune pentru protecția patrimoniului cultural care are următoarele atribuții (extras):

- Acționează ca intermediar între managerii siturilor și Departament, inclusiv este responsabil pentru examinarea cererilor, propunerilor, transmit răspunsuri, notificări, etc;
- Verifică starea bunurilor de patrimoniu cultural, adună informații și le transmit Departamentului, informează Departamentul despre deciziile adoptate de municipalitate privind obiectele și siturile culturale protejate de stat;
- Duc evidența infracțiunilor administrative;
- Elaborează programe pentru evidența, managementul, educația în domeniul protejării PC; organizează implementarea acestor programe;
- Inițiază și organizează listarea bunurilor culturale protejate de municipiu și transmit datele către Registrul Bunurilor Culturale;
- Cooperează cu alte municipii, cu organismele guvernamentale de stat, cu organizații internaționale în domeniul PC;
- Oferă asistență metodologică și profesională pentru alte subdiviziuni municipale, întreprinderi, agenții, organizații, persoane fizice și juridice în domeniul protejării și reabilitării PC; etc.

Listarea unui monument poate fi inițiată atât de organele administrației publice (Departamentul, respectiv Diviziunea municipală), cât și de managerul unui bun cultural.

Procedura de aprobare a unui proiect de intervenție

Pentru a primi autorizația de construcție, reconstrucție, modernizare, renovare, reparații simple sau capitale, demolare, schimbarea destinației clădirii sau a unei părți a acesteia, clientul se adresează administrației municipale. Procedura este reglementată pentru diferite tipuri de intervenții⁶ și are loc în regim electronic/online, cererile se transmit prin intermediul sistemului informațional ”infostatyba”

⁶ Legislație relevantă:

1. Legea privind construcțiile Republicii Lituania
2. STR 1.01.08: 2002 – Tipuri de construcții
3. STR 1.01.03: 2017 – Clasificarea structurilor
4. STR 1.05.02:2017 – Documentele permissive pentru construcții. Finalizarea construcției. Suspendarea construcției. Eliminarea consecințelor construcțiilor municipale. Eliminarea consecințelor construcțiilor realizate în baza permisiunilor de construcție eliberate ilegal.

<http://www.planuojustatyti.lt/>. În cadrul structurii primăriei, Diviziunea Patrimoniu Cultural este separată de Diviziunea Cultură și de Diviziunea Planificare Urbană și Arhitectură.

Patrimoniul în proiectele de dezvoltare urbană

În conformitate cu prevederile Planului Strategic de Dezvoltare al Municipiului Kaunas⁷, cultura și patrimoniul cultural au un rol central în viziunea de dezvoltare a orașului. Kaunas se dorește liderul cultural al regiunii Nordice și Baltice, iar pentru aceasta și-a propus o serie de programe ambițioase de valorificare a culturii, printre care:

- Implementarea programelor de cofinanțare a proiectelor culturale;
- Elaborarea programului "Kaunas, capitală culturală a Lituaniei"
- Participarea în cadrul inițiativei "Capitală Europeană a Culturii în 2022"
- Program de organizare și cofinanțare a evenimentelor culturale;
- Modernizarea instituțiilor culturale;
- Promovarea culturii prin instrumente inovatoare;
- Proiecte de adaptare a unor clădiri publice pentru a putea fi utilizate de rezidenți;
- Îmbunătățirea infrastructurii culturale, inclusiv renovare și adaptare a clădirilor cu destinație culturală;
- Adaptarea spațiilor publice necesităților turismului cultural;
- Programul de management al patrimoniului cultural;
- Adaptarea forturilor (cetatea Kaunas) pentru turism; Restaurarea Cetății;
- Parcul istoric Cetatea Kaunas;
- Conservarea și promovarea arhitecturii de lemn;
- Conservarea patrimoniului industrial;
- Numeroase programe și proiecte de promovare, dezvoltare a infrastructurii turistice, etc.

⁷ <http://en.kaunas.lt/wp-content/uploads/sites/10/2015/11/STRATEGIC-DEVELOPMENT-PLAN-OF-KAUNAS-CITY-MUNICIPALITY-UP-TO-2022.pdf>, consultat 21.03.2021.

4. Proiecte majore din domeniul patrimoniului cultural

Patrimoniul cultural urban al orașului Kaunas este unul distinct și determinat printr-un proces mai degrabă evolutiv decât revoluționar al arhitecturii și dezvoltării urbane, care "au corespuns unei scări delicate, adaptării cu grijă a rețelei urbane ale sec. al 19-lea și utilizării creative a mediului natural"⁸. În mod special, patrimoniul modern, ce corespunde unei perioade de avânt cultural și prosperitate, este considerat emblema identitară a orașului și obiectul multor inițiative de conservare și promovare. Chiar și în perioada sovietică, care a introdus

Figură 5. Traseul turistic "Reflecții ale modernismului în capitala temporară a Lituaniei", imagine: Centrul de Cercetare în Arhitectură și Urbanism

în întregul fost bloc socialist arhitectura ideologizată, orașul Kaunas a reușit să mențină o relativă continuitate a tradiției arhitecturale a perioadei precedente.

4.1 Marca Patrimoniului European

În anul 2014, orașul modern Kaunas (1919-1940) a primit importanta distincție "Marca Patrimoniului European", demonstrându-și rolul și contribuția la istoria și cultura europeană și în același timp, capacitate operațională (plan de acțiuni), materializată prin programul pentru managementul patrimoniului istoric și cultural. Acest program, elaborat în comun de către Diviziunea Patrimoniului Cultural din cadrul primăriei, Ministerul Culturii și proprietarii clădirilor, prevede susținere financiară pentru restaurarea clădirilor istorice. Pe parcursul unei perioade de 6 ani, peste 100 de clădiri au fost restaurate prin acest program, intervențiile constând în restaurarea fațadelor, adaptarea clădirilor pentru persoane cu dizabilități sau asigurarea iluminatului decorativ. În 2020, această inițiativă a continuat, introducând inovația posibilității de a cere sprijin pentru restaurarea clădirilor ce nu sunt incluse în Registrul Patrimoniului Cultural. În plus, municipalitatea a elaborat și implementat un set de acțiuni de informare și promovare, printre care ghiduri audio și tipărite în cinci limbi, centre de informare turistică și evenimente culturale destinate în special promovării patrimoniului modern în rândul tinerilor. Aceste acțiuni urmează să fie mai departe dezvoltate, în parteneriat cu universitățile și cu organizațiile non-guvernamentale⁹.

⁸ Lista indicativă a Patrimoniului Mondial UNESCO – Kaunas 1919-1939: The Capital Inspired by the Modern Movement. <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6166/>, accesat la 19.12.2019.

⁹ Comisia Europeană, Direcția Generală Educație și Cultură, *European Heritage Label 2014 Panel Report*, Brussels, 2014, p. 15, <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/ehl-2014-panel-report.pdf#page=15>, accesat la 19.12.2019.

Figură 6. Centrul cultural Casa Artistului Kaunas, imagine: <http://en.kaunas.lt/news/facade-repair-works-of-kaunas-artists-house>

4.2 Lista indicativă UNESCO

Începând cu 2017, orașul modern Kaunas (1919-1940) se află pe lista indicativă a patrimoniului mondial UNESCO. În conformitate cu Noua Agendă Urbană și cu Obiectivele de Dezvoltare Durabilă, importanța de patrimoniu cultural rezidă în întregul spectru de valori prezente, inclusiv comunitatea, resursele, modul de folosință, cultura în sens extins. Includerea acestor elemente în politicile și practicile de planificare urbană este esențială, și se poate realiza prin cooperare inter-instituțională, practici de lucru trans-disciplinare, și prin susținerea unei mentalități colaborative¹⁰.

4.3 Capitală Culturală Europeană 2022

Kaunas a fost recomandat și acceptat pentru a fi Capitală Culturală Europeană în 2022, prezentându-se cu marca "ConTEMPORary Capital", ce demonstrează intenția de a-și crea identitatea unui oraș modern, progresiv, care abundă în cultură, știință și inovație. Programul prezentat are la bază valori esențiale de antreprenoriat creativ, localism și incluziune. Patrimoniul urban modern are un rol esențial în Strategia Culturală 2017-2027, ce descrie o viziune elaborată pentru "Kaunas – orașul culturii incluzive, al artei contemporane și al designului inovator". Aceasta asigură faptul că planurile de dezvoltare urbană și proiectele de infrastructură sunt corelate cu nevoile, provocările și serviciile culturale¹¹. Toate aceste inițiative construite în jurul patrimoniului orașului modern demonstrează caracterul dinamic și multitudinea de modalități prin care acesta poate deveni un motor al creșterii, un element de coeziune a societății.

¹⁰ Dennis Rodwell, "Practices in Preserving Architectural Legacy of the 20th Century, based on Tel Aviv Document for the Modern Cities", prezentare susținută în cadrul *Modern Cities Forum: From Modern to Contemporary*, 12-13 septembrie 2019, Kaunas, Lituania.

¹¹ Panoul de selecție a competiției pentru Capitala Culturală Europeană 2022 în Lituania, *The European Capital of Culture 2022 in Lithuania Selection Panel's Final Report*, 2017, p. 5. https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/ecoc-2022-lithuania-selection-report_en.pdf, accesat la 19.12.2019.

4.4 Exemple de intervenții la clădiri istorice și în zone protejate

Figură 7. Restaurări de ansambluri istorice (clădiri și stradă, imagini înainte/după)

Figură 8. Laboratorul de chimie al Universității tehnologice (exterior, interioare) urmează a fi conservat împreună cu elementele sale de interior (elemente, lifturi, mobilier, echipamente originale, etc). Fotografii: Dumitrița Efremov

Programul pentru managementul patrimoniului istoric și cultural, elaborate în comun de către Departamentul Patrimoniului Cultural din cadrul primăriei, Ministerul Culturii și proprietarii clădirilor, prevede susținere financiară pentru restaurarea clădirilor istorice. Acesta este unul dintre cele mai ample programe asumate de municipalitate în scopul restaurării fondului construit valoros. Pe parcursul unei perioade de 6 ani, peste 100 de clădiri istorice au fost restaurate prin acest program, intervențiile constând în restaurarea fațadelor, adaptarea clădirilor pentru persoane cu dizabilități sau asigurarea iluminatului decorative. Inițiativa a fost una de mare succes și a continuat în 2020, introducând inovația posibilității proprietarilor de a cere sprijin pentru restaurarea clădirilor ce nu sunt incluse în Registrul Patrimoniului Cultural. În plus, acțiunile de restaurare au fost completate cu un set de acțiuni de informare și promovare în parteneriat cu universitățile și cu organizațiile non-guvernamentale. În cazul unor străzi centrale, restaurările s-au făcut în ansamblu, împreună cu spațiile publice adiacente clădirilor cu valoare istorică.

Figură 9. Restaurarea frontului stradal Laisvės alēja. Imagine: Google Street View

5. Concluzii și referințe la situația Chișinăului

Kaunas poate oferi câteva lecții utile pentru situația Chișinăului, întrucât cele două orașe au multe în comun. Evoluția istorică și dezvoltarea urbană a celor două orașe este foarte asemănătoare (cu excepția perioadei post-1990), iar cele 4 tipuri de peisaje urbane (orașul vechi, orașul nou, suburbiile și parcurile urbane, orașul sovietic) sunt caracteristice și Chișinăului. Ambele orașe au apărut și s-au dezvoltat în mod natural de-a lungul cursurilor de apă (Nemunas și Neris, respectiv Bâc), ambele dispun de un oraș vechi medieval, de un oraș nou datând din perioada țarisă și interbelică, precum și de intervenții din perioada sovietică. Lecții pentru gestionarea patrimoniului cultural și natural urban ce ar putea fi preluate de Chișinău:

- Patrimoniul cultural și natural este privit ca un element al dezvoltării urbane, rezultat prin evoluția diferitor perioade de dezvoltare. Diversele substraturi culturale ce formează identitatea orașului se caracterizează prin continuitate și concordanță; fiecare dintre aceste substraturi este gestionat în funcție de caracteristicile sale.
- Cadrul normativ și administrativ, atât la nivel local, cât și național, asigură o protejare eficientă a patrimoniului urban, atât pentru obiecte separate, cât și în contextul lor extins. Rolul peisajului natural este definitiv pentru păstrarea imaginii urbane.
- Kaunas este foarte activ în promovarea patrimoniului său urban dincolo de nivelul local. Administrația publică locală depune eforturi considerabile pentru a-și dezvolta încontinuu capacitățile, pentru a face schimb de experiență și pentru a-și îmbunătăți politicile publice din domeniul patrimoniului urban.
- Programele și proiectele sunt implementate la scări diferite (clădiri individuale, rețele de clădiri – în cazul patrimoniului modern), și acoperă diferite tipuri de patrimoniu datând din toate perioadele de dezvoltare.

Bibliografie:

1. Arhiva Digitală a județului Kaunas: <http://www.archyvai.lt/exhibitions/kaunasgl/paroda.htm>, <http://www.archyvai.lt/exhibitions/kaunasgl/sarasas.htm>, consultat 20.03.2021.
2. Comisia Europeană, Direcția Generală Educație și Cultură, *European Heritage Label 2014 Panel Report*, Brussels, 2014. <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/library/ehl-2014-panel-report.pdf#page=15>, accesat la 19.12.2019.
3. Drėmaitė, Marija. "Long Life of the Socialist Modernism in the Baltic States" în: *Proceedings, The 6th Baltic Sea Region Cultural Heritage Forum: From Postwar to Postmodern*, Swedish National Heritage Board, Stockholm 2017.
4. IUCN/UNEP/WWF, *Caring for the Earth. A Strategy for Sustainable Living*. Gland, 1991. <https://portals.iucn.org/library/efiles/documents/cfe-003.pdf>, accesat la 19.12.2019.
5. Legea I-733 din 22 decembrie 1994 privind protejarea patrimoniului cultural imobil, cu amendamentele ulterioare: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalActEditions/TAR.9BC8AEE9D9F8?faces-redirect=true>, consultat 21.03.2021
6. Legea Nr. I-1179 din 23 ianuarie 1996 privind protejarea patrimoniului cultural mobil: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C5DA698A4015/bQtugZjzOt>, consultat 21.03.2021
7. Legea Nr. I-1120 din 12 decembrie 1995 privind planificarea spațială: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.26B563184529/naKHSDqVQb>, consultat 21.03.2021.
8. Lista indicativă a Patrimoniului Mondial UNESCO – Kaunas 1919-1939: The Capital Inspired by the Modern Movement. <https://whc.unesco.org/en/tentativelists/6166/>, accesat la 19.12.2019.
9. ONU (Organizația Națiunilor Unite), *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, adoptată prin Rezoluția Adunării Generale din 25 septembrie 2015. https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E, accesat la 19.12.2019
10. Pagina web a primăriei Kaunas, <http://en.kaunas.lt/>, consultat 21.03.2021.
11. Panoul de selecție a competiției pentru Capitala Culturală Europeană 2022 în Lituania, *The European Capital of Culture 2022 in Lithuania Selection Panel's Final Report*, 2017 https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/sites/creative-europe/files/ecoc-2022-lithuania-selection-report_en.pdf, accesat la 19.12.2019.
12. Petrusis, Vaidas, "Architectural ideas in post-World War I Lithuania: between "national style" and the Modern Movement" în cadrul proiectului *Heritage research: aspects of tangible and intangible in Lithuanian architecture of 1918-1940*, 2014.
13. Petrusis, Vaidas. *City and Ideology: Soviet Kaunas of 1945-1965*. http://www.eki.ee/km/place/pdf/kp3_13_Petrulis.pdf, accesat la 19.12.2019.
14. Planul de dezvoltare strategică a orașului Kaunas 2022, <http://en.kaunas.lt/wp-content/uploads/sites/10/2015/11/STRATEGIC-DEVELOPMENT-PLAN-OF-KAUNAS-CITY-MUNICIPALITY-UP-TO-2022.pdf>, consultat 21.03.2021.
15. Profilul țării/Lituania: <https://www.coe.int/en/web/herein-system/lithuania> consultat 24.03.2021.
16. Rodwell, Dennis, "Practices in Preserving Architectural Legacy of the 20th Century, based on Tel Aviv Document for the Modern Cities", prezentare susținută în cadrul *Modern Cities Forum: From Modern to Contemporary*, 12-13 septembrie 2019, Kaunas, Lituania.
17. UNESCO (Organizația Națiunilor Unite pentru Educație, Știință și Cultură), *Recommendations on the Historic Urban Landscape, including a glossary of definitions*. (Recomandările UNESCO privind Peisajul Istoric Urban), 2011. http://portal.unesco.org/en/ev.php-URL_ID=48857&URL_DO=DO_TOPIC&URL_SECTION=201.html, accesat la 19.12.2019.

2. Bamberg, Germania

Autor: Dumitrița Efremov

Figură 3. Bamberg, vedere spre orașul istoric. Fotografie Dumirița Efremov

1. Introducere

1.1 Date istorice despre oraș

Bamberg este un oraș istoric din nordul landului Bavaria, Germania, situat pe râul Regnitz. Pentru prima oară orașul este menționat în 902 ca locul vechiului castel al familiei Babenberg. Bamberg a devenit sediul unei episcopii fondate în 1007 de către împăratul roman Henric al II-lea, iar începând cu secolul al XII-lea, a cunoscut o perioadă de mare prosperitate, fiind pentru un scurt timp centrul Sfântului Imperiu Roman. Începând cu secolul al X-lea, Bamberg a jucat un rol important în legătura cu popoarele slave, în special cu Polonia și Pomerania.

Din secolul al XIII-lea, episcopii au devenit prinți ai imperiului și au început să supravegheze construcția clădirilor monumentale. Prima carte tipărită în limba germană a fost publicată în 1459 în Bamberg. Orașul a fost transmis landului Bavaria în 1802 după secularizarea eparhiei. Bamberg a fost conectat la sistemul feroviar german în 1844, care a avut un rol important în infrastructura sa de atunci. În anii ce

au urmat Primului Război Mondial, o răscoală comunistă a preluat controlul asupra Bavariei, iar ca urmare, guvernul s-a retras în Bamberg și a rămas acolo pentru aproape doi ani.

1.2 Particularități ale patrimoniului cultural construit

Catedrala imperială a Bambergului (1004-1237) conține numeroase statui notabile, mormintele lui Henric al II-lea și al soției sale și al Papei Clement al II-lea și un altar de lemn al renumitului sculptor Veit Stoss. Orașul are două palate episcopale: Alte Residenz (1571-1576), care găzduiește un muzeu de istorie locală, și Neue Residenz (1695-1704), care conține mai multe colecții de artă notabile. Alte clădiri istorice includ fosta mănăstire benedictină cu biserica Sf. Mihail, biserica Sf. Iacob din secolul al XII-lea, vechea primărie (1453, reconstruită în 1744-1756), capela vechii cetăți, Altenburg și mai multe case ale patricienilor în stil baroc. Pe parcursul perioadei sale de prosperitate, începând cu secolul XII, arhitectura Bambergului a avut influențe puternice asupra celei germane de nord și ungare. Spre finalul secolului al XVIII-lea, acesta era centrul iluminismului Germaniei de sud, cu filosofi eminenți și scriitori precum Hegel și Hoffmann ce locuiau aici¹².

Bamberg se întinde pe șapte dealuri, fiecare fiind încununat de o biserică. Aceasta a condus la numirea sa "Roma Franconiană", deși există o glumă frecventă printre ghizii turistici ai Bambergului să numească Roma "Bambergul Italian". Este un bun exemplu de oraș central-european cu un plan medieval timpuriu și multe clădiri medievale eclesiastice sau seculare păstrate. Prezintă interes deosebit modul în care orașul actual ilustrează legătura dintre agricultură (piețele grădinarilor și vinării) și centrul de distribuție urbană.

În 1993, orașul Bamberg a fost înscris în Lista UNESCO a Patrimoniului Mondial pentru influența sa culturală și autenticitatea păstrării în ansamblu a celor peste 2400 de clădiri listate, trasee sinuoase și abundența bisericilor medievale.

Figură 2. Vechea primărie a Bambergului. © OWHC Reiter Norbert

¹² <https://whc.unesco.org/en/list/624/>, consultat 28.03.2021

2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului

Sistemul normativ-administrativ este reglementat printr-un sistem de acte internaționale, federale, de stat și locale, dintre care cea mai importantă este Convenția Patrimoniului Mondial (1972), instrument prin care orașul își onorează obligațiile de protejare și transmitere a moștenirii culturale către generațiile viitoare.

2.1 Convenții și documente de referință internaționale relevante

- Carta internațională privind conservarea și restaurarea monumentelor și ansamblurilor istorice (Carta de la Veneția, 1964) – acționează ca orientare de bază și este recunoscută la nivel internațional ca cel mai important text privind conservarea monumentelor.
- Convenția UNESCO pentru protejarea bunurilor culturale în caz de conflict armat, 1954 (ratificată 1967 prin Legea 11.04.1967).
- Convenția UNESCO privind protecția patrimoniului cultural mondial, 1972 (ratificată 1766).
- Carta Burra, adoptată de Comitetul Național Australian al ICOMOS, modificată în 2013. Construită pe Carta de la Veneția, este considerat primul document care extinde conceptul de patrimoniu cultural dincolo de simpla conservare a mediului construit și recunoaște relațiile spirituale cu anumite locuri ca moștenire culturală.
- Carta de la Florența privind grădinile istorice 1981.
- Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arhitectural (convenția de la Granada), 1985 (ratificată 1987).
- Carta de la Washington pentru conservarea orașelor și ariilor urbane istorice (adoptat ICOMOS, 1987).
- Carta de la Lausanne privind protecția și întreținerea patrimoniului arheologic, 1990.
- Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic, convenția de la Malta, Valetta, 1992 (ratificată 2002).
- Documentul de la Nara despre autenticitate, 1994 – subliniază necesitatea înțelegerii mai largi a diversității culturale și a patrimoniului.
- Declarația de la Xi'an privind conservarea cadrului structurilor, siturilor și zonelor istorice, 2005 – subliniază necesitatea protecției mediului bunurilor culturale, în special a peisajelor istorice.
- Convenția-cadru privind valoarea patrimoniului cultural pentru societate (Faro, 2005) – definește patrimoniul cultural ca o resursă importantă pentru promovarea diversității culturale și dezvoltarea durabilă a societății.
- Recomandările UNESCO privind peisajul istoric urban, 2011. Abordarea peisajului istoric urban a fost dezvoltată de UNESCO înțelege peisajele istorice ale orașului ca spații cu calități materiale și imateriale care trebuie deopotrivă păstrate.

2.2 Legi federale

Legea Planificării Regionale (ROG), ultima modificare 2009. Reglementează principiile directoare ale planificării teritoriului și are scopul de a asigura o dezvoltare echilibrată a așezărilor și spațiilor

neconstruite, ținând cont de echilibrul natural, spațiile și zonele de recreere, nevoile de locuințe și mediul rural. Odată cu noua modificare și reinnoire a ROG, protecția siurilor patrimoniului mondial UNESCO urmează a fi recunoscută și clasificată ca fiind de interes public și astfel ancorată legal în legislația federală germană pentru prima dată.

Codul construcțiilor (BauGB), versiunea 2017, formează cadrul legal pentru planificarea urbană a municipiilor. Dispozițiile stipulate în Cod reglementează aspectul, structura și dezvoltarea zonelor populate, prin urmare, sunt decisive și pentru dezvoltarea urbană a zonei Patrimoniului Mondial, a zonei-tampon, precum și a zonei extinse. Planul de zonare și măsurile de amenajare urbană sunt cele mai importante instrumente pe care le oferă legea BauGB municipalităților pentru protecția patrimoniului mondial.

Legea impozitului pe venit (EStG), 2009, modificată 2011, acordă reduceri fiscale pentru monumente și bunurile culturale protejate. Scutirea financiară se demonstrează printr-un certificat emis de oficiul statului Bavaria pentru Conservarea Monumentelor. Lucrările de construcție trebuie coordonate obligatoriu cu organismul responsabil.

2.3 Legile statului

Implementarea Convenției patrimoniului mondial este responsabilitatea Republicii Federale Germania. Chiar dacă statul liber Bavaria nu menționează în mod direct patrimoniul mondial în constituția sa, acest lucru este asigurat în legea sa privind protecția monumentelor.

Constituția bavareză (BV) – enunță faptul că statul liber Bavaria se angajează să protejeze patrimoniul cultural și natural. Siturile de importanță de stat sunt gestionate de stat; siturile locale sunt în gestiunea municipalităților.

Programul de dezvoltare de stat al Bavariei (LEP) – stipulează că protecția patrimoniului cultural în general și a celui mondial UNESCO în special este scopul expres al LEP: ”Siturilor patrimoniului mondial UNESCO, inclusiv împrejurimile lor trebuie să li se păstreze valoarea universală”. În acest mod, protecția siturilor Patrimoniului mondial este ancorată în planificarea spațială bavareză ca o cerință obligatorie pentru planificarea regională și municipală.

Planul regional Franconia Superioară de Vest – elaborat în baza Programului de dezvoltare al statului (LEP), conține revederi referitoare la aspectele generale și tehnice, cum ar fi obiectivele și principiile pentru dezvoltarea spațiului deschis, a zonelor prioritare regionale și a zonelor speciale, cum ar fi zonele de extracție a resurselor minerale. Una din prevederile relevante pentru Situl Patrimoniului Mondial Bamberg este stabilirea unui diametru de 10 km pentru amplasarea zonelor desemnate energiei eoliene.

Regulamentul Bavarez de construcție (BayBO) – determină modul în care se realizează clădirile. Conține reglementări generale și cerințe pentru lucrări, tipuri și materiale de construcție, definește sarcinile și competențele celor implicați în procesul de construcție, precum și procedura de autorizare a construirii, inclusiv pentru zonele de patrimoniu de importanță deosebită.

Legea privind protecția și îngrijirea monumentelor (BaySDchG), 1973, ultima versiune – 2019. Această lege constituie baza legală pentru protecția monumentelor în statul Bavaria. Ea definește

conceptul de monument, modalități de tratare corectă a monumentelor, reglementează procedura de acordare a licențelor în conformitate cu legea și descrie responsabilitățile autorităților responsabile. BaySDchG este cel mai important instrument pentru conservarea monumentelor din zona Patrimoniului Mondial.

Pentru a pune în aplicare aceste condiții legale generale, au fost utilizate mai multe instrumente:

Orașul istoric Bamberg a fost inclus în lista monumentelor ca **Ansablul Interior al Orașului Bamberg** în 1984. Acest monument este mai extins decât zona-tampon a sitului patrimoniului mondial UNESCO. Legea protecției monumentelor este implementată în Bamberg de către Autoritatea inferioară de Protecție a Monumentelor. Toate intervențiile la monumente trebuie coordonate cu această autoritate.

La implementarea procedurilor de planificare în zona Patrimoniului Mondial și în zone protejate din afara acestuia, Autoritatea inferioară de Protecție a Monumentelor cooperează cu Biroul de Stat pentru Conservarea Monumentelor și cu Biroul Municipal.

3 Managementul patrimoniului imobil

3.1 Instrumente și planuri de protecție locale

Orașul Bamberg are posibilitatea de a emite statut local de protecție în baza diferor legi. Orașul a făcut uz pe deplin de această posibilitate, în special pentru a-și proteja situl UNESCO. Acesta dispune de numeroase regulamente, ordine și ghiduri, printre care:

- Regulament pentru parcări;
- Regulament pentru exproprieri;
- Regulament pentru design și publicitate;
- Regulament pentru întreținerea străzilor;
- Regulament pentru zona pietonală;
- Ordonanță pentru protecția arborilor;
- Ordonanța pentru protejarea peisajului "Grădina Michaelberger", etc.

Toate planurile de construire și regenerare locale de asemenea reprezintă lege locală. La necesitate, Consiliul Municipal Bamberg adaptează aceste legi și regulamente noilor probleme și provocări.

Masterplanul pentru iluminatul centrului orașului Bamberg - reglementează iluminatul nocturn al orașului. Scopurile lui sunt de a diferenția iluminatul individual pentru a expune calitățile spațiale ale clădirii și spațiilor publice. În plus, planul conține și aspecte legate de reducerea consumului de energie, securitate socială și siguranța drumurilor.

Conceptul de dezvoltare urbană pentru Bamberg (SEK) – elaborat în 2009-2010 printr-un proces participativ. Scopul său este de a susține diverse proiecte de dezvoltare urbană.

Planul de dezvoltare și conservare a monumentelor.

Planul de zonare (echivalent PUG) – reglementează modul de folosință a terenurilor. Acționează ca un masterplan și ca bază pentru planurile de dezvoltare. Pentru a securiza Zona de Patrimoniu Mondial, aceasta a fost inclusă în planul de zonare împreună cu zona-tampon.

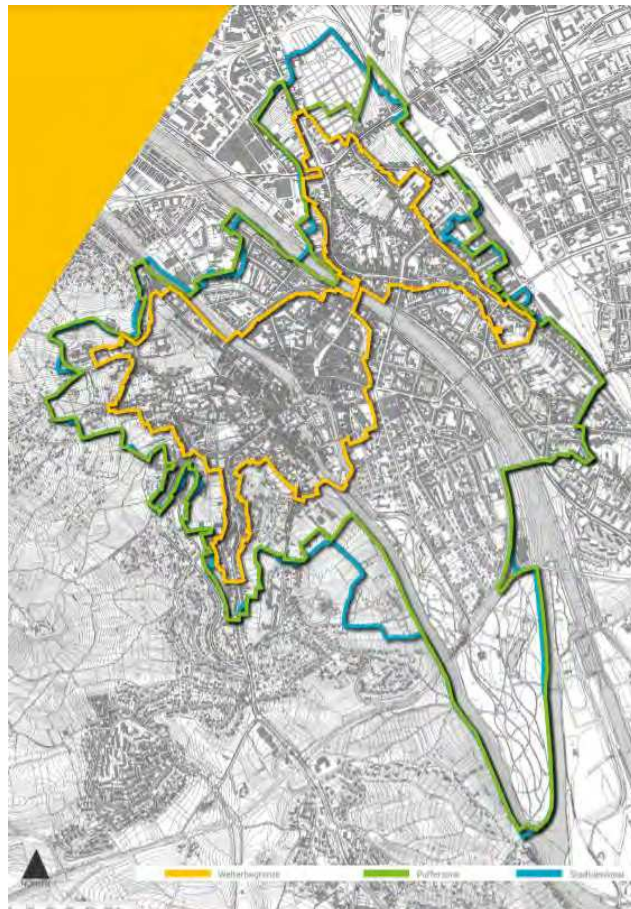
Planuri de zonare – reglementează indicatorii de dezvoltare pe zone rețrânse. Acestea stabilesc modul de folosință, densitatea de construire și înălțimile pe parcele individuale. Planurile de zonare sunt aprobate de Consiliul Municipal și sunt obligatorii pentru proprietarii terenurilor. Ele sunt strict determinate de standardele legale și de Codul Construcțiilor (BauBG).

3.2 Planul de management pentru Situl Patrimoniului Mondial UNESCO Bamberg¹³

În anul 2019, orașul Bamberg a publicat un nou Plan de Management pentru situl de patrimoniu mondial "Orașul Vechi Bamberg", ce conține liniile directoare centrale, instrumente și structuri organizatorice importante pentru conservarea orașului și a valorii sale universale excepționale. Acesta definește sarcinile asociate și cadrul pentru dezvoltarea durabilă a patrimoniului mondial.

Prin intermediul unui proces participativ ce a durat câțiva ani, au fost formulate recomandări pe termen scurt, mediu și lung pentru cinci domenii. Grupul de specialiști "**Patrimoniul arhitectural și dezvoltarea urbană**" s-a ocupat de măsuri și recomandări pentru păstrarea și dezvoltarea sensibilă a ansamblului orașului vechi. Grupul de specialiști "**Educație și cercetare**" a dezvoltat o abordare de cercetare și comunicare pentru patrimoniul mondial Bamberg. Grupul de specialiști "**Horticultură urbană**" s-a ocupat de conservarea și folosința zonelor de grădinarit din interiorul orașului și creșterea nivelului de conștientizare a patrimoniului imaterial – grădinaritul orașului. Grupul de specialiști "**Patrimoniul mondial și turismul**" s-a ocupat de proiecte pentru identificarea și utilizarea sinergiilor dintre patrimoniul mondial și turism.

O **declarație de misiune** rezumă obiectivele pe care Bamberg le urmărește ca oraș al patrimoniului mondial și prezintă activitățile asociate și acțiunile în mod schematic. Din moment ce conceptul de sustenabilitate este luat în considerație în mod deosebit în Bamberg, planul prezintă proiecte de sustenabilitate selectate în zona patrimoniului mondial.

Figură 2. Situl patrimoniului Mondial UNESCO "Orașul Vechi Bamberg", sursa: https://welterbe.bamberg.de/images/pdf/Welterbe-Managementplan-Bamberg_2019.pdf

¹³ https://welterbe.bamberg.de/images/pdf/Welterbe-Managementplan-Bamberg_2019.pdf , consultat 29.03.2021

4 Proiecte majore din domeniul patrimoniului cultural

4.1 Bamberg Smart City

Orașul Bamberg a obținut susținere financiară din partea programului german *Smart Cities Funding Programme*, pentru un pachet de proiecte digitale dezvoltate în comun de administrația orașului, universitate, Departamentul Patrimoniului Mondial și peste 150 de cetățeni. Procesul de dezvoltare a pachetului de proiecte a avut loc prin intermediul unei platforme digitale, care a permis participarea extinsă. Printre proiectele propuse se numără *Geamănul digital* al sitului patrimoniului mondial, un laborator de cercetare în domeniul mobilității în cadrul universității, proiecte pentru cartiere și servicii de sănătate digitale.

4.2 Patrimoniul cultural imaterial – grădinăritul în Bamberg

Încă din evul mediul, grădinăritul urban a fost practicat în Bamberg, iar structurile medievale târzii de grădinărit de la ferme până la suprafața lor adiacentă au fost păstrate în mod excepțional pînă astăzi în centrul orașului. Districtul Pieței Grădinarilor, cu spațiile sale largi deschise este parte din situl patrimoniului mondial, formând o parte caracteristică a peisajului urban și fiind în contrast cu zona dens construită. Districtul Pieței Grădinarilor, împreună cu orașul de pe dealuri și Districtul insulei formează mediul specific urban al Bambergului și este o carte de vizită a acestuia.

În 2016, tradiția grădinăritului urban a fost înscrisă în lista Patrimoniului Cultural Național Imaterial. În același an, grupul local de tranziție și-a lansat prima grădină conceptuală, în care vizitatorii pot veni să-și culeagă singuri legumele și verdețurile. Grădina a fost fondată cu ajutorul grădinarului Heinrich Neubauer și a fostului manager al Institutului bavarez de stat pentru viticultură și horticultură, Wilhelm Schubert. În prezent, cartierul grădinarilor găzduiește case și parcele ale familiilor ce au păstrat această activitate preluată de la generațiile lor trecute.

Figură 3. Grădina privată Carmen Dechant Hofstadt-Gärtneri, situată pe circa 0,4 ha, formată cu investiții inițiale de 1 mln. Euro. Oferă excursii pentru turiști și posibilitatea de a cumpăra legume, verdețuri, plante aromate și flori proaspete. Imagine: arhiva proiectului COMUS.

4.3 Exemple de intervenții la clădiri istorice și în zone protejate

Figură 4. Exemplu de construcție nouă (stânga) în vecinătatea ansamblului istoric (dreapta), zona Michaelsberg Abbey. Fotografie Dumitrița Efremov

Figură 5. Restaurarea muzeului Schloss Sassanfahrt Palace. Fotografie: https://en.bamberg.info/poi/museum_in_schloss_sassanfahrt-33896/

5. Concluzii și referințe la situația Chișinăului

Orașul Bamberg este un exemplu la scară mondială în ceea ce privește protejarea și valorificarea patrimoniului construit. De asemenea, este un exemplu de integrare a patrimoniului imaterial în noua viață urbană: prin faptul că acesta își susține nu doar păstrarea integrității mediului construit, dar și a îndeletnicirilor istorice ale cetățenilor, se asigură continuitatea spiritului locului în contextul evoluției sociale și economice. Managementul sitului patrimoniului mondial "Orașul Vechi Bamberg" demonstrează capacitate administrativă ridicată de a gestiona multiplele probleme ce amenință orașul istoric: probleme de întreținere integrată a patrimoniului construit, amenințările cu inundații, presiunea ridicată din partea turismului excesiv. Așa cum o demonstrează viața culturală și economică prosperă, Bamberg reușește cu succes să integreze inovația socială și economia creativă cu obiectivele de conservare. Lecții pentru Chișinău:

- Patrimoniul imobil (zona construită, împreună cu grădinile și peisajele agricole urbane) este considerat emblema orașului, motivul de mândrie și cea mai valoroasă avere. Păstrarea în ansamblu a acestuia este asumată atât de administrație, cât și de fiecare locuitor în parte. Rolul asigurării integrității peisajului istoric urban în ansamblu este unul major.
- Patrimoniul este o resursă pentru dezvoltare a afacerilor mici și medii considerate de clasă înaltă. Pe lângă activitatea turistică, orientată spre vizitatori, acesta oferă posibilitate pentru localnici să-și asigure venituri considerabile prin diferite tipuri de activități: bucătărie tradițională exclusivă, agricultură ecologică, cultură, etc.
- Cadrul normativ și administrativ complex acoperă toate tipurile de probleme și reglementează aspectele dezvoltării în cele mai mici detalii: începând cu modul de construire, până la domenii precum iluminatul, parcările în zona istorică, plantații, publicitate, etc.
- Orașul este foarte implicat în promovarea patrimoniului său la nivel internațional. În cadrul Organizației Orașelor Patrimoniului Mondial, Bamberg are și un rol de instruire pentru alte orașe ce vor să-și gestioneze patrimoniul într-un mod eficient și durabil.
- Planul de management al sitului patrimoniului mondial este un instrument dinamic și eficient care privește în ansamblu diversele aspecte ale gestionării sale. Acesta conține, pe lângă referințele la cadrul legal, o serie de programe și proiecte ce integrează domenii precum protecția patrimoniului și turismul, sau economia creativă. Bamberg este un exemplu de gestionare participativă a patrimoniului urban. Implicarea specialiștilor și a tuturor părților interesate are loc la fiecare etapă a inițiativelor pentru oraș. Multe dintre serviciile de interes public sunt delegate sectorului asociativ și privat.
- Programele de educație pentru copii și tineri ajută la ancorarea rolului cercetărilor academice și activităților practice pentru transmiterea valorilor de patrimoniu cultural generațiilor tinere. În acest mod se perpetuează tradiția transmiterii acestora generațiilor viitoare.

Bibliografie:

1. Profilul orașului Bamberg în Lista Patrimoniului Mondial UNESCO <https://whc.unesco.org/en/list/624/>, consultat 28.03.2021
2. <https://www.youtube.com/watch?v=opKt9Pn2ETY>, consultat 29.03.2021
3. Documentar despre grădinăritul în Bamberg, <https://www.youtube.com/watch?v=2PJ6BmU1-Tk>, consultat 30.03.2021
4. Profilul orașului Bamberg <https://www.stadt.bamberg.de/> consultat 29.03.2021
5. Centrul de informare turistică Bamberg https://en.bamberg.info/poi/the_world_heritage_visitor_cen-26330/, consultat 29.03.2021
6. Planul de management al orașului Bamberg https://welterbe.bamberg.de/images/pdf/Welterbe-Managementplan-Bamberg_2019.pdf, consultat 25.03.2021
7. Raportul vizitei de studiu în orașul Bamberg, 25-26 iulie 2016, realizată în cadrul proiectului *Strategii urbane conduse de comunități în orașe istorice (COMUS)*.

3. Bath, Marea Britanie

Autor: Mihai-Ionuț Danciu

Figură 4. Panoramă aeriană asupra centrului istoric al orașului Bath. Imagine: <https://www.britannica.com/place/Bath-England>

1. Introducere

În 1987, orașul Bath a fost inclus de UNESCO pe lista Patrimoniului Mondial. Acest prestigiu i-a fost oferit având la bază ruinele romane, arhitectura de secol XVIII dar și exemple de planificare urbană din același secol, context social, peisagistic și natural. Provocarea pe care a adus-o această incluziune pe lista Patrimoniului Mondial UNESCO este aceea de a menține orașul în echilibru, între a fi relevant pentru viața contemporană și nevoia de conservare. Spre deosebire de alte locuri și zone considerate patrimoniu mondial, în cazul Bath întregul oraș intră sub această etichetă.

Observăm o abordare responsabilă a orașului în ceea ce privește managementul său, acesta având până în 2016 două proiecte de management a patrimoniului cultural construit încheiate. Succesul lor a fost datorat unei strategii coerente bazate pe continuitate și pe acțiuni concrete. Întâiul astfel de program s-a

concentrat pe crearea unui sistem organizatoric care să asigure politicile și ghidurile necesare unei bune desfășurări ale acțiunilor viitoare. Al doilea program, construindu-se pe o bază asigurată de primul, s-a ocupat de implementarea strategiilor de management al patrimoniului. Existența unei baze solide și clare în ceea ce privește strategiile și politicile coordonatoare dezvoltării orașului sunt, așa cum a observat administrația orașului Bath, o unealtă necesară pentru a putea răspunde presiunilor din partea dezvoltatorilor.

Al treilea plan de management are în vedere perioada contemporană, 2016-2022, și vine ca și răspuns unor schimbări puternice în economia orașului, în dinamica industriilor, calitatea spațiului public și în ceea ce privește factorii de mediu. Planul de management actual însă păstrează continuitatea planurilor anterioare și a fost elaborat după o evaluare a lor și constatare a punctelor atinse, a riscurilor și oportunităților. Componenta comunității nu a lipsit, planul fiind supus dezbaterilor publice.

1.1 Date istorice despre oraș

Poziția geografică a orașului Bath a favorizat încă de la începuturi așezările umane. O caracteristică unică este prezența a trei izvoare termale, singurele din Marea Britanie: King's Spring, Hetling Spring și Cross Bath Spring. Acestea au jucat un rol important în dezvoltarea și evoluția orașului, fiind utilizate de-a lungul timpului ca o unealtă de regenerare, readucând la viață cultura băilor termale și utilizarea apei în scopuri medicinale. În jurul acestor izvoare s-a construit un complex balnear de către romani, în urma invaziei din 43 DC, și un templu dedicat zeiței Suli Minerva. Odată cu invazia saxonă, complexul balnear a devenit ruină. Amprenta saxonă asupra orașului a constat în mănăstirea construită pe locul actualei Abbey Church, mănăstire care a dispărut o dată cu a treia invazie și anume aceea a normanzilor.

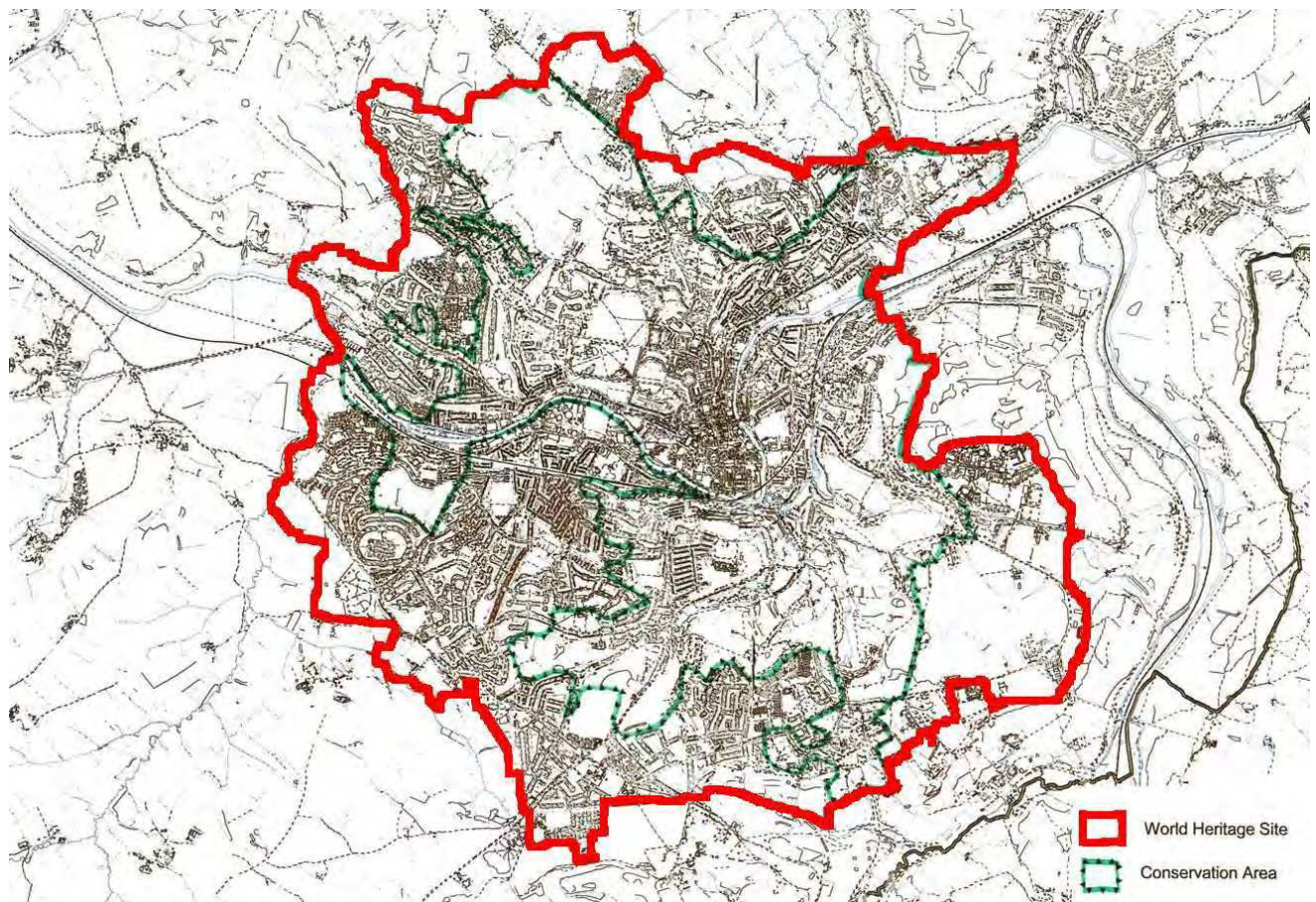
În perioada medievală, deși încă nedescoperite ruinele romane, Bath s-a marcat prin izvoarele sale și a devenit un important centru comercial, oamenii fiind atrași de proprietățile curative ale apelor. Finalul secolului XVII găsește orașul ca încă funcționând în interiorul zidurilor fortificate. O mare schimbare a survenit în dinamica orașului prin patronatele regale și o creștere a bună-stării oamenilor din pătura mijlocie. Aceasta a dus la o expansiune puternică dincolo de zidurile orașului, el devenind acum echivalentul unui resort, un loc de relaxare și nu doar de recuperare. Schimbări dramatice s-au realizat la nivelul orașului vechi, acesta fiind modificat după principii palladiene și lăsând în urmă foarte puține clădiri și structuri urbane nealterate. Din acea perioadă au rămas inserțiile arhitecturale și urbane de tipul orașului georgian.

Exploatarea materialelor prime din zonă și utilizarea lor la realizarea obiectelor arhitecturale de mare valoare pentru istoria, identitatea și cultura orașului creează o relație directă și importantă cu împrejurimile. Astfel de clădiri sunt Allen's town-house și Prior Park. Ansamblurile de locuințe erau construite în stil monumental, făcând din Bath un oraș foarte divers și captivant din punct de vedere arhitectural. Multe dintre intervențiile urbane și arhitecturale de secol XVIII sunt încă utilizate și active. După perioada de prosperitate sub influența și patronajul familiilor regale georgiene, începând cu sfârșitul secolului XVIII Bath intră într-o perioadă de declin. Cel mai important eveniment din era victoriană a fost însă redescoperirea băilor romane, eveniment ce a resuscitat popularitatea orașului pe scena națională și internațională. Al Doilea Război Mondial a provocat daune extensive. În perioada postbelică s-a declanșat interesul special spre conservare și eforturile au influențat atitudinea față de

restaurare și conservare la nivel național. Declinul industriei la final de secol XX a dus la demolarea multor fabrici, lăsând loc pentru noi dezvoltări în țesutul urban. Se observă legătura continuă care a existat, încă din cele mai vechi timpuri, între Bath, termele și clădirile sale, și societatea internațională. Perioadele de prosperitate au creat în acest loc un centru de interes turistic și economic, pe când perioadele de declin au dus la mobilizări generale și la acțiuni cu efect lărgit asupra atitudinilor față de patrimoniu.

1.2 Delimitarea și regimul de proprietate

În cazul orașului Bath, limita ansamblului coincide cu limita administrativă și cuprinde o arie de aproximativ 29 km pătrați. Exemplul este util în situația Chișinăului pentru că reprezintă o ilustrare a diverselor etape și proceduri de protecție, realizate prin implementarea celor patru Masterplanuri succesive.

Figură 5. Delimitarea zonei protejate a orașului Bath. Legendă: roșu: situl UNESCO; verde: zona de conservare a patrimoniului cultural imobil. Sursa: <https://whc.unesco.org>

Proprietatea arealului protejat este un aspect foarte important pentru un management funcțional. Cuprinzând întreaga localitate există o mare diversitate în ceea ce privește proprietarii terenurilor și obiectelor patrimoniu, de la cetățeni la asociații și autoritatea locală. Cetățenii sunt organizați în 26 de asociații, toate acestea aflându-se sub umbrela Federației Asociațiilor Rezidenților din Bath (FoBra, Federation of Bath Residents' Associations). Sub aceeași umbrelă se regăsește și Asociația Independentă a Caselor de Oaspeți (Bath Independent Guest Houses Association). Consiliul Bath și Sommerset de Nord-Vest deține cca 60% din centrul istoric. Majoritatea proprietăților sunt date în chirie ceea ce duce la diferite tipuri de management și responsabilitate asupra siturilor, însă în cazul Băilor Romane, a complexului Pump Room și Guildhall Consiliul deține, ocupă și realizează managementul, responsabilitatea întreținerii și exploatarea corectă revenindu-i. Terenuri și clădiri se regăsesc și în proprietatea unor instituții culturale, precum colegii și universități, de sănătate, precum Spitalul St John's, a unor ONG-uri, trusturi (Bath Preservation Trust, The National Trust) departamente și alte organisme guvernamentale.

Patrimoniul din Bath constă în întreaga suprafață a orașului, aproximativ 29 kmp și conține cele 3 izvoare termale, clasificate ca fiind singurele de pe teritoriul UK, și ruinele băilor termale romane, orașul georgian, clădiri publice în stil neoclasic precum Assembly Room și Pump Room, ansambluri precum Queen Square, Circus, Royal Crescent, clădiri individuale georgiene și contextul natural în care se află poziționat orașul. Având în vedere că zona protejată corespunde cu întreaga suprafață a municipiului Bath, accesibilitatea se realizează facil spre punctele de interes, iar politicile de accesibilizare inclusiv a patrimoniului construit persoanelor cu cerințe speciale a fost și este o temă prezentă în toate planurile de management patrimonial până în prezent. Băile Romane din Bath au câștigat chiar premiul de excelență Visit England pentru Acces și Incluziune în doi ani succesivi.

2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului

2.1 Politica de stat în domeniul patrimoniului cultural

Scopul sistemului de protecție a patrimoniului din Anglia este de a identifica și proteja siturile cu semnificație istorică, arhitecturală sau arheologică. Începând cu anul 2000, Guvernul, organismul guvernamental Anglia Istorică (fosta organizație Patrimoniul Englezesc) și un sector mai larg de stakeholderi lucrează continuu pentru a îmbunătăți eficiența sistemului. Sistemul de protecție a patrimoniului din Anglia desemnează categorii obligatorii din punct de vedere juridic de patrimoniu protejat: clădiri clasificate, monumente propuse a fi clasate, zone de conservare și zone protejate arheologice. Secretarul de stat pentru Cultură, Mass-media și Sport este responsabil pentru clasarea clădirilor monument istoric și a celor de arheologie. Următoarele sunt, de asemenea, desemnate, dar fără implicații juridice: Departamentul Parcuri și Grădini istorice clasate și Câmpuri de Luptă istorice. Toate categoriile sunt clasate în Lista patrimoniului național Englez, care este menținută și actualizată de Anglia Istorică. În 2012, Departamentul pentru Comunități și Administrația Locală a publicat Cadrul Național al Politicii de Planificare (NPPF), care stabilește politicile de planificare a Guvernului și conține o secțiune specifică despre patrimoniul istoric. Un obiectiv central al NPPF este promovarea

dezvoltării durabile economice, sociale și de mediu în cadrul sistemului de planificare. În Anglia, deciziile de gestionare care afectează patrimoniul desemnat sunt luate în cadrul sistemului de planificare.

Pe lângă finanțarea la nivel de stat, ajutoarele de finanțare sunt disponibile de la organizații publice și private pentru conservare, sensibilizare și proiecte educaționale. Organizațiile de finanțare includ (dar nu se limitează la): Heritage Lottery Fund, The National Trust, Architectural Heritage Fund și Historic England. Fiecare țară din Regatul Unit (Anglia, Irlanda de Nord, Scoția și Țara Galilor) are responsabilitatea propriului său mediu istoric, inclusiv monumente istorice, patrimoniu construit și arheologie.

În cazul zonei istorice a orașului Bath, Planul de management este susținut de politici și un cadru legislativ stabilit la nivelul întregii Marii Britanii. Politicile Naționale de Planificare Urbană asigură protecția tuturor siturilor cu valoare patrimonială. Cadrul creat de aceste politici naționale este un element necesar de respectat în orice decizie cu privire la spațiul construit și neconstruit. Fiind un sit clasat ca Patrimoniu Mondial, se cer studii cu privire la impactul cultural și de mediu. În același timp, departamentele de urbanism cer ca un Design and Access Statement să însoțească orice proiect. Cerințele variază în funcție de zone și de gradul de conservare. Pe lângă DAS, fiecare proiect este necesar să fie însoțit de o declarație, *statement*, în care se explicitează modul în care intervenția va afecta patrimoniul, cât și modul în care acea intervenție contribuie cu plus valoare. Aceste „Heritage Statements” trebuie să însoțească orice proiect necesită autorizație de construire.

Planul de Dezvoltare este planul director la nivel local și cuprinde informații cu privire la strategiile naționale și regionale ce trebuie să se regăsească și la nivel local, date despre zonele protejate și cerințele lor, politici de control și management al sustenabilității și a facilităților comunității locale. În prezent, în cadrul noului plan de management, se lucrează pentru un *Placemaking plan*, un document riguros alcătuit ce să ofere toate informațiile necesare creării unor spații de calitate.

2.2 Structura administrativă

Următoarele instituții publice au atribuții legate de patrimoniul cultural:

- Departamentul pentru mass-media culturale și sport (DCMS) este departamentul guvernamental central al Marii Britanii responsabil pentru politica privind artele, mass-media, sportul și mediul istoric din Anglia. Acesta oferă finanțare la nivel de stat pentru patrimoniu și este responsabil pentru identificarea, conservarea și îmbunătățirea mediului istoric construit. DCMS este responsabil pentru lista bunurilor de patrimoniu desemnate la nivel național (incluzând peste 390.000 de clădiri listate și monumente programate). Mai mult, Departamentul pentru Comunități și Administrație Locală (DCLG) este responsabil pentru politica și legislația privind locuința, planificarea, comunitățile și administrația locală. Se referă la patrimoniu, deoarece face legislație și politici privind amenajarea teritoriului. Autoritățile locale au puteri discreționare de a oferi granturi pentru patrimoniul din zona lor locală, posibilități împuținate în ultima perioadă. Multe autorități au elaborat liste locale de situri și clădiri de patrimoniu neclasate, dar cu o valoare ridicată din punct de vedere arhitectural sau ambiental. Autoritățile locale sunt responsabile pentru eliberarea autorizațiilor de construcție din unitățile administrativ teritoriale.

Autoritățile sunt, de asemenea, responsabile pentru luarea deciziilor de gestionare a majorității clădirilor de patrimoniu, ca parte a unui sistem rigid de planificare.

- Historic England, fostă English Heritage este un organism public nedepartamental sponsorizat de DCMS și este consilierul statutar al guvernului pentru mediul istoric. Responsabilitățile Historic England sunt stabilite în Legea patrimoniului național (1983, modificat în 2002). Historic England este responsabilă pentru propunerea siturilor care urmează a fi clasate către DCMS și pentru menținerea listei patrimoniului național din Anglia în numele DCMS. Organizația colaborează cu departamente guvernamentale cheie pentru a oferi sfaturi cu privire la aspectele legate de patrimoniu și modul în care acestea vor fi afectate de politici și legislație. Historic England produce, de asemenea, ghiduri pentru public cu privire la chestiuni mai largi, cu referire la protecția patrimoniului. În aprilie 2015 s-a format o nouă organizație caritabilă, păstrând denumirea English Heritage Trust, care gestionează colecția patrimoniului național a peste 400 de proprietăți și situri istorice deținute de stat.
- Heritage Lottery Fund este, de asemenea, un organism public nedepartamental care distribuie veniturile din loteria națională alocate patrimoniului pentru Marea Britanie în ansamblu. Organizația este cel mai mare finanțator dedicat de patrimoniu din Marea Britanie.
- Alte instituții. Alte organizații sponsorizate de guvern sunt responsabile de consilierea guvernului și a sectorului cu privire la alte domenii relevante pentru patrimoniu: natural England este responsabilă de problemele peisagistice, iar Visit England este responsabilă de turism.

2.3 Cadrul legal

Legislația Marii Britanii în domeniul patrimoniului cultural cuprinde următoarele legi:

- Acte ale Parlamentului
- Legislația Regatului Unit
- Cadrul politicilor naționale de planificare
- British Standards Institute
- Ghidul patrimoniului englez pentru protecția patrimoniului - de asemenea, site-ul principal al patrimoniului englez
- Legea privind monumentele antice și zonele arheologice din 1979
- Legea Egalității 2010
- Legislație specifică care se găsește pe site-ul web al legislației din Regatul Unit:
 - Legea privind clădirile istorice și monumentele antice din 1953 (partea I)
 - Legea protecției epave din 1973
 - Actul privind monumentele antice și zonele arheologice din 1979
 - National Heritage Act 1983 (modificat în 2001)
 - Legea privind planificarea (clădirile listate și zonele de conservare) din 1990
 - Reglementări privind planificarea (clădirile listate și zonele de conservare) din 1990
 - Legea privind planificarea și compensarea din 1991
 - National Lottery Act 1993
 - Treasure Act 1996

- Legea patrimoniului național din 1997
- Legea 2003 privind tratarea obiectelor culturale (infracțiuni)
- Legea privind reforma întreprinderilor și reglementarea 2013

Convențiile internaționale ratificate de către Marea Britanie sunt:

- Convenția de la Granada din 1985 (în Marea Britanie ratificată în noiembrie 1987)
- Convenția de la Valletta din 1992 (în Marea Britanie ratificată în septembrie 2000)
- Convenția de la Florența din 2000 (în Marea Britanie ratificată în noiembrie 2006)

3. Managementul patrimoniului imobil

3.1 Nivel național

Managementul patrimoniului se realizează prin intermediul legislației în vigoare, a organismelor de stat sus-menționate, precum și a planurilor locale de management. Aceste orientări tehnice sunt concepute pentru a pregăti planuri de gestionare a bunurilor de patrimoniu. Îndrumările se bazează pe planuri reale de gestionare a patrimoniului care funcționează bine în practică. Îndrumările au fost pregătite de reprezentanți ai Country Land and Business Association, Natural England (de la fostele organizații Countryside Agency și English Nature), precum și English Heritage and Historic Houses Association. Ghidul pentru elaborarea planurilor de management nu oferă sfaturi cu privire la alte legislații, cum ar fi urbanismul și amenajarea teritoriului, clădirile listate și monumentele antice, conservarea naturii și habitatelor, protecția mediului, sănătatea și securitatea sau accesibilitatea persoanelor cu dizabilități. Documente distincte de sinteză a fost pregătite pentru proprietari și alte părți interesate pentru a explica modul în care funcționează procesul Planului de gestionare a patrimoniului.

Alte publicații relevante emise la nivel național includ:

- **CCP 527 Ghidul pentru Managementul Amplasamentului:** (Comisia rurală, 1998) explică abordarea generală a planificării gestionării terenurilor și prezintă un cadru pentru planurile de gestionare. Prima parte este deosebit de utilă ca introducere în planificarea managementului pentru cei noi la acest subiect;
- **Planurile de conservare** (Heritage Lottery Fund, 2004) stabilesc o abordare generală - care a fost adoptată de English Heritage pentru conservarea și gestionarea mediului istoric;
- **Ghidul de gestiune a siturilor patrimoniului cultural mondial** (Feilden BM și Jokilehto J, ICCROM Roma 1993) oferă sfaturi privind gestionarea siturilor patrimoniului mondial;
- Ghidul **Conservare Informată** (English Heritage, 2001) oferă sfaturi detaliate cu privire la proiectele de conservare;
- **Scurt ghid pentru pregătirea studiilor preliminare și propunerilor pentru reparații curente** (English Heritage, 1999).
- **BS 7913: Ghidul pentru principiile conservării clădirilor istorice**, 1998;
- Normativul **Întreținerea clădirilor istorice: sfaturi cu privire la principii și reparații** (Christopher Brereton, 1995), publicație a English Heritage;

- **Linii directoare pentru conservarea pădurilor** (Comisia pentru silvicultură, 1990);
- **Notă de orientare cu privire la administrarea mediului înconjurător pentru proprietățile de patrimoniu desemnate în temeiul Legii privind impozitul pe succesiune din 1984** (Defra, 2005) explică relația dintre obligațiile legale care sunt întreprinderi de scutire condiționată și eligibilitatea pentru plăți în cadrul sistemului de mediu. Este disponibil din Natural England.

Toate aceste documentații reprezintă un cadru legal și normativ care este aplicat ulterior, succesiv, la toate scările de intervenție, atât de către proprietari instituții de drept public cât și pentru proprietarii și utilizatorii privați ai clădirilor istorice.

3.2 Nivel local

Fiind de o importanță internațională, mai mulți actori contribuie la managementul patrimoniului din Bath. La nivel mondial, ICOMOS și UNESCO supervizează dezvoltarea municipalității, oferă consultanță și întâlniri anuale în care se trec în revistă acțiunile ce s-au desfășurat în anul precedent. La nivel național este responsabilitatea guvernului să se alinieze la cerințele și valorile expuse în Convenția Patrimoniului Mondial 1972. În acord cu aceasta el trebuie să genereze un cadru de politici de planificare urbană naționale care să ghideze dezvoltările și intervențiile la nivel regional și local. La nivel local, autoritatea în ceea ce privește planificarea urbană este Consiliul Bath și North East Somerset. City of Bath WHS Steering Group este responsabil de realizarea și implementarea planurilor de management. Comunicarea între acest grup de conducere și stakeholderi se realizează de către un angajat cu normă întreagă al Consiliului Bath și North East Somerset ce are rolul de World Heritage Manager, Manager al patrimoniului mondial. În ceea ce privește responsabilitate asupra patrimoniului natural, precum izvoarele termale, aceasta îi revine tot Consiliului B&NES. În sistemul de management sunt incluși ICOMOS Internațional și Național, comitetul WH UNESCO și centrul UNESCO de la Paris, departamentele de Cultură, Media și Sport, departamentul guvernamental și Historic England.

Coordonarea între corpurile cu putere de decizie și responsabilitate asupra managementului patrimoniului în Bath se realizează utilizând atât grupuri dedicate de control și coordonare, aparatul administrativ fiind bine organizat în funcție de necesități (de exemplu, Grupul de conducere, City of Bath WHS Steering Group ce lucrează împreună cu Consiliul local și comunică printr-o persoană specializată cu actorii economici și influenți). În același timp, mecanismul de coordonare se bazează pe o clară delegare a responsabilităților, printr-o colecție de strategii și planuri cadru dezvoltate respectând principiile continuității și monitorizării constante.

4. Principii de planificare și acțiune

În cadrul Planului de Management al Patrimoniului dedicat perioadei 2016-2022 s-au identificat 5 probleme ce necesitau atenție: managementul dezvoltării, transportul, spațiul public, interpretare și educație, reziliența mediului înconjurător. Pe lângă acestea 5 s-au mai identificat conservarea, finanțarea, cercetarea, accesibilitatea și incluziunea, managementul turiștilor, managementul administrativ.

Caracteristica predominantă a planului de management al Bath este organizarea informației. În felul acesta, corespunzător fiecărei probleme se stabilesc obiectivele ce trebuiesc atinse și apoi, în legătură cu aceste obiective se definesc acțiuni. Ca exemplu, în ceea ce privește managementul dezvoltării, un obiectiv este asigurarea faptului că toate documentele și politicile adoptate sunt în conformitate cu politicile și principiile *World Heritage Site* (Sit din lista patrimoniului mondial) și nu propun acțiuni care să dăuneze caracterului de *Outstanding Universal Value* (Valoarea universală excepțională) atribuită patrimoniului. Acțiunea atribuită acestui obiectiv este urmărirea tuturor noilor politici emergente și verificarea lor. Un alt exemplu ține de transportul în comun. Pentru acesta s-a setat obiectivul de a controla traficul și de a descuraja transportul cu mașina, în special în centrul orașului. Acestui obiectiv i s-a atribuit acțiunea de a monitoriza și colecta date în ceea ce privește traficul în oraș și utilizarea lor pentru a eficientiza strategiile de transport existente.

Punctul forte al modului în care Bath abordează problema strategiilor și obiectivelor este acela că a ales crearea unui sistem complet. Un sistem complet nu conține numai elemente care se influențează unele pe altele, ci și un mecanism de autoreglaj care permite corectarea erorilor fără stoparea funcționării sistemului. Prin monitorizare, colectare de date, evaluare periodică și acțiuni de îmbunătățire/ameliorare și nu schimbare completă, Bath a reușit să aibă succes în managementul patrimoniului și continuă să aibă.

Cum s-a menționat și la punctul anterior, planul de acțiune vine în urma stabilirii unor obiective țintă. Acțiunile sunt incluse într-un tabel separat de cel al obiectivelor în scopul analizării facile a datelor, monitorizarea efectelor și progresului dar și a problemelor. Planul de acțiune se prezintă în funcție de următorii factori: acțiunea, responsabilii, resursele, termene, indici de monitorizare. Acțiunile sunt la rândul lor organizate în funcție de obiectivele ce trebuie atinse.

5. Mecanisme de conservare

În atribuțiile managerului sitului de patrimoniu mondial se regăsește aceea de a realiza rapoartele de stare și monitorizare a patrimoniului Bath. Acesta însă lucrează împreună cu reprezentanți a organizațiilor, departamentelor și instituțiilor capabile să colecteze datele necesare și să le prelucreze. Raportul de stare este realizat o dată la doi ani pentru modul în care se desfășoară implementarea planului de management și periodic se transmit date către UNESCO pentru a monitoriza situația în care se află situl declarat patrimoniu mondial.

5.1 Amenințări actuale și posibile

În identificarea amenințărilor actuale și posibile s-au luat în evidență nu numai datele provenite din monitorizarea realizată la nivel local, ci, foarte important, din punctele abordate de planurile anterioare de management, puncte care s-au dovedit fie dificil de implementat, fie care încă nu funcționează la parametri optimi. Asemenea amenințări, provenite din planurile anterioare, sunt gradul de eficiență a Grupului de Conducere, nevoia de relocare a arhivei Bath. În același timp s-au identificat probleme care nu au fost luate în considerare în planurile anterioare, precum exploatările gazelor de șist.

Păstrând bunul exemplu de consultare a actorilor activi pe piețele locale, din acele consultări au rezultat o serie de amenințări, dintre care se amintesc managementul dezvoltării, transportul, spațiul public, interpretarea și educația, reziliența mediului, conservarea, finanțarea, cercetarea, accesibilitatea și inclusivitatea, managementul turismului și managementul administrativ.

5.2 Protecția preventivă

În termeni de protecție preventivă, Bath setează un exemplu prin buna distribuție a responsabilităților de protecție între organele implicate în această acțiune. Pe lângă departamentele de protecție la foc, poliție și sănătate, există o Echipă de planificare a situațiilor de urgență a Consiliului, Council's Emergency Planning Team. Aceste departamente lucrează împreună pentru a produce ghiduri precum Community resilience manual, adică Manualul de reziliență a comunității și nu numai. Tot aceste departamente realizează împreună strategii de răspuns la eventuale urgențe.

Pentru fiecare clădire sau atracție, în mod special cele deschise publicului, se pun la punct metode de protecție și conservare. Agenția de mediu este cea responsabilă de protecția și prevenția patrimoniului în fața inundațiilor prin dezvoltarea Planului de urgență pentru Inundații. Aceasta este activ implicată în activitățile sale oferind informații de ajutor pentru proprietarii și investitorii ce dețin terenuri în zone de risc, linii telefonice pentru sfaturi în caz de urgență, un serviciu asemănător existând și în online.

5.3 Monitorizare: acțiuni de control planificate

Monitorizarea e o parte integrantă sistemului de politici, strategii și acțiuni ale planurilor de management dezvoltate și implementate în Bath. Monitorizarea permanentă a dinamicii economice, urbane, de restaurare și conservare, accesibilizare și adaptare culege date care, în funcție de obiective, acțiune și domeniu de aplicare, sunt evaluate periodic. Bath setează un exemplu prin faptul că procesul de monitorizare se împarte în două categorii: monitorizarea condiției sitului și componentelor sale și monitorizarea implementării planului de acțiuni.

UNESCO se ocupă de monitorizarea tuturor siturilor printr-un raport periodic, însă local se utilizează o bază largă de date provenind din statistici turistice, colectate de către Bath Tourism Plus, registrele clădirilor aflate în stadiu de risc, spații comerciale libere și gradul de activitate comercială din centrul istoric, etc. Prezența tuturor acestor sisteme de monitorizare fac a nu fi necesară o monitorizare la nivel local din partea WH. În același timp, administrația Bath recunoaște că timpul necesar coordonării tuturor acestor informații este unul îndelungat, însă având în vedere complexitatea sitului, acest efort este necesar. În ceea ce privește planul de acțiune, o dată la doi ani se realizează o evaluare a progresului și a modului în care se realizează implementarea lui. Aceasta este realizată de către Grupul de Conducere, Steering Group.

5.4 Conștientizarea

Rolul cetățenilor atât în elaborarea planului de management cât și în aplicarea lui este o componentă importantă pentru administrația Bath, mai ales ținând cont de punctul analizat anterior, proprietatea terenurilor. Având în vedere că situl considerat patrimoniu cuprinde întreaga suprafață a orașului, un procent semnificativ este deținut de persoane fizice. În același timp, voluntariatul este și acesta esențial în cadrul guvernării, conservării și interpretării sitului. Un exemplu este dat de muzeul Holburne unde activează aproximativ 300 de voluntari, voluntari care beneficiază de pregătire preliminară. Prin implicarea cetățenilor în activitățile culturale și oferindu-le acces la poziții de decizie (consilieri, consiliul grupului de conducere) se realizează responsabilizarea automată a cetățeanului față de patrimoniu, sporește încrederea în eficacitatea și deciziile autorităților prin transparență și acces la informații.

Bath pune accent pe câștigarea încrederii rezidenților și realizarea conștientizării prin acțiuni concrete și relevante atât pentru patrimoniu cât și pentru locuitori. Prin respectul și interesul activ al organelor responsabile de patrimoniu, prin identificare problemelor și acționarea imediată înspre rezolvarea lor, conștientizarea se realizează prin exemplu de atitudine și comportament.

5.5 Resurse

În elaborarea și implementarea planului de management pentru Bath sunt implicate multe organe și departamente. Începând cu nivelul internațional, ICOMOS și World Heritage (WH) și mergând la nivel național prin Historic England și departamentele guvernamentale, aceste două categorii iau parte la ceea ce înseamnă consiliere, feedback, monitorizare, finanțare, sprijin în demersurile propuse de către administrația locală. La nivel local, consiliul local, B&NS Council prin grupul deja menționat, Grupul de control sau Steering Group, se ocupă de planul de management efectiv, de la elaborare la implementare. Un post dedicat comunicării atât între WH și Steering Group, dar și Steering Group și actorii implicați în acțiunile de protejare, conservare și dezvoltare a orașului Bath, este acela de WH Manager.

Resursele dedicate acțiunilor corespunzătoare planului de management provin fie din bugetul local, național, fonduri precum Local Growth Fund, Dept. of Transport Cycle Ambition Fund, National Lottery Fund, parteneriate cu întreprinderi locale, contribuții ale dezvoltatorilor, licitații, premii acordate de către Office of Low Emission Vehicles ca și susținere pentru inovație și măsuri, sponsorizări.

5.6 Sustenabilitate și viziune pentru viitor

Cea mai importantă componentă ce reiese din planul de management al orașului Bath și care s-a regăsit în aproape fiecare subcapitol analizat anterior este componenta de raportare-monitorizare-acțiune. Având ca principiu de bază continuitatea și legătura între viziunile de viitor, abordările și principiile care se doresc la nivelul dezvoltărilor pe parcursul timpului, Bath a reușit să creeze un sistem funcțional, un sistem capabil de auto-reglaj. În acest fel, fiecare componentă aflată la interiorul sistemului poate funcționa aproape de parametri maximi, acest lucru fiind dovedit de raportul de stare din 2016 și constatarea că situația este una bună.

Dorințele de viitor pentru orașul Bath se bazează pe îmbunătățirea calității vieții, asigurarea accesibilității și incluziunii la nivel social, urban, arhitectural, inițierea unor proiecte de dimensiuni mari, reducerea traficului auto, îmbunătățirea calității spațiului public, investiții în reprezentare și interpretare a valorilor și simbolismului patrimoniului, continuarea eforturilor de conștientizare (în special a tinerilor). Bath se dorește a fi un sit a cărui OUV (Outstanding Universal Value) va fi conservată și sporită, un exemplu de management urban sustenabil, un centru de excelență în ceea ce privește managementul patrimoniului urban și al conservării, având la bază relații și parteneriate puternice cu comunități și organizații locale, naționale și mondiale.

6. Exemple de intervenții la clădiri istorice și în zone protejate

Prezentăm în continuare trei exemple de intervenții pentru restaurarea patrimoniului din Bath.

6.1 Restaurarea Abației din Bath: salvarea pardoselii de la prăbușire

Restaurarea a fost efectuată ca parte a unui program cu o valoare de 19,3 milioane de lire sterline. Aproximativ 2.000 de lespezi de piatră - inclusiv 891 pietre mari - au fost ridicate și reasezate în mai mult de 20.000 de ore. Unele componente ale pardoselei se scufundaseră treptat de ani de zile înainte ca săpăturile din 2011 să descopere goluri masive cauzate de mii de locuri pentru morminte subterane. Ordinul de începere a lucrărilor a fost emis în luna mai 2018 pentru ridicarea podelei abației piatră cu piatră, completarea golurilor, precum și pentru refacerea și repunerea cu grijă a tuturor celor 891 de lespezi de piatră care alcătuiesc podeaua. Voluntarii din comunitate și din mediul academic au contribuit la asigurarea faptului că pozițiile pietrelor, condițiile și inscripțiile au fost atent documentate, oferind informații despre oamenii care au locuit și au lucrat în Bath, precum și despre vizitatorii din secolele XVIII și XIX. Odată cu refacerea podelei este introdusă și rețeaua de încălzire în pardoseală.

Restaurarea pardoselii face parte dintr-un proces mai amplu care are în vedere restaurarea întregului ansamblu religios, cu accent pe elementele de pardoseală și cele artistice. Programul a fost finanțat din resursele National Lottery Heritage Fund.

Figură 6. Operațiunile de restaurare a pardoselei. Sursa: www.bbc.com

6.2 Strategia pentru spațiu public și mobilitate

Strategia pentru spațiul public din centrul orașului Bath reprezintă un plan radical pentru transformarea mediului urban al orașului Bath. Deși este ambițios acesta este, de asemenea, pragmatic și poate fi livrat pe o bază incrementală în următorii 10-20 de ani. Strategia propune o serie de măsuri pentru a aborda mobilitatea în interiorul și în jurul centrului orașului pentru a stabili o rețea de spații publice atractive, noi și reabilite, străzi active și un coridor fluvial de calitate superioară. De asemenea, masterplanul recomandă un program de îmbunătățire pentru a simplifica, remodela și gestiona domeniul public, inclusiv îndepărtarea aglomerației stradale și introducerea unei noi game personalizate de mobilier stradal și căi pietonale. Se evidențiază și se comunică, astfel, caracterul distinctiv și diversitatea orașului Bath. Strategia cu privire la spațiul public și mobilitate propune stimularea redescoperirii unei vieți publice vibrante în centrul orașului și de a spori potențialul enorm al Bath ca loc, nu doar pentru beneficiul vizitatorilor și al afacerilor, ci și pentru plăcerea, sănătatea și bunăstarea comunității în ansamblu.

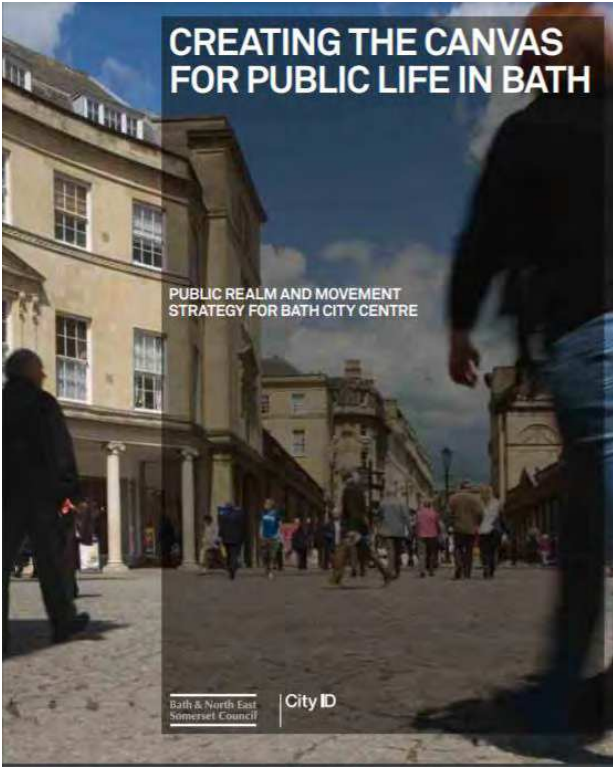
Strategia răspunde viziunii pentru orașul Bath a Consiliului Bath și North East Somerset, ca „loc distinctiv, cu comunități vibrante și durabile în care toți utilizatorii își îndeplinesc potențialul” și cu o serie de priorități de îmbunătățire corporativă, inclusiv creștere durabilă, îmbunătățirea transportului și a spațiului public, precum și crearea de comunități în care oamenii se simt în siguranță, precum și abordarea cauzelor și efectelor schimbărilor climatice. Masterplanul se bazează pe Strategia comunitară durabilă a parteneriatului strategic local, Planul local Bath și North East Somerset și viziunea de viitor a Consiliului orașului Bath și a fost dezvoltat alături de o serie de strategii și studii pentru comerțul cu amănuntul, cultură, gestiunea destinației turistice și creșterea afacerilor.

Sub rezerva unor testări și integrări ulterioare, aceste studii vor contribui la un nou cadru de politică de planificare (Strategia de bază pentru Bath și North-East Somerset și Cadrul de dezvoltare locală) și un plan de regenerare urbană pentru Bath. Acolo unde este necesar, modificările recomandate au fost incluse în secțiunile relevante ale strategiei, cu toate acestea multe dintre modificări se referă la implementarea proiectelor specifice, mai degrabă decât la strategia în sine.

Masterplanul oferă o structură de guvernare și management de proiect pentru implementarea și livrarea domeniului public și a strategiei mișcării. În rezumat, programul cuprinde în prezent următoarele tipuri de proiecte:

- **Proiecte de termen scurt:** aceste proiecte urmăresc să abordeze operațiuni de remediere imediată în domeniul public care nu necesită cheltuieli capitale majore și, dacă sunt implementate, vor demonstra capacitatea de succes, respectiv un impuls către livrarea proiectelor la o scară mai mare.
- **Proiecte pregătitoare:** aceste proiecte caută să proiecteze și să livreze produse și specificații pentru domeniul public pentru a permite implementarea proiectelor de transformare a spațiilor urbane. Acestea presupun mobilier stradal realizat la comandă, pavaj, iluminat, amenajare a teritoriului moale și un sistem de informare și orientare a orașului;
- **Proiecte de transformare a spațiilor:** aceste proiecte vizează lucrări capitale pentru a transforma treptat rețeaua străzilor și a spațiilor publice din centrul orașului Bath identificate în cadrul acestei strategii. Un program de cinci ani de lucrări capitale este prevăzut în Programul de investiții al Consiliului local pentru a implementa lucrările majore asupra spațiului public. Aceste proiecte vor fi, evident, supuse identificării și aprobării, astfel încât să faciliteze îmbunătățirea rețelei de transport și mobilitate.
- **Evenimente și acțiuni:** acestea vor include evenimente culturale și comunitare, inclusiv artă publică, activități de joacă, festivaluri, spectacole live și piețe stradale.
- **Un oraș încrezător:** conducerea inteligentă, resursele adecvate și angajamentul pe termen lung sunt cerințe esențiale pentru a permite implementarea cu succes a acestei strategii și pentru a construi și a menține încrederea în Consiliul și comunitatea mai largă. Nerespectarea componentelor coerente și integrate conținute în strategie va submina oportunitatea de a atinge obiectivul final și avantajul competitiv pe care orașul deja îl are.

Strategia propune niveluri semnificative de investiții în proiecte de înaltă calitate, adecvate pentru un sit al Patrimoniului Mondial. După cum demonstrează experiența multor orașe din întreaga lume, investițiile din sectorul public pentru un spațiu public de înaltă calitate îmbunătățesc semnificativ capacitatea orașului de a atrage investiții din sectorul privat și de a genera venituri suplimentare, vitalitatea și succesul cultural și comunitar. Bani investiti de Consiliu ar beneficia, de asemenea, de valoarea pe termen lung adusă de activele cu funcțiune comercială, care continuă să sprijine o serie de servicii importante ale Consiliului. Această strategie poate fi utilizată ca document de monitorizare și control și ca o contribuție pentru continuarea discuțiilor cu Guvernul în vederea finanțării. Accesul la resurse financiare este în mod clar necesară pentru a aborda problemele semnificative de mobilitate și implementarea proiectelor pe străzile și în spațiile publice ale orașului. Strategia reprezintă, de asemenea, o declarație de intenție clară pentru dialogul continuu cu proprietarii de terenuri și dezvoltatorii din sectorul privat.

Figură 7. Strategia pentru spațiul public și mobilitate. Sursa: www.bathnes.gov.uk

6.3 Proiectul de restaurare a Grădinilor Sydney

Viziunea proiectului este de Revitalizare a Grădinilor Sydney ca o frumoasă grădină de recreere cu spații liniștite, revitalizate ca mediu natural unic, cu scop distractiv și de agrement, pentru toate vârstele; patrimoniul său remarcabil construit și natural, oameni și evenimente, toate sunt povestite și experimentate în moduri ingenioase și eclectice.

Figură 8. Imagini din situl Grădinilor Sydney care va face obiectul restaurării. Sursa: <https://medium.com/sydney-gardens-bath/the-sydney-gardens-park-restoration-project-62888d26b2d2>

Proiectul este un parteneriat între Departamentul responsabil cu Parcurile al Consiliului Bath & North East Somerset, organizația Prietenii Grădinilor Sydney, precum și grupurile de rezidenți locali și Muzeul Holburne. În februarie 2019, aplicația la National Lottery Heritage Fund a primit o subvenție de 2,7 milioane de lire sterline. Finanțarea totală asigurată pentru restaurarea parcului istoric este de 3,4 milioane de lire sterline. Proiectul va avea loc pe o perioadă de trei ani, din februarie 2019 până în februarie 2021. Finanțarea este utilizată pentru restaurarea clădirilor istorice, pentru investiții în lucrări de restaurare a peisajelor și grădinilor și pentru crearea de noi zone de joacă pentru toate vârstele. Alături de lucrări, va fi realizat un program de evenimente și activități cu tematică artistică, îmbinând elemente ale naturii, horticulturii, faunei sălbatice, jocului, sportului, arheologiei și istoriei. Proiectul va sărbători istoria fascinantă a grădinilor, incluzând obiectivele Cosmorama, Labyrinth, Merlins Swing, spațiul de concerte și altele similare.

7. Concluzii și referințe la situația Chișinăului

Bath este un exemplu de foarte bună practică în ceea ce privește conservarea și protecția patrimoniului său istoric. Suscitând atenția internațională prin valoarea deosebită a patrimoniului său, Bath profită de independența administrativă și un cadru legal bine pus la punct pentru a aplica în mod creativ măsurile necesare. Astfel, pe lângă măsurile de bază cu privire la intervențiile pe clădiri, administrația derulează în permanență programe de interacțiune cu comunitatea, informând cu privire la importanța patrimoniului construit și cu privire la necesitatea de a opera în cadrul legal prestabilit, conform metodelor științifice ale restaurării. Pe lângă aceste activități realizate de administrație, cetățenii sunt încurajați să formeze grupuri de inițiativă și să aplice pentru a finanța proiecte de impact redus din Bugetul Civil, precum și să desfășoare acțiuni de conștientizare în rândul concetățenilor și vecinilor. De asemenea, administrația sprijină organizațiile de drept privat care își doresc să restaureze spațiile publice și imobilele de valoare semnificativă.

În același timp, Consiliul Bath și North-East Sommerset promovează strategii, programe și proiecte care au în vedere racordarea orașului la principiile sustenabilității, prin reabilitarea spațiilor publice, creșterea atractivității pentru cetățeni și turiști, incluziunea socială a categoriilor cu dizabilități (prin amenajări conforme) și realizarea unor planuri de mobilitate care țin cont de specificul orașului. Dincolo de planificarea rigidă, prin metodele instituite de lege, implementarea acestor strategii aduc plusvaloarea cadrului construit și transformă orașului într-un atractiv pentru toate categoriile de utilizatori, respectând caracterul istoric al așezării.

Bibliografie:

1. Website Consiliul Europei: <https://www.coe.int/en/web/herein-system/united-kingdom-england>
2. Website Historic England: <https://historicengland.org.uk/advice/planning/local-heritage/>
3. Website Guvernul Regatului Unit: <https://www.gov.uk/guidance/heritage-properties-prepare-a-heritage-management-plan>
4. Website Plan de Management 2016-2022:
https://www.bathworldheritage.org.uk/sites/world_heritage_site/files/heritage/World%20Heritage%20Site%20Management%20Plan%202016-2022.pdf
5. Website Plan de Monitorizare a implementării Planului de Management:
https://www.bathworldheritage.org.uk/sites/world_heritage_site/files/heritage/Bath%20WHS%20Management%20Plan%20mid-term%20Monitoring%20Table.pdf
6. Website Raport cu privire la monitorizarea Planului de Management:
https://www.bathworldheritage.org.uk/sites/world_heritage_site/files/heritage/Bath%20WHS%20Management%20Plan%20Monitoring%20Covering%20Report%2027%20Nov%202018.pdf
7. Website Abația din Bath: <https://www.bathabbey.org/>
8. Website Consiliul Bath și North-East Somerset: www.bathnes.gov.uk

4. Lviv, Ucraina

Autor: Mihai-Ionuț Danciu

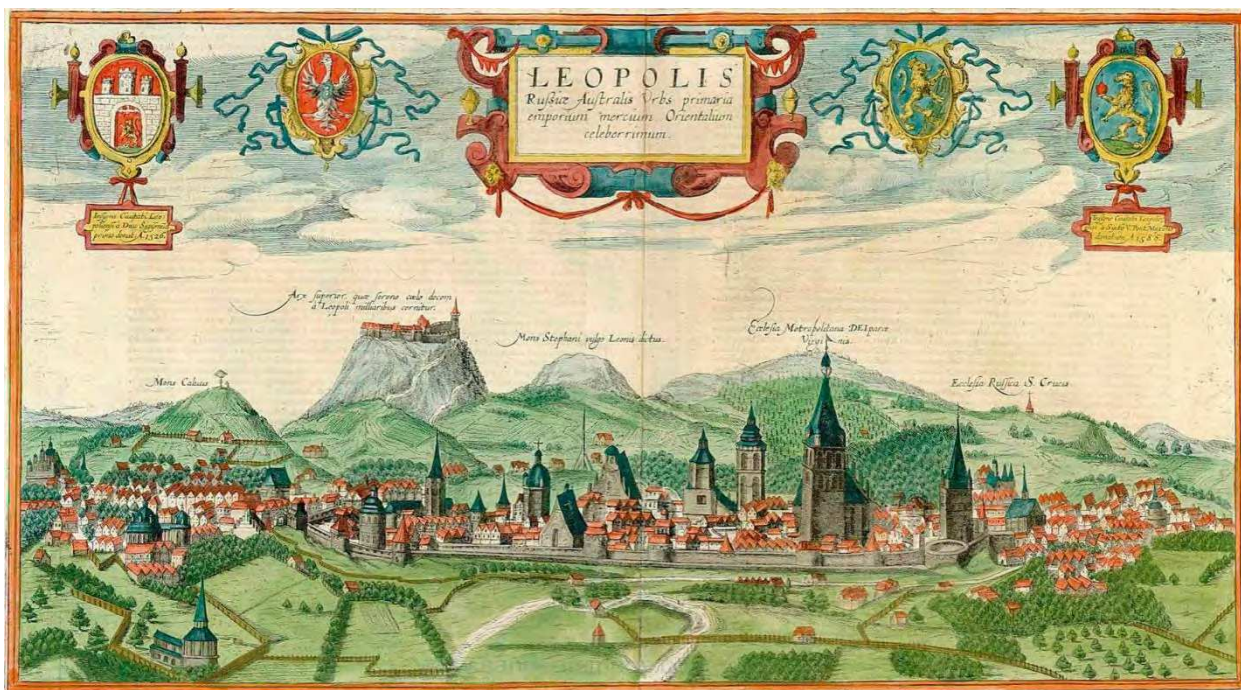
Figură 9. Panoramă aeriană asupra centrului istoric al orașului Lviv. Sursa: <https://iblogic.co>

1. Introducere

Lviv (Ucraina) se află într-un context cultural cu probleme ample din punct de vedere politic, economic și social, în Europa de Est. Orașul este semnificativ din punct de vedere cultural și istoric, centrul său medieval fiind inclus în Patrimoniul Mondial UNESCO din 1998. În prezent, acesta se confruntă cu o serie de probleme specifice unui astfel de areal. Astfel, majoritatea clădirilor au fost neglijate în ultimii zeci de ani, fiind într-o stare avansată de degradare. Se remarcă, de asemenea, o lipsă acută în ceea ce privește conștientizarea problemelor și o cunoaștere inadecvată a metodelor și tehnicilor corecte de restaurare și construire. Aceste tipuri de probleme pot avea un impact mult mai mare decât lipsa, în sine, a fondurilor propriu-zise pentru restaurare. Aspectele de mai sus denotă lipsa unui plan de dezvoltare durabilă integrată a acestui ansamblu, luând în considerare interesele diverse și provocările ample cu care se confruntă orașul. Având în vedere această situație, este evident că nu sunt îndeplinite condițiile cele mai favorabile pentru o punere în valoare sensibilă la caracterul particular al centrului orașului.

1.1 Date istorice despre oraș

Lviv a fost fondat în timpul domniei lui Danylo Romanovych, luând numele fiului său - Prințul Lev. Prima mențiune a orașului datează din 1256. La mijlocul secolului al XIV-lea, orașul a devenit parte a Regatului Poloniei timp de peste 400 de ani. Din acest moment a început să atragă din ce în ce mai mulți oameni de diferite naționalități, inclusiv comercianți și artizani. În 1356 orașului i-au fost acordate toate privilegiile legii Magdeburg, beneficiind de o autonomie relativă. Ulterior, catolicii (populația privilegiată a germanilor și polonezilor), rutenii, armenii și evreii au format cartiere proprii și au generat caracterul multicultural și multiconfesional al orașului. Populația acestuia era de aproximativ 5000 de persoane, timp în care erau în uz peste 10 ateliere și au fost încheiate noi acorduri comerciale în oraș.

Figură 10. Vedută istorică a orașului în Evul Mediu. Sursa: <https://lviv.travel/en/lviv-history>

Ca urmare a incendiului din 1527, Lvivul medieval a fost aproape complet distrus. Ca urmare a acestuia, beneficiind de implicarea în execuție a arhitecților italieni, orașul gotic distrus a primit un nou aspect renescentist. Pe lângă schimbările aspectului centrului orașului, cu ajutorul ordinelor catolice, greco-catolice și ortodoxe, multe mănăstiri au fost înființate în jurul zidurilor de apărare și au devenit o parte integrantă a vieții orașului medieval. Un alt domeniu care a evoluat perpetuu este cel al științei și educației. Datorită activităților organizațiilor bisericești - Școala Frăției Lviv și Colegiul Iezuiților din Lviv (mai târziu academia, care a devenit universitate) au fost colectate multe piese valoroase de muzeu și au început să fie tipărite cărți în chirilică și latină. La mijlocul secolului al XVII-lea în oraș s-au format peste 30 de ateliere artizanale, cu o populație de aproximativ 25.000 de persoane de diferite naționalități. În 1772, Lviv a intrat sub administrația coroanei austriece, devenind în scurt timp capitala provinciei Regatului Galiției. Operațiunile urbane au constat în demolarea fortificațiilor și edificarea unor noi funcțiuni urbane pe fosta amprentă a acestora. Multe clădiri de cult au fost reutilizate pentru a primi funcțiuni administrative. În jurul vechiului oraș, noile clădiri au fost edificate în stilul clasicist austriac.

Următoarea perioadă de interes este a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când orașul se confruntă cu un boom economic și cultural.

Odată cu descoperirea câmpurilor petoliere în Galiția și a dezvoltării multor întreprinderi, Lviv a devenit un important centru financiar. Ca urmare, în 1861, prima linie de cale ferată din Ucraina lega două orașe - Lviv și Przemyśl. Expoziția regională galițiană din 1894 a reprezentat apogeul epocii de aur a regiunii, cu această ocazie fiind instalată prima linie de tramvai electric în oraș. Apoi au apărut o serie de noi clădiri cu funcțiuni culturale și a fost utilizat pe o scară mai largă stilul Secession, rezultat al unei evoluții economice materializate într-o arhitectură de calitate ridicată. Ca urmare a Primului Război Mondial, Lviv a ajuns din nou sub administrație poloneză. În arhitectură și urbanism, constructivismul pragmatic, obiectiv, a înlocuit „epoca de aur” a Secessionului austriac de început de secol XX, ca stil dominant aplicat. Arealul urban al Lviv-ului a fost extins considerabil pe teritoriul mai multor districte suburbane. Populația așezării a crescut de la 210.000 în 1910 la peste 300.000 chiar înainte de al doilea război mondial. În septembrie 1939, orașul a devenit parte a imperiului sovietic. Represiunile totalitare din zona occidentală a Ucrainei au produs reacții care s-au acumulat pas cu pas. Astfel, în 1991 acestea au contribuit la obținerea independenței Ucrainei.

Fiind un oraș cu valențe de capitală culturală, spirituală și a identității naționale ucrainene, Lviv a jucat întotdeauna un rol major în dezvoltarea democrației și a luptei pentru independența Ucrainei. În general, procesele de creare a statului, respectiv de consolidarea independenței Ucrainei au luat naștere în Lviv. Aici au fost întreprinse primele acțiuni de masă în sprijinul independenței. Ucrainenii consideră așezarea ca fiind declanșatorul proceselor democratice și naționale în statul ucrainean.

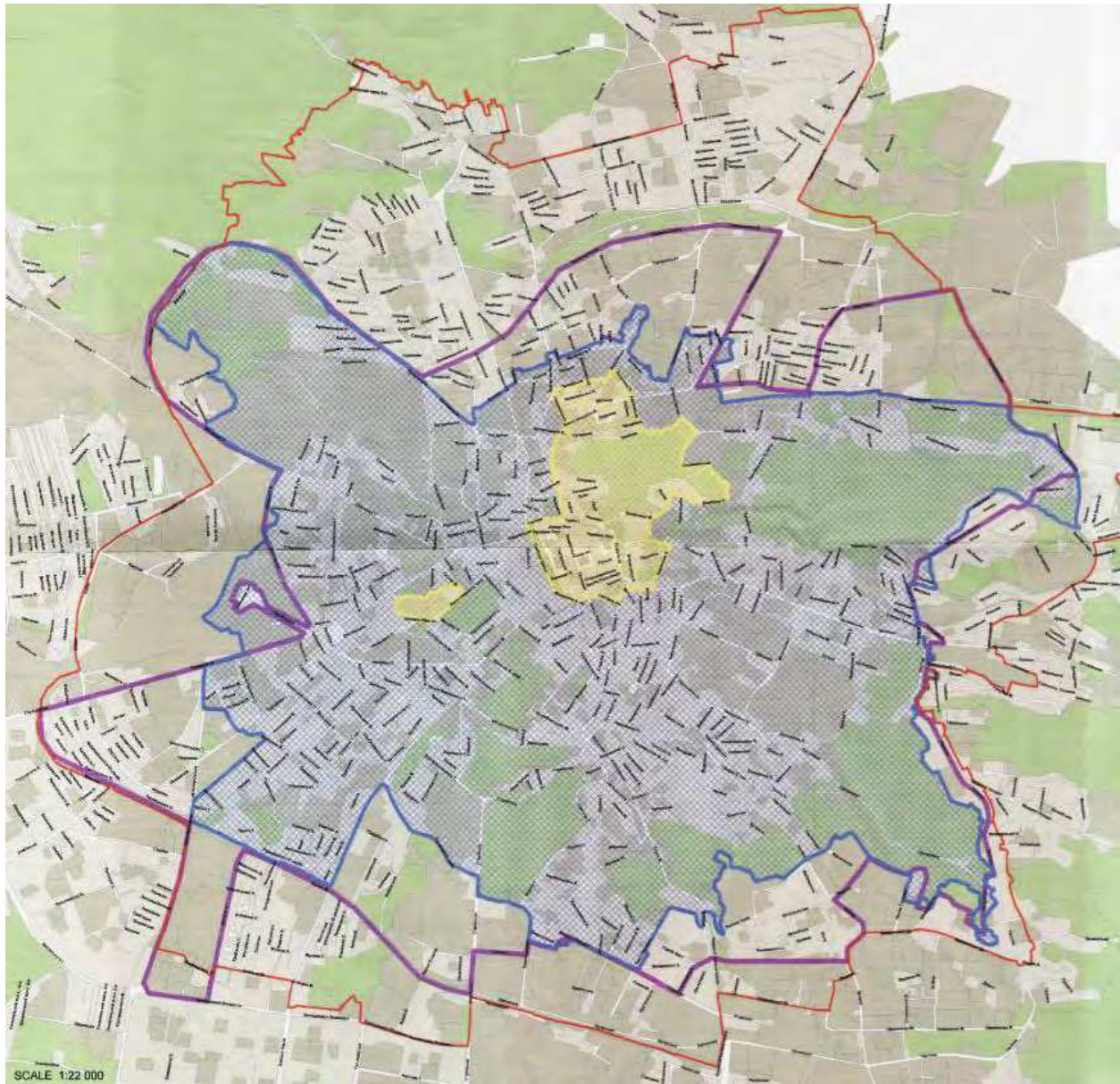
1.2 Tipologia patrimoniului cultural construit

Caracterul de centru administrativ, religios și comercial este determinat de poziția sa geografică strategică pentru dezvoltarea economică. Având în vedere aceste aspecte, patrimoniul arhitectural al zonei centrale reflectă o sinteză a tradițiilor est-europene cu influențe italiene și germane. Ansamblul istoric al Lvivului, este alcătuit din două componente: zona primară, care cuprinde castelul, zona înconjurătoare și centrul orașului, iar la sud-vest, un areal de dimensiuni considerabil reduse pe dealul Sf. Iurie pentru ansamblul Catedralei Sf. Iurie.

Centrul istoric al Lviv include multe componente distincte, reprezentând diferite etape ale evoluției sale. Vysokyi Zamok (castelul) și Pidzamche (zona din jurul castelului) sunt partea principală și cea mai veche a orașului, datând din secolul al V-lea. Își păstrează topografia inițială pe o colină, pe care se află castelul, și arealurile proxime pe care s-a dezvoltat un sistem de străzi și piețele dintre secolele al XIII-lea și al XVII-lea. Dovezi ale ocupării de către comunități etnice separate sunt vizibile în clădirile care au supraviețuit, inclusiv o moschee, o sinagogă și o varietate de clădiri religioase din bisericile ortodoxe, armenes și catolice.

Seredmistia, sau centrul orașului, s-a dezvoltat în secolul al XIV-lea și are clădiri urbane bine conservate din Europa de Est. Acesta include mănăstiri și reședințe cu arhitectură în stilul renascentist și baroc, precum și parcuri construite pe amplasamentul original al fortificațiilor medievale și clădiri mai recente datând din ultimele două secole. Pe lângă acesta, situat pe un platou montan la sud-vest de orașul

medieval se află ansamblul Sf. Iurie. Acest complex a fost inima metropolei bisericii Halychyna și are clădiri în principal în stil baroc, cu o valoare artistică ridicată.

Figură 11. Delimitarea centrului istoric al orașului Lviv. Legendă: albastru: limitele propuse ale centrului istoric; galben: limitele ansamblului centrului istoric înscris în UNESCO; roșu: zona de reglementarea specială a construcțiilor, roz: limitele de protecție a zonei protejate din punct de vedere istoric și cultural. Sursa: <https://whc.unesco.org>

2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului

2.1 Politica de stat în domeniul patrimoniului cultural

În prezent, în Ucraina sunt înregistrate peste 140.000 de obiecte de patrimoniu cultural și 132.000 de monumente istorice și arheologice și obiecte de artă monumentală, dintre care aproximativ 500 sunt de importanță națională. Există 15.600 de monumente urbane și arhitecturale, dintre care peste 3000 sunt monumente de importanță națională. De asemenea, centrul istoric al orașului Lviv este inclus alături de complexul Lavrei Pecherska din Kiev și Catedrala Sfânta Sofia pe lista Patrimoniului Mondial UNESCO. De asemenea, se fac pregătiri în prezent pentru a include zonele istorice ale anumitor orașe, precum Kamyianets-Podilsky, Odessa, Cernigiv sau Uman.

Etaple pentru protecția și restaurarea monumentelor, în conformitate cu legislația în vigoare, sunt implementate utilizând resursele financiare ale proprietarilor sau utilizatorilor. Statul asigură în anumite circumstanțe co-finanțare prin programe dedicate. În ultima perioadă, resursele de la bugetul de stat au fost folosite pentru restaurarea clădirilor din Lavra Pecherska - Kiev, Catedrala Sfânta Sofia, Biserica Sfântul Chiril din Kiev, sau Catedrala Sfântul Volodimir din Sevastopol și multe alte monumente importante. În Lviv a fost restaurată Catedrala Sfântul Gheorghe. Sunt în pregătire mai multe programe de stat pe termen lung, care se concentrează pe restaurarea monumentelor din orașe secundare, pe lângă cele în curs de desfășurare. Face o notă deosebită programul de stat pentru conservarea părții istorice a Lvivului, care a fost inclus pe Lista Patrimoniului Mondial UNESCO. O parte semnificativă a clădirilor medievale ale acestui oraș sunt expuse riscului ca urmare a impactului negativ al factorilor hidrogeologici.

Privind în ansamblu, 10% dintre monumentele istorice se află într-o stare tehnică inadecvată și unele dintre ele sunt chiar într-o stare avansată de degradare. Peste 200 de monumente arhitecturale de importanță națională (aproximativ 10%) necesită lucrări urgente pentru a evita degradarea iremediabilă, precum și lucrări de conservare de bază. Un aspect pozitiv este încercarea de a atrage finanțări prin cooperări internaționale. Printre acestea se numără World Monuments Fund prin programul „One Hundred Most Endangered Sites”, respectiv Fundația Getty.

2.2 Structura administrativă

Sistemul instituțiilor publice legate de cultură include 24 de departamente de cultură regionale și un oraș (Kiev). Acestea din urmă sunt unități structurale ale administrațiilor de stat de district, instituții de patrimoniu cultural ale administrațiilor de stat regionale și organisme de protecție a patrimoniului cultural ale administrațiilor locale. În plus, instituțiile științifice care fac parte din Academia Națională de Științe din Ucraina și ministerele sectoriale (Institutul de Arheologie, Institutul de Memorie Națională, Institutul de Istorie din Ucraina, Institutul de Istorie a Artei, Etnologie și Folclor, Institutul de Cercetări pentru Protecția Monumentelor, Centrul Național de Cercetare pentru Protecția Patrimoniului Cultural împotriva dezastrelor provocate de om, Centrul Național de Cercetare și Restaurare) sunt implicate în rezolvarea problemelor legate de studiul și conservarea monumentelor istorice, culturale și arheologice și dezvoltarea principiilor metodologice în sfera monumentelor.

Schema instituțiilor publice cu atribuții legate de cultură este următoarea:

- Ministerul Culturii din Ucraina, având în subordine Institutul de Memorie Națională, Institutul de Cercetări pentru Protecția Monumentelor, respectiv Centrul Național de Cercetare și Restaurare;
- Academia Națională de Știință din Ucraina, având în subordine Institutul de Arheologie din Ucraina, Institutul de Istorie din Ucraina, respectiv Institutul de Istorie a Artei, Etnologie și Folclor;
- Ministerul Ecologiei și Resurselor Naturale din Ucraina, având în subordine Agenția Națională Ucraineană pentru gestiunea Teritoriului Înstrăinat, respectiv Centrul Național de Cercetare pentru Protecția Patrimoniului Cultural împotriva dezastrelor provocate de om;
- Administrațiile regionale publice, având în subordine Direcții de Cultură;
- Administrațiile districtuale publice, având în subordine Direcții de Cultură;
- Administrațiile locale publice, având în subordine Direcții de Cultură;
- Administrația publică a Orașului Kiev, având în subordine Direcții de Protecție a Patrimoniului Cultural.

2.3 Cadrul legal

Legislația Ucrainei în domeniul patrimoniului cultural cuprinde următoarele legi:

- Legea Nr. 1805-III din 08.06.2000: „Despre protecția patrimoniului cultural”;
- Legea Nr. 1626-IV din 18.03.2004: „Despre protecția patrimoniului arheologic”;
- Legea Nr. 1068-XIV din 21.09.1999; „Exportul, importul și returnarea de bunuri culturale”.

Convențiile internaționale ratificate de către Ucraina sunt:

- Convenția privind protecția patrimoniului cultural și natural mondial, (Data ratificării 04.10.1988);
- Convenția europeană privind protecția patrimoniului arheologic (revizuită) (Data ratificării 10.12.2003);
- Convenția europeană a peisajului (Data ratificării 07.09.2005)
- Convenția privind protecția patrimoniului cultural subacvatic, (Data ratificării 20.09.2006)
- Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei (Data ratificării 20.09.2006)

3. Managementul patrimoniului imobil

3.1 Nivel național

Conform legislației ucrainene în vigoare, o serie de obiective sunt supuse clasării ca monument și, așadar, protecției statului: monumente arhitecturale și monumente ale artei inginerești, împreună cu elemente naturale și artificiale, lucrări monumentale de sculptură și pictură, obiecte arheologice, peșteri cu urme evidente ale prezenței omului, ale clădirilor sau ale camerelor în care se păstrează dovezi autentice ale unor evenimente istorice semnificative sau ale vieților și activităților unor personalități reprezentative. Cel puțin formal, problemele legate de protecția obiectelor de patrimoniu cultural sunt considerate priorități. Aceste măsuri acoperă o gamă întreagă de activități asociate cu protecția și conservarea caracterului tradițional al mediului din spațiul locuit istoric pe teritoriul actual al Ucrainei, stat care a aderat la Convenția privind conservarea patrimoniului cultural și natural mondial

Protecția patrimoniului cultural se presupune a fi una dintre prioritățile guvernelor de stat și locale. Evidența în acest domeniu și crearea condițiilor adecvate pentru rezolvarea problemelor se află în atribuțiile Ministerului Culturii din Ucraina, care acționează ca un organism executiv central care formulează și implementează politica de stat în sfera patrimoniului cultural, gestionează redactarea legilor relevante din Ucraina și supraveghează punerea lor în aplicare. Ministerul gestionează în mod direct activitățile instituțiilor statului legate de cultură și arte, inclusiv toate instituțiile cu statut național.

3.2 Nivel local

La nivel local, coordonarea intervențiilor în centrul istoric este asigurată de Biroul pentru Conservarea Mediului istoric, aflat în subordinea Consiliului municipal Lviv. Instrumentele pe care le folosește acest departament în prezent au fost asigurate printr-un proiect implementat în parteneriat cu GTZ/GIZ începând din 2009. Inițierea programului de management al centrului istoric din Lviv a fost realizată ca urmare a unui program internațional de cooperare. Încă de la debutul său, era evidentă necesitatea unei abordări prospective, strategice și integrate a planificării întregului areal protejat. Conceptul de management durabil al centrului istoric al orașului Lviv a fost realizat în urma unui program implementat de GTZ/GIZ, intitulat ”Dezvoltarea municipală și reabilitarea orașului vechi din Lviv”. Obiectivul principal al acestuia este de a se asigura că regenerarea urbană a cartierelor istorice din Lviv, cu precădere a centrului istoric, este gestionată în mod durabil și coerent, sensibil la contextul particular. Proiectul a fost finanțat de Ministerul Federal German pentru Cooperare și Dezvoltare Economică (BMZ), prin intermediul Ministerului Dezvoltării Regionale, Construcțiilor și Locuințelor și Serviciilor comunale din Ucraina. Partenerul local a fost Administrația orașului Lviv, Departamentul Patrimoniu, pentru programul care s-a desfășurat între 2009-2017.

Coordonarea între diverșii actori urbani a avut loc ca urmare a agreării de comun acord a Conceptului comun de dezvoltare integrată pentru orașul vechi din Lviv, care a fost dezvoltat în perioada 2009-2011 într-un grup de lucru interdisciplinar, concretizând obiectivele generale ale dezvoltării urbane pentru această zonă a orașului. Documentul de lucru a inclus toate măsurile și proiectele importante pentru dezvoltarea orașului vechi istoric Lviv până în 2021. S-a făcut distincția între proiectele în curs, măsurile

planificate pe termen scurt, mediu și lung, precum și ideile de proiecte, care pot fi puse în aplicare în funcție de finanțare. Conceptul a fost implementat de administrația orașului, alte instituții publice și actori locali din Lviv.

Acest concept comun a prevăzut măsuri aplicabile în următoarele domenii:

- patrimoniu și locuințe;
- spațiu public;
- transport și infrastructură tehnică;
- turism și cultură;
- economia și comerțul cu amănuntul;
- problemele sociale și educația

Abordarea integrată, conform domeniilor expuse de mai sus, a fost reunită prin relații strânse între grupurile de lucru și interacțiuni intersectoriale. Abordarea strategică a inclus utilizarea și consolidarea potențialelor efecte de sinergie dintre stakeholderi reuniți într-un mecanism de coordonare. Calendarul de implementare a acestui concept ca mecanism comun a fost aprobat ca urmare a unui forum public, organizat în 10 iunie 2010.

4. Proiecte majore din domeniul patrimoniului cultural

În cadrul proiectului de management al Centrului istoric din Lviv, GIZ a oferit consultanță Consiliului Municipal Lviv (partenerul de implementare), practicienilor în restaurare, meșterilor locali, firmelor de construcții și organizațiilor neguvernamentale locale cu privire la abordări inovatoare pentru restaurarea centrului istoric. Serviciile de consultanță au inclus contribuții ale unor experți în restaurare. Având finanțare externă, clădirile selectate în program au fost incluse într-un proces restaurare sensibilă la context, îmbinat cu pregătirea practică în domeniu. Începând din 2009, 20% din clădirile de patrimoniu din Orașul vechi au fost restaurate complet sau parțial prin acest program. Aceste exemple sunt recunoscute ca exemple de bună practică în restaurarea clădirilor istorice, oferind, de asemenea, oportunități de formare pentru profesioniștii locali (meșteșugari, arhitecți, oficiali publici). Din acest program au beneficiat peste 500 de persoane angajate în firme de artizanat și construcții. Au avut loc numeroase activități și evenimente de conștientizare cu participare numeroasă. Programul a presupus, de asemenea, organizarea unui număr consistent de proiecte de instruire pentru autoritățile publice locale și organizațiile neguvernamentale din localitate. De asemenea, împreună cu partenerii ucraineni a fost produs un concept de dezvoltare urbană integrată, un îndrumar de proiectare pentru profesioniști și o brușură cu privire la posibilitățile de implicare ale cetățenilor.

Dintre proiectele de restaurare, majoritatea s-au concentrat pe imobile rezidențiale și clădiri publice, de exemplu biblioteci, muzee, spitale. Locuitorii imobilelor care au intrat în program au participat la implementarea proiectului prin contribuții financiare, obligații cu privire la întreținerea ulterioară, servicii de consultanță și consultări. În acest mod, peste 2.000 de locuințe din Lviv au beneficiat de programele de finanțare pentru restaurarea clădirilor. Sustenabilitatea pe termen lung a programului de

regenerare urbană a fost asigurată prin definirea unor responsabilități derivate din analiza rezultatelor unor chestionare aplicate tuturor stakeholderilor. Ultimii doi ani de consultanță ai proiectului, respectiv 2016 și 2017, au presupus analiza proceselor de luare a deciziei cu privire la planificarea strategică în oraș, precum și producția unui plan de management al sitului istoric.

Prin gama sa largă de activități, se presupune că proiectul implementat de GIZ a contribuit la implementarea unei guvernante mai transparente, eficiente și durabile a patrimoniului cultural, fundamentul pentru o dezvoltare urbană multisectorială și participativă. Au fost implementate programe de restaurare în combinație cu programe de formare intensivă și de educație pe termen lung. Pentru a implementa proiectele propriu-zise de restaurare a fost asigurată cofinanțarea transparentă, inclusiv în ceea ce privește lucrările propriu-zise de construcție, procedurile de selecție, criteriile de evaluare sau termenele de execuție. Printre rezultate se pot număra și instrumentele de regenerare urbană prin care a fost consolidată capacitatea tehnică și organizațională pentru oficialii implicați.

Rezultatele proiectului presupun și înființarea a 20 de noi întreprinderi locale de artizanat și meșteșuguri, determinate de creșterea durabilă a cererii pentru servicii de restaurare. Aceste firme au fost stimulate atât în faza de înființare, cât și în cea de stabilizare pe piață, având acces la experți și conlucrând cu promotorii programului pentru a livra servicii de calitate ridicată în protecție, renovare, restaurare și conservare. Având în vedere această piață emergentă, proprietarii de clădiri istorice sunt încurajați să investească în lucrările de restaurare, care pe piața concurențială ajung la onorarii rezonabile. Ca urmare a implementării acestui proiect, rezultatele chestionarelor arată că satisfacția locuitorilor cu privire la gradul de reînnoire urbană a crescut cu 15% față de perioada de lansare a proiectului. Un alt exemplu de bună practică este lansarea unei curricule noi în domeniile tâmplărie și restaurare, în cadrul unui colegiu profesional din Lviv. Astfel, se asigură prezența pe piață a unor tineri meșteșugari cu calificare înaltă, pregătiți pentru a răspunde cerințelor specifice în domeniul lucrărilor de restaurare.

Pe lângă acestea, la nivel administrativ și politic se constată deschiderea spre instrumente integrate de dezvoltare urbană și de participare publică. În cadrul administrațiilor devine din ce în ce mai importantă cooperarea între departamente și stakeholderi. Pe parcursul implementării proiectului s-a observat și creșterea numărului de exemple de planificare și implementare participativă, atât în arhitectură cât și în urbanism. Un aspect pozitiv este faptul că oficialii orașului le consideră adecvate scopului de regenerare urbană, aceste modele fiind cele care generează cea mai bună interacțiune între cetățeni și administrație. Din același punct de vedere, se constată că există o participare din ce în ce mai ridicată a cetățenilor la consultările publice realizate pentru planificarea proiectelor de dezvoltare urbană. Workshop-ul de urbanism Maisternia Mista, recunoscut la nivel național, este acum gestionat de către Consiliul Municipal și este organizat în mod independent începând din 2016. Acest eveniment anual, cu o desfășurare care se întinde pe durata câtorva săptămâni, este recunoscut ca o platformă deschisă pentru cooperare între diverși stakeholderi municipali, inclusiv 50 de organizații neguvernamentale, atrăgând de fiecare dată aproximativ 5.000 de vizitatori.

Un alt exemplu pozitiv este rolul de exemplu de bună practică pe care îl oferă Lviv altor orașe. Acestea utilizează experiența din Lviv pentru dezvoltarea urbană a centrelor istorice, adoptând instrumente precum Workshop-ul urban, Ghidul de proiectare în centrul istoric, Conceptul de dezvoltare integrată a Centrului istoric și organizarea evenimentelor sub egida Zilelor Patrimoniului European. O parte dintre exemplele de bună practică reieșite din acest proiect sunt acum utilizate de Ministerul Ucrainei pentru

Dezvoltare Regională, Construcții și Locuințe și Servicii Comunale în cadrul agendei sale de reformă în domeniul protecției și regenerării ansamblurilor istorice.

Implicarea cetățenilor în procesele de regenerare urbană este esențială pentru succesul implementării măsurilor de reabilitare și sustenabilitatea în timp a acestora. Prin urmare, programul de management al centrului din Lviv a încurajat locuitorii pe toată durata procesului de planificare și implementare să se implice activ în renovarea și conservarea clădirilor istorice, a obiectelor și a spațiilor deschise din cartierele istorice din Lviv. Au fost organizate mai multe tipuri de activități, conform celor ce urmează. Un exemplu sunt Forumurile de implicare civică. În cadrul acestora au fost prezentate propuneri și inițiative, iar cetățenilor le-au fost solicitate opinii și sugestii. Forumurile cetățenești s-au concentrat pe propuneri în anumite cartiere sau pentru un areal mai extins, contribuind la formularea Conceptului de dezvoltare integrată pentru centrul istoric al orașului Lviv. Un alt exemplu este cel de promovare a înființării asociațiilor de proprietari. Proiectul a încurajat rezidenții și proprietarii de apartamente să formeze asociații pentru ca aceștia să devină responsabili pentru mai mult decât propriile lor apartamente, dar și pentru întreținerea componentelor comune ale clădirii în care locuiesc.

Proiectul de management al centrului istoric a consiliat administrația orașului cu privire la dezvoltarea de metode și instrumente pentru a avansa procesul de revitalizare urbană. S-a pus accent pe planificarea integrată, stabilirea de orientări și participarea publicului și a antreprenorilor la luarea deciziilor. Unul dintre proiectele majore a fost **Conceptul de dezvoltare integrată pentru orașul vechi istoric din Lviv**. În decembrie 2009 a fost înființat un grup de lucru interdepartamental și interdisciplinar pentru a coordona dezvoltarea generală și implementarea unui concept de dezvoltare integrată (IDC) pentru Lviv, care a fost primul de acest gen din Ucraina. Conceptul a fost adoptat în mod oficial de către Consiliul orașului Lviv la 21 aprilie 2011. Grupul de lucru a fost format din reprezentanți ai diferitelor departamente ale orașului, ONG-uri, grupuri de experți, oameni de afaceri și membri ai publicului larg. Acesta a monitorizat toate proiectele publice și private și propunerile de proiecte din oraș, apoi reunite și clasificate după tip în funcție de parametrii conceptului. Astfel, obiectivele de dezvoltare urbană au putut fi identificate și a putut fi dezvoltat un program concret de acțiune pentru orașul vechi istoric, care să ia în considerare planurile la toate nivelurile de interes.

Un alt instrument la fel de important este setul de **Ghiduri de proiectare pentru orașul vechi istoric Lviv**. Pentru a se asigura că renovarea și modernizarea spațiilor publice și a clădirilor sunt adecvate patrimoniului cultural și sunt conforme cu standardele profesionale, orașul Lviv a introdus reguli de proiectare sau ghiduri pentru lucrări în cartierele istorice. Aceste ghiduri prevăd următoarele aspecte:

- descrieri detaliate ale istoriei fiecărui imobil din cartierele istorice din Lviv,
- descrieri ale provocărilor posibile și recomandări privind modul de desfășurare corectă a lucrării, cu exemple pozitive și negative.
- instrucțiuni ușor de citit despre ceea ce trebuie evitat atunci când se lucrează la aceste elemente istorice.
- îndrumări pentru controlul investițiilor private în sau în jurul spațiilor publice,
- îndrumări pentru extinderea experienței administrației orașului în competițiile internaționale de proiectare, încurajând discuțiile deschise despre posibilitățile de proiectare din oraș, să ofere arhitecților locali oportunități de a concura cu arhitecții internaționali, să consolideze profilul internațional al orașului Lviv.

Un alt proiect major este organizarea de concursuri internaționale de arhitectură pentru a găsi cele mai bune soluții posibile pentru îmbunătățirea spațiilor publice din Lviv. Acestea au plecat de la premisa că spațiile publice sunt cruciale pentru calitatea vieții în oraș. Prin urmare, administrația orașului a căutat modalități pentru îmbunătăți calitatea experienței locuitorilor în spațiul public și pentru a crește valoarea recreativă pentru cetățeni, descurajând astfel încercările de privatizare forțată a acestora.

5. Abordarea integrată a revitalizării centrului istoric

Intervențiile au presupus atât o abordare *soft*, cât și una *hard*. Prima dintre acestea a presupun conștientizarea și informarea cetățenilor cu privire la importanța patrimoniului construit pentru dezvoltarea urbană a întregului areal urban. Abordarea *hard* a presupus intervenții în spațiile publice deschise, în curțile interioare sau asupra clădirilor și a unor obiecte de for public apreciate de către comunitate. De asemenea, au fost implementate mici proiecte pilot în care au fost integrate atât măsuri de tip *hard* cât și de tip *soft*.

5.1 Mici proiecte pilot

Proprietarii și rezidenții au fost implicați direct în exemple de restaurări ale elementelor istorice ale unei clădiri, cum ar fi ușile, ferestrele, holurile de intrare, scările și treptele, fațadele, balcoanele etc. Aceste măsuri nu ar putea fi puse în aplicare fără cooperarea strânsă și participarea proprietarilor și a rezidenților.

5.2 Programe pentru spațiile semi-publice deschise

Programul pentru revitalizarea curților interioare (deseori folosite incoerent și uneori abandonate) ale clădirilor istorice este orientat în primul rând către necesitățile rezidenților clădirilor, ale căror idei și implicare privind proiectarea fiecărei curți sunt esențiale până la definitivarea planului.

Tipologia constructivă specifică centrului istoric al orașului Lviv prezintă o densitate ridicată, curțile interioare fiind adesea singurele locuri care oferă relaxare și rupere din cotidian pentru locuitorii care își doresc să evite străzile aglomerate. Curțile sunt spații semi-publice importante, cu potențial ridicat pentru revitalizare, dar aflate în prezent într-un stadiu avansat de degradare fizică și morală. În 2012, GTZ/GIZ, împreună cu administrația locală de circumscripție, a sprijinit inițiativele locuitorilor în acest sens prin întreprinderea unor măsuri-pilot pentru restaurarea și revitalizarea a trei curți interioare din centrul istoric.

O componentă foarte importantă a acestui proces a fost implicarea activă a rezidenților, aceștia urmând să contribuie financiar și fizic, activ. În plus, rezidenții au fost implicați în etapele preliminare de proiectare, astfel încât ideile și cerințele lor să poată fi încorporate în proiect.

5.3 Regenerarea spațiilor publice deschise

Aceste spații publice au fost considerate esențiale pentru o calitate ridicată a vieții și bunăstarea rezidenților centrului istoric al orașului Lviv. Printre măsurile întreprinse se numără organizarea a două competiții internaționale de design pentru revitalizarea spațiilor publice din zona protejată. Pentru a înțelege aspirațiile locuitorilor locali, au fost organizate întâlniri publice în care locuitorii au fost chestionați cu privire la variantele preferate și la sugestiile de îmbunătățire.

5.4 Promovarea inițiativelor cetățenești

Proiectul a oferit sprijin tehnic și financiar inițiativelor cetățenești. De exemplu, restaurarea statuii lui Mercur, care domină orizontul într-un cartier central din Lviv, a fost rezultatul unei inițiative publice. Lucrarea efectuată în cooperare cu Departamentul de Restaurare de la Universitatea Politehnică din Lviv a primit cofinanțare și supraveghere din partea unui expert tehnic.

Figură 12. Restaurarea Statuii lui Mercur, 2012. Sursa: <https://mc.lviv.ua/en/objects/реставрація-меркурія-2012р/>

În aprilie 2010, a fost lansată public inițiativa pentru salvarea sculpturii lui Mercur, amplasată pe una dintre fațadele unei clădiri în stil neo-renascentist din zona centrală a Lvivului. Clădirea găzduia fosta Administrație a Căilor Ferate. Sculptura se afla într-o stare avansată de degradare, inclusiv prin desprinderea unor fragmente, fiind expusă intemperiilor și fără lucrări de întreținere în ultima perioadă.

Restaurarea a fost efectuată în trei etape: investigații ale sculpturii și ale stării de degradare a acesteia, urmate de dezvoltarea unui concept de restaurare și realizarea în sine a lucrării de restaurare. În primele două etape, au fost desfășurate diverse campanii de strângere de fonduri, acumulând donații prin concerte, consum în cafenele și supermarketuri, precum și acțiuni de stradă. O serie de companii private au donat către inițiativă, în special compania care a furnizat gratuit schelele pentru restaurare.

Proiectul a presupus implicarea publicului în etapele de planificare și implementare, GTZ/GIZ furnizând finanțări suplimentare și consiliere tehnică pe tot parcursul procesului. Experții locali au provenit de la Departamentul de Restaurare al Universității Naționale Tehnice din Lviv, responsabili pentru aspectele sculpturale care au cooperat cu alți experți locali și cu consultantul de specialitate al finanțatorului german, precum și cu pietrari, sculptori și restauratori de piatră.

6. Exemple de intervenții la clădiri istorice și în zone protejate

Sunt prezentate trei exemple de intervenții, atât asupra spațiului public cât și a unor imobile individuale, a căror funcțiune corespunde în prezent exigențelor unui oraș cultural, dezvoltat din punct de vedere economic și care își respectă patrimoniul arhitectural și urbanistic.

6.1 Reabilitatea pieței Mytna

Fișa de proiect:

- Arhitectură | Ruthenia/Urbanideas
- Beneficiar | Biroul pentru Conservarea Mediului Istorice al Consiliului Municipal Lviv
- Premii | Levynsky Architecture Prize of Lviv region
- Anul finalizării | 2017
- Suprafața construită (m²) | 3.000

Biroul de arhitectură Ruthenia, împreună cu ONG-ul Urbanideas, au dezvoltat un proiect de reabilitare a uneia dintre cele mai mari piețe istorice din Lviv, Ucraina. Prin acest proiect, parcare spontană și comerțul haotic au fost eliminate din piață, o zonă pietonală majoră fiind creată și dotată cu suprafețe de apă, suprafețe noi de călcare și un iluminat artificial artistic. Această piațetă este situată în apropiere de cea mai veche parte a orașului istoric, în fața Muzeului Baroc de sculptură în lemn, a unei foste biserici și mănăstiri, vizavi de poarta de intrare în orașul medieval. Piața a fost până în prezent neglijată, cu elemente remanente în stil sovietic. Până la reabilitare, zona nu-și mai îndeplinea funcțiile de spațiu public din oraș. Procesele de proiectare și reparații ale pieței au durat aproape doi ani, fiind înlocuite toate rețelele de comunicații, a fost reparată intrarea în pasajul subteran, a fost înlocuit pavajul degradat din plăci din beton și a fost reconstruită vechea fântână, acum adusă la nivelul de călcare pietonal.

Amenajarea a presupus plantarea a peste 15 specii noi de plante, copaci și arbuști. Un număr mare de pomi fructiferi au apărut în piață ca un simbol al fostelor grădini ale mănăstirii în perioada dinainte de

război. De asemenea, în piață există o sculptură din bronz din anii 1960, care a rămas în spațiul public ca simbol al trecutului și ca memorie a copilăriei și tinereții multor locuitori din Lviv. Proiectul a inclus și instalarea în pavaj a aproximativ o sută de corpuri de iluminat, concentrate în zona accesului spre Muzeu, clădirea dominantă principală, subliniind astfel prezența acestei clădiri remarcabile a fostei biserici.

Figură 13. Reabilitarea pieței Mytna; dreapta: planul de amenajare; stânga: zona fântânii. Sursa Ruthenia/Urbanideas

6.2 Centrul Municipal pentru Artă 103_LMMC

Fișa de proiect:

- Arhitectură | Replus Bureau
- Anul finalizării | 2020
- Suprafață construită (m²) | 280

Figură 14. Proiectul noului Centru de Artă; dreapta: planul de amenajare; stânga: o încăpere de lucru. Sursa Andrey Bezuglov

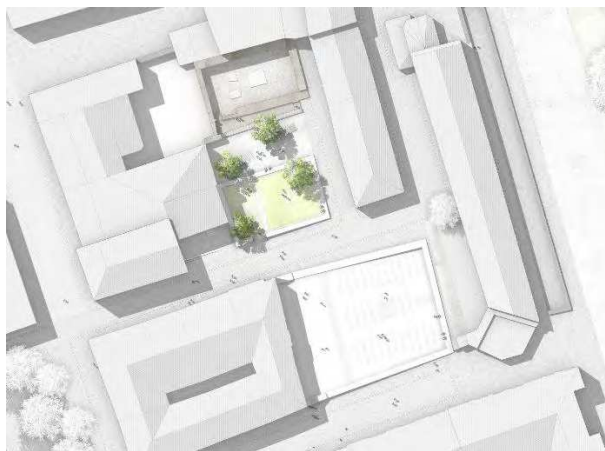
Primul Centrul Municipal pentru Artă a fost deschis în Lviv pe strada Stefanyka, nr. 11. Spațiul este simplu și funcțional, incluzând o sală de curs, un loc pentru stat, lucru și relaxare. Există,

de asemenea, o mică bibliotecă multimedia cu un platan rotativ, discuri de vinil și câteva cărți rare. Imobilul intervenției este o clădire neogotică, fiind lăsați vizibili pereții goi cu picturi murale autentice în interior. Proiectul include o serie de elemente din familii compoziționale și vizuale diferite, precum prima rampă pentru persoane cu dizabilități realizată conform tuturor standardelor și cerințelor legale, picturi și scaune găsite într-un tomberon (în cele mai bune tradiții ale interioarelor din Berlin), mobilier modern de calitate și lumină pentru spațiile de lucru. Acestea sunt printre lucrurile care au făcut ca centrul de artă să fie controversat și non-banal, impresionând prin lipsa convenționalului într-o instituție culturală municipală în care deciziile de proiectare îi impresionează pe vizitatori odată cu accesul în spațiu.

6.3 Spațiul Sinagogilor

Fișa de proiect:

- Arhitectură | Franz Reschke Landscape Architecture
- Anul finalizării | 2016
- Suprafață construită (m²) | 800

Figură 15. Proiectul Spațiului Sinagogilor; dreapta: planul de amenajare; stânga: perspectiva asupra curții interioare amenajate.
Sursa: Sophie Jahnke, Franz Reschke

În vederea comemorării și promovării patrimoniului evreiesc al orașului, a fost lansat un concurs internațional de design în 2010. Arhitectul peisagist Franz Reschke a câștigat concursul și ulterior a colaborat cu Studio Sophie Jahnke. Elaborarea proiectului a presupus informarea printr-un dialog extins cu experți internaționali în studii evreiești, istorici și organizații evreiești locale. Toate construcțiile au fost realizate sub premisa reversibilității și sunt deschise proceselor viitoare.

Conceptul evidențiază situl istoric și rămășițele acestuia, respectând în același timp atașamentul comunității față de acesta. Acesta își propune să ofere un spațiu deschis atât pentru comemorarea emoțională și intelectuală, cât și pentru un dialog viu între trecut și prezent. Golul pe care l-a lăsat distrugerea este păstrat în mod deliberat și, prin urmare, indică moștenirea evreiască dinainte de război, la fel ca și distrugerea sa. Ruinele sinagogii Trandafirului de Aur au fost restaurate și expuse, în timp ce fundațiile originale ale Beth Hamidrash au fost vizualizate printr-un contur abstract. Piața Sinagogii, bazată pe amprenta Sinagogii Marelui Oraș, va fi finalizată în următorii câțiva ani.

7. Concluzii și referințe la situația Chișinăului

Lviv a trecut prin proceduri ample pentru realizarea și implementarea unui plan amplu de management al centrului istoric. Principala provocare, legată de coerența pachetului de acțiuni care urmează a fi implementat de administrația locală, a fost abordată în cadrul proiectului realizat în cooperare cu GTZ/GIZ. În cadrul acestui proiect nu doar că a fost realizat planul de management al centrului istoric, dar au fost întreprinse și primele acțiuni în spațiul public, au fost co-interesați operatorii economici și a fost motivată comunitatea locală să se asocieze pentru a avea o capacitate sporită de implementare a proiectelor. Nu în ultimul rând, această cooperare a adus experiența organizării concursurilor de arhitectură și urbanism, din care au rezultat proiecte de o calitate remarcabilă care au fost implementate în perioada imediat următoare. Preluarea exemplului din Lviv presupune realizarea unor parteneriate cu entități externe specializate în managementul centrelor istorice în vederea luării deciziilor optime cu privire la programe, proceduri și măsuri. În paralel cu acestea, este necesară inițierea unor activități de interacțiune cu comunitatea locală (activități de prezentare a unor exemple de bună practică, ateliere participative, mici intervenții de urbanism tactic), precum și demararea unor proiecte pilot de amenajare a unor spații publice deschise sau a unor clădiri cu funcțiuni de interes public, urmărind procedura preliminară de organizare a unui concurs în vederea stabilirii soluțiilor optime. De asemenea, elaborarea de ghiduri (sau preluarea și aprobarea ca metodă de lucru a unora deja existente) și explicarea acestora către populație este o metodă optimă pentru transferul de cunoaștere către proprietari, rezidenți sau investitori interesați.

Bibliografie:

1. Website Centrul pentru Management Cultural Lviv: www.kultura.org.ua
2. Website Centrul de Istorie Urbană: <https://www.lvivcenter.org/en/>
3. Website proiectul GIZ/GTZ: <http://www.urban-project.lviv.ua/en/index>
4. Website sit UNESCO: <https://whc.unesco.org/en/list/865/>
5. Website Consiliul Europei: <https://www.coe.int/en/web/herein-system/ukraine>
6. Articol cu privire la procedurile de management: *Off the Beaten Track: Urban Regeneration of Hidden World Heritage in L'viv (Ukraine)*: https://www.urbanmanagement.tu-berlin.de/fileadmin/f6_urbanmanagement/Study_Course/student_work/UM_Report_Lviv_1.pdf
7. Proiecte: www.archdaily.com

5. Oradea, România

Autor: Ana Dabija

1. Introducere

Oradea, municipiul reședință de județ al Bihorului, este unul dintre importantele centre economice, sociale și culturale din Nord Vestul României, păstrându-și aceste caracteristici de-a lungul istoriei. Orașul este amplasat între dealurile care despart și unifică într-un armonios mod Câmpia Crișanei și terminațiile cu aspect deluros ale Munților Apuseni. Situat pe malurile râului Crișul Repede, râu care desparte orașul în aproape două jumătăți egale, el este poarta de legătură cu lumea central și vest europeană. Municipiul se află pe locul al zecelea ca mărime între orașele României. Mai exact, el se întinde pe o suprafață de 11.556 ha. Orașul se află la o altitudine de 126 m deasupra nivelului mării, în zona de deschidere a văii Crișului Repede spre arealul câmpiei joase, într-o zonă de contact între prelungirile Munților Apuseni și extinsă Câmpie Banato-Crișană. Se afirmă ca zonă de trecere de la relieful deluros (Dealurile Vestice, Dealurile Oradiei și Dealurile Gepișului), către cel de câmpie panonică. Topo climatul orașului este determinat de persistența acțiunii vânturilor de Vest, așadar cu o climă temperat-continentală cu influențe oceanice. Temperatura medie multianuală este de 10,4°C.

Oradea este și cel mai important oraș din regiunea istorică Crișana. La recensământul din 2002 municipiul avea 206.614 de locuitori. Zona metropolitană, care include și 11 comune învecinate, avea, în anul 2002, o populație de 249.746 locuitori, dintre care 68,2 % români, 28,7 % maghiari ș.a. În perioada interbelică, 20,6 % din populația orașului era alcătuită din evrei, fiind consemnate, de asemenea, comunități de germani, slovaci, ucraineni etc.¹⁴

De secole, municipiul Oradea a reprezentat un punct important de referință pentru zonă, fiind cel mai important centru cultural și comercial. În Evul Mediu, în Cetatea Oradiei exista un observator astronomic, iar astronomii care lucrau acolo foloseau meridianul Oradiei ca meridian de 0°.

Prima atestare documentară a urbei a fost consemnată în anul 1113 într-o diplomă a abației benedictine din Zobor. Oradea a fost rezultatul unei evoluții ce s-a întins pe o perioadă de mai multe secole ce a culminat cu unirea într-un singur nucleu, la jumătatea veacului al XIX-lea, a tuturor așezărilor ce au luat naștere în jurul cetății (Olosig, Orașul Nou, Subcetate și Velența).

Până în 1918, Oradea a făcut parte din Imperiul Austro-Ungar, din partea imperiului guvernată de Budapesta. Dezvoltarea orașului, activitățile economice, arhitectura etc. au evoluat în acest context statal. Oradea a fost un oraș cosmopolit, cu populație eterogenă, cu mare varietate culturală și religioasă. La fel și concepția administrației municipale privind rolul ei în dezvoltarea orașului și construirea de imobile s-a schimbat în timp. În perioada 1860-1890, dezvoltarea urbană a Oradei a fost lentă, lipsind adevăratele elemente ale unei vieți urbane, dar care urmează să se schimbe în perioada imediat (1897-1919) când concepția despre dezvoltarea urbană și rolul primăriei s-a schimbat. Administrația orașului a promovat o politică de dezvoltare urbană accelerată, realizându-se mari clădiri publice și infrastructură. În perioada 1900-1914, orașul a fost dotat cu toate elementele urbane moderne. În Oradea,

¹⁴ Sursa: Istoria orașului Oradea, <http://www.oradea.ro/pagina/istoria-orasului-oradea> (accesat 09.04.2021).

la începutul secolului al XX-lea, au activat câțiva dintre cei mai importanți arhitecți budapeșteni. Aceștia au realizat importante clădiri în arhitectură premodernă, cu influențe vieneze, dar și Art Nouveau. Prin decretul regal nr. 2465 din 25 septembrie 1925, Oradea a fost declarat municipiu.

În toată perioada interbelică autoritatea administrativă cea mai înaltă a orașului a fost primarul, ajutat de un ajutor de primar. Hotărârile luate pe seama urbei erau discutate și luate de către un organ deliberativ numit Consiliul Interimar din cadrul căruia era desemnată Delegația permanentă. Secretariatul general al primăriei avea în subordine sa mai multe servicii: serviciul administrativ, cel financiar, economic, cel al chestiunilor culturale, de instrucțiune publică și ocrotiri sociale, poliția comunală și autoritatea industrială, precum și contenciosul. Declanșarea celui de-al doilea război mondial va aduce Oradei grave prejudicii pe care populația le va resimți deosebit de acut.

Între realizările perioadei comuniste trebuie amintite deschiderea șantierului de construcție a uzinei Alumina, deschiderea a numeroase întreprinderi de industrie ușoară (Solidaritatea, Arta, Crișul, Crișana), punerea în funcțiune a Întreprinderilor Agricole de Stat Sere și Avicola, construirea a numeroase blocuri, spitale etc. Din păcate politica de industrializare forțată a avut și multiple efecte negative, conducând în cele din urmă la o adevărată criză economică – cu implicații profunde în toate sectoarele vieții publice – lipsurile și privațiunile de tot felul îngreunând viața locuitorilor care în decembrie 1989 și-au manifestat nemulțumirea prin ample proteste îndreptate împotriva regimului comunist. S-a constituit atunci organizația municipală a Frontului Salvării Naționale care a preluat conducerea orașului.¹⁵

2. Sistemul normativ, administrativ și regimul juridic al patrimoniului istoric construit

În primul rând, sistemul de protecție al patrimoniului construit, la nivel de țară, este reglementat de legea privind protejarea monumentelor istorice¹⁶ (nr. 422 din 18 iulie 2001). Aceasta reglementează regimul juridic general al monumentelor istorice, ce sunt monumentele istorice, dar și procedura legală prin care se conferă statutul de monument istoric. Sistemul de protecție al patrimoniului mai este controlat și normat și de o serie de alte documente normative și legislative cum sunt¹⁷:

- Legea nr. 157 din 7 oct 1997, privind ratificarea Convenției Pentru Protecția Patrimoniului Arhitectural al Europei adoptată la Granada la 3 oct 1985;
- Hotărârea nr. 610, din 29 mai 2003, pentru aprobarea Normelor Metodologice privind procedura de acordare a creditelor necesare efectuării de lucrări de protejare la monumentele istorice deținute de persoanele fizice sau juridice de drept privat publicat în M.O., Partea I nr 402 din 10 iunie 2003;

¹⁵ Sursa: Oradea, istoria orașului, https://ro.wikipedia.org/wiki/Oradea#Site-uri_oficiale, (accesat 09.04.2021)

¹⁶ Sursa: LEGE 422 18/07/2001, privind protejarea monumentelor istorice, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29761>, (accesat 09.04.2021)

¹⁷ Sursa: Legislatie, <http://www.monumentebihor.ro/index.php/legislatie>, (accesat 09.04.2021)

- Ordonanța nr. 21, din 26 ian 2006, privind regimul concesiunii monumentelor istorice publicat în monitorul oficial nr. 26, din 30 ian 2006;
- Ordin nr. 2682, din 13 iunie 2003 privind aprobarea Normelor de clasare a monumentelor Istorice, a Listei monumentelor istorice, a Fisei analitice de evidența a monumentelor istorice și a fisei minimale de evidența a monumentelor istorice;
- Ordin MCC nr. 2684, din 18 iunie 2003, privind aprobarea Metodologiei de întocmire a Obligației privind folosința monumentului istoric și conținutul acesteia.

La nivel local, cel mai important document de protecție al patrimoniului este Planul Urbanistic General Oradea, aprobat în 2016¹⁸.

Structura **Viziunii Oradea 2030** conține trei domenii integrate ce ghidează dezvoltarea viitoare a orașului, în condițiile atingerii unei coeziuni teritoriale:

1. Asigurarea condițiilor de amplasare atractive pentru sectorul privat orientat către o economie performantă, conectată la sistemul național și european de transport aerian, feroviar și rutier;
2. Obținerea unui echilibru între numărul locuințelor și al locurilor de muncă existente și create, în scopul evitării poluării cauzate de trafic, precum și reducerea sub ½ oră a timpului necesar deplasării de la spațiul de rezidență către locul de muncă;
3. Promovarea imaginii și stilului orașului prin inițiative ale primăriei și ale comunității locale. Aceste activități se referă la (1) **reabilitarea și conservarea patrimoniului arhitectural-cultural**, (2) folosirea mobilierului urban și a formelor de artă stradală, (3) îmbunătățirea imaginii nocturne a orașului prin iluminatul public stradal, al vitrinelor și al clădirilor cu valoare de patrimoniu și (4) realizarea de evenimente culturale în spații publice. **Imaginea și stilul orașului coordonează activități și inițiative ce privesc reabilitarea și conservarea patrimoniului arhitectural-cultural**, folosirea mobilierului urban și a formelor de artă stradală, îmbunătățirea imaginii nocturne a orașului prin iluminatul public stradal, al vitrinelor și al clădirilor cu valoare de patrimoniu, și realizarea de evenimente culturale în spații publice..

Precum la Chișinău, zona centrală este parte a zonei centrale a municipiului, suprapusă peste orașul istoric, iar limitele sale coincid cu cele ale **Ansamblului urban "Centrul istoric Oradea"** clasat în Lista Monumentelor Istorice 2010, cod BH-II-a-A-01037¹⁹.

În cazul Oradei și spre deosebire de Chișinău când prin decizia Consiliului Municipal s-a impus elaborarea PUZ pentru zona istorică, a fost stabilit că până la aprobarea Planului Urbanistic pentru Zone Construite Protejate (PUZCP) autorizarea lucrărilor de construire / desființare se va face pe baza Regulamentului Local de Urbanism, cu avizul Comisiei Zonale a Monumentelor Istorice și a Direcției Județene pentru Cultură Bihor. Iarăși, spre deosebire de Chișinău, nu a fost acceptate derogări de la Regulament. Reglementări diferite privind utilizarea terenului, regimul de construire, amplasarea clădirilor față de aliniament, relațiile față de limitele laterale sau posterioare ale parcelei, înălțimea clădirilor, coeficientul de utilizare a terenului, procentul de ocupare a terenului se pot institui numai prin PUZCP, aprobat conform legii. Spre exemplu, prin condițiile de amplasare, echipare și configurare a clădirilor se reglementează foarte detaliat: suprafețele, formele, dimensiunile parcelelor, amplasarea

¹⁸ Sursa: Plan Urbanistic General Oradea, <http://www.oradea.ro/subpagina/plan-urbanistic-general>, (accesat 09.04.2021)

¹⁹ Sursa: Lista monumentelor istorice, <http://www.cultura.ro/lista-monumentelor-istorice> (accesat 09.04.2021)

clădirilor față de aliniament; amplasarea clădirilor față de limitele laterale și posterioare ale parcelelor; amplasarea clădirilor unele față de altele pe aceeași parcelă circulații și accese; staționarea autovehiculelor; înălțimea maximă admisă a clădirilor aspectul exterior al clădirilor; condiții de echipare edilitară și evacuarea deșeurilor; spații libere și spații plantate; împrejurimi. În același timp, aprobarea documentațiilor de urbanism de tip Plan Urbanistic Zonal în interiorul Zonei Construite Protejate (*Ansamblului urban "Centrul istoric Oradea"*), anterior aprobării unui Plan Urbanistic Zonal pentru zone construite protejate (PUZCP) este interzisă.

Recent a fost elaborat Planul Urbanistic Zonal al zonei centrale istorice a orașului²⁰. Chiar dacă Planul Urbanistic General a reglementat destul de mult modul de utilizare a spațiului centrului istoric, Planul Urbanistic Zonal - Zonă Construită Protejată, propune câteva obiective detaliate pentru dezvoltarea zonei istoric, dar și reguli după care trebuie de condus.

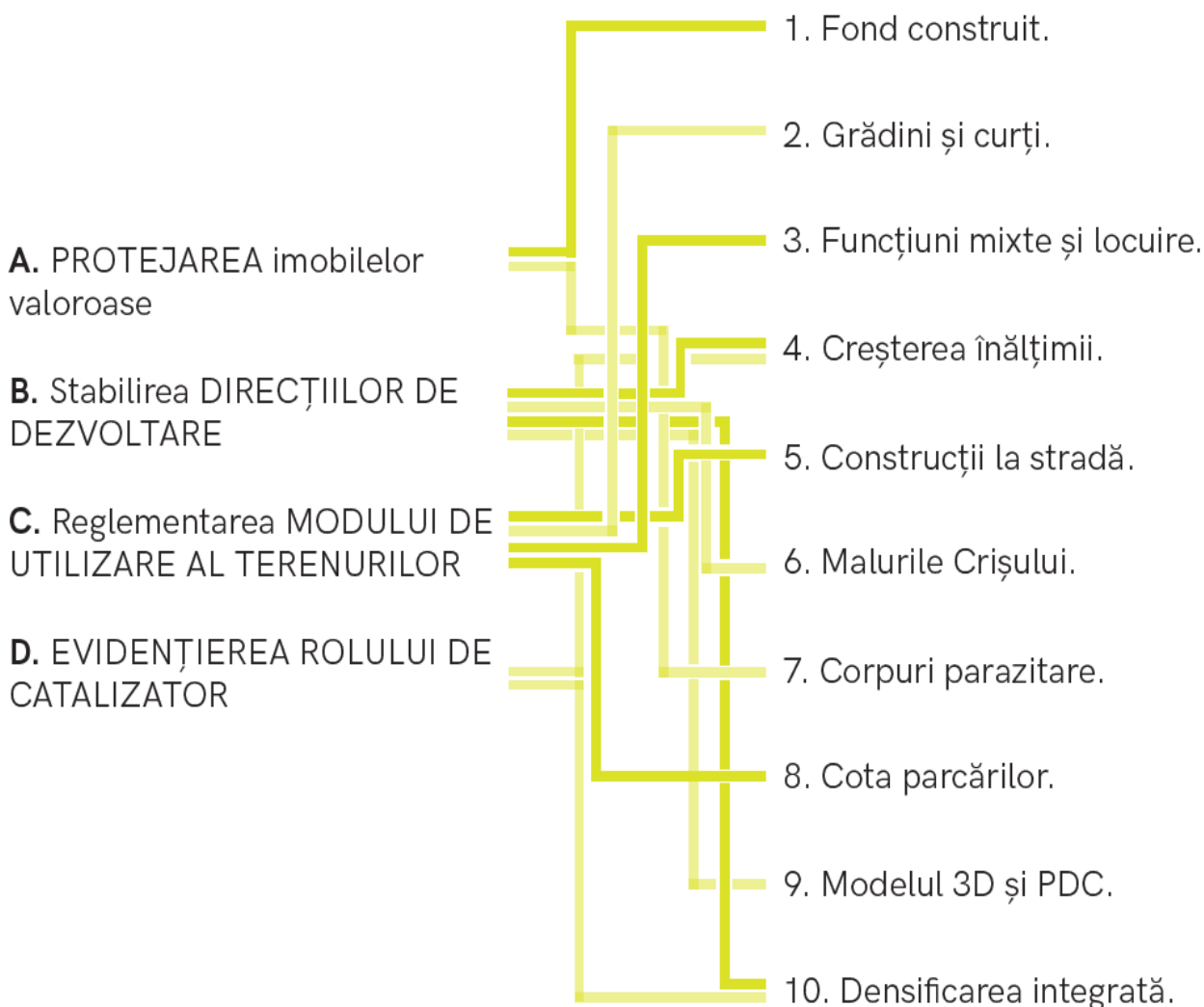

Figura 1. Obiective și reguli pentru dezvoltarea Ansamblului urban "Centrul istoric Oradea"

²⁰ Sursa: Planul Urbanistic Zonal — Zonă Construită Protejată, Oradea, http://www.oradea.ro/fisiere/userfiles/200204_PUZCP_Oradea_Prezentare_Sinteza-rezumat.pdf, (accesat 09.04.2021)

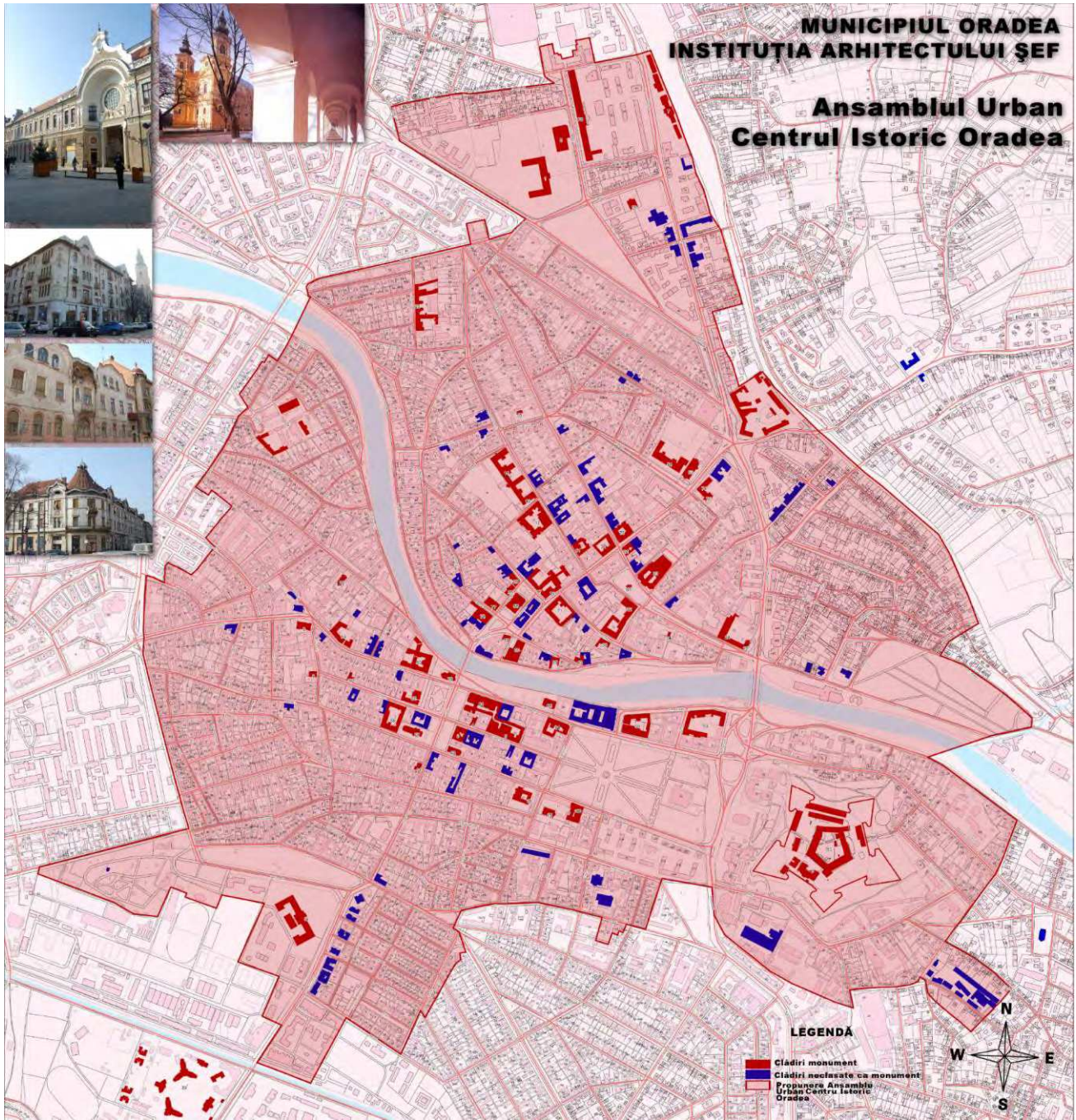

Figura 2. Limitele Ansamblului urban "Centrul istoric Oradea"

Pe lângă instituția arhitectului șef al Oradei funcționează **Comisia Municipală de Urbanism și Amenajare a Teritoriului**²¹. Obiectivul principal al acestei comisii este analiza și emiterea avizului (consultativ) în procesul de elaborare a documentațiilor de urbanism și amenajarea teritoriului: PAT, PUG, PUZ, PUD, studii și proiecte de circulație / infrastructură de transport, studii de fezabilitate pentru investiții publice, studii de fundamentare aferente documentațiilor de urbanism/amenajarea a teritoriului, studii de oportunitate în scopul emiterii avizului prealabil de oportunitate pentru elaborare PUZ solicitat prin certificatul de urbanism, studii și strategii de dezvoltare urbană.

De remarcat este modul de organizare și detaliere a informației care trebuie prezentată pentru consultare și obținerea avizului. Se specifică în detalii de la procedura care trebuie urmată pentru obținerea avizului, până formatul electronic în care proiectul trebuie prezentat.

În 2010, a fost elaborat un **Ghid de bune practici în reabilitarea clădirilor din Centrul Istoric** al Oradei. Ghid vine cu recomandări de intervenție asupra monumentelor istorice în dependență de tipul de lucrări necesare și stilul arhitectural al clădirii.

Din 2012, la Oradea funcționează **Programul multianual pentru realizarea lucrărilor de protejare și intervenție asupra clădirilor cu valoare cultural arhitecturală situate în “Ansamblul Urban - Centrul Istoric Oradea” precum și alte perimetre considerate prioritare**²². Programul are ca scop stabilirea principiilor și cadrului general pentru punerea în valoare a patrimoniului istoric, cultural, arhitectural sau ambiental din Ansamblul Urban - Centrul Istoric Oradea, precum și alte perimetre considerate prioritare, prin derularea lucrărilor de protejare și intervenție asupra clădirilor, în concordanță cu planurile de urbanism, regulamentele și documentele elaborate / aprobate de autoritățile administrației publice locale în condițiile legii. Lucrările de protejare și intervenție asupra clădirilor situate în Ansamblul Urban “Centrul Istoric Oradea”, precum și alte perimetre considerate prioritare, sunt implementate, conform Legii nr. 422/2001 privind protejarea monumentelor istorice cu modificările și completările ulterioare și a Legii nr. 153/2011 modificată și completată de Legea nr. 146/2013 privind măsuri de creștere a calității arhitectural-ambientale a clădirilor în etape. Așadar, până în prezent au fost 2 etape de finanțare a restaurării clădirilor monumente: 2012-2014 și 2014-2020. În această perioadă au fost inventariate clădiri monument istoric și a clădirilor cu valoare istorică, culturală sau arhitecturală, s-au identificat lucrările de protejare și intervenție ce trebuie executate pentru reabilitarea structural–arhitecturală a clădirilor din zona prioritară, s-a realizat selecția și ierarhizarea clădirilor propuse pentru protejare și intervenție, etc.

²¹ Sursa: Aprobarea Regulamentului de Organizare Și Funcționare a Comisiei Municipale de Urbanism și Amenajare a Teritoriului <http://www.oradea.ro/hotarari-ale-consiliului-local/privind-aprobarea-regulamentului-de-organizare-si-func-539-ionare-a-comisiei-municipale-de-urbanism-si-amenajare-a-teritoriului>, (accesat 09.04.2021)

²² Sursa: Program multianual pentru realizarea lucrărilor de protejare și intervenție asupra clădirilor cu valoare cultural arhitecturală http://www.oradea.ro/fisiere/module_subpagini_fisiere/872/pct.%2067%20anexa.pdf, (accesat 09.04.2021)

3. Managementul patrimoniului istoric construit

Modul în care se duce evidența și se înregistrează patrimoniul construit istoric este, în mare parte stabilit de **legea nr. 422 din 18 iulie 2001 privind protejarea monumentelor istorice**. Aceasta specifică modul în care se face **inventarierea și clasarea monumentelor istorice**, cum se fac **intervențiile asupra monumentelor istorice**, precum și stabilește **instituțiile și organisme cu atribuții în protejarea monumentelor istorice**, dar și care sunt responsabilitățile proprietarilor de monumente istorice.

Monumentele istorice, în România se clasează astfel:

- în grupa A - monumentele istorice de valoare națională și universală;
- în grupa B - monumentele istorice reprezentative pentru patrimoniul cultural local.

Așadar, înregistrarea / clasarea monumentelor istorice se declanșează de către direcțiile pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județene:

1. din oficiu, în următoarele situații:
 - a. pentru bunurile imobile aflate în proprietatea statului sau a unităților administrativ-teritoriale;
 - b. pentru bunurile imobile aflate în proprietatea cultelor religioase;
 - c. pentru bunurile imobile descoperite întâmplător sau în cadrul unor cercetări arheologice sistematice;
2. la cererea sau, după caz, la propunerea:
 - a. proprietarului bunului imobil;
 - b. primarului localității, a consiliului local sau județean, respectiv a Consiliului General al Municipiului București, pe al cărui teritoriu administrativ se află bunul imobil în cauză;
 - c. Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, a Comisiei Naționale de Arheologie sau a Comisiei Naționale a Muzeelor și Colecțiilor;
 - d. asociațiilor și fundațiilor legal constituite, cu activitate în domeniul protejării monumentelor istorice;
 - e. instituțiilor publice cu atribuții în domeniu.

Dosarul de clasare sau de declasare este întocmit de serviciile deconcentrate ale Ministerului Culturii și Patrimoniului Național, de regulă, prin experți autorizați sau specialiști atestați înscriși în registrele Ministerului Culturii și Patrimoniului Național și se înaintează compartimentului de specialitate din Ministerul Culturii și Patrimoniului Național, care îl analizează și îl prezintă, după caz, Comisiei Naționale de Arheologie și/sau Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice spre analiză și propuneri. Secretarul Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice elaborează proiectul de ordin de clasare sau de declasare, pe care îl înaintează ministrului culturii și patrimoniului național spre aprobare.

Bunul imobil se clasează prin ordin al ministrului culturii și patrimoniului național și se publică în Monitorul Oficial al României. Pe lângă Ministerul Culturii și Patrimoniului Național a fost înființată **Comisia Națională a Monumentelor Istorice (CNMI)**²³. Acesta este un organism științific de specialitate în domeniul protejării patrimoniului cultural imobil, fără personalitate juridică, care propune

²³ Sursa: Regulament de organizare și funcționare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/157925>, (accesat 09.04.2021)

strategiile și avizarea metodologiilor, normativelor și măsurilor tehnico-științifice din domeniul protejării monumentelor istorice.

Pentru a facilita procedura de monitorizare, analiză și control pe întreg teritoriul României, pe lângă CNMI au fost stabilite **Comisii zonale ale monumentelor istorice (CZMI)**, care funcționează ca organisme științifice de specialitate descentralizate ale CNMI, fără personalitate juridică, cu rol consultativ în domeniul protejării monumentelor istorice. Printre atribuțiile CZMI se numără:

- fundamentează și propun elementele specifice strategiei zonale sau pentru zona lor de competență privind protejarea monumentelor istorice;
- formulează prioritățile pentru protejarea monumentelor istorice în plan zonal, în vederea evaluării și asigurării fondurilor necesare;
- analizează și propun CNMI clasarea sau declasarea monumentelor istorice din zona lor de competență în grupa A sau B, după caz;
- propun avizul privind documentațiile de urbanism și amenajarea teritoriului pentru instituirea, delimitarea și reglementarea construirii în zonele de protecție a monumentelor istorice clasate în grupa B sau a zonelor construite protejate cu monumente istorice clasate în grupa B;
- propun avizarea studiilor de fundamentare din planurile de amenajare a teritoriului, planurile urbanistice generale, planurile urbanistice zonale ale localităților care cuprind monumente istorice clasate în grupa B;
- propun avizarea planurilor urbanistice de detaliu și a proiectelor de execuție în zonele de protecție a monumentelor istorice din grupa A și în zonele protejate cu monumente istorice clasate în grupa A, pentru care există reglementări avizate de Minister.

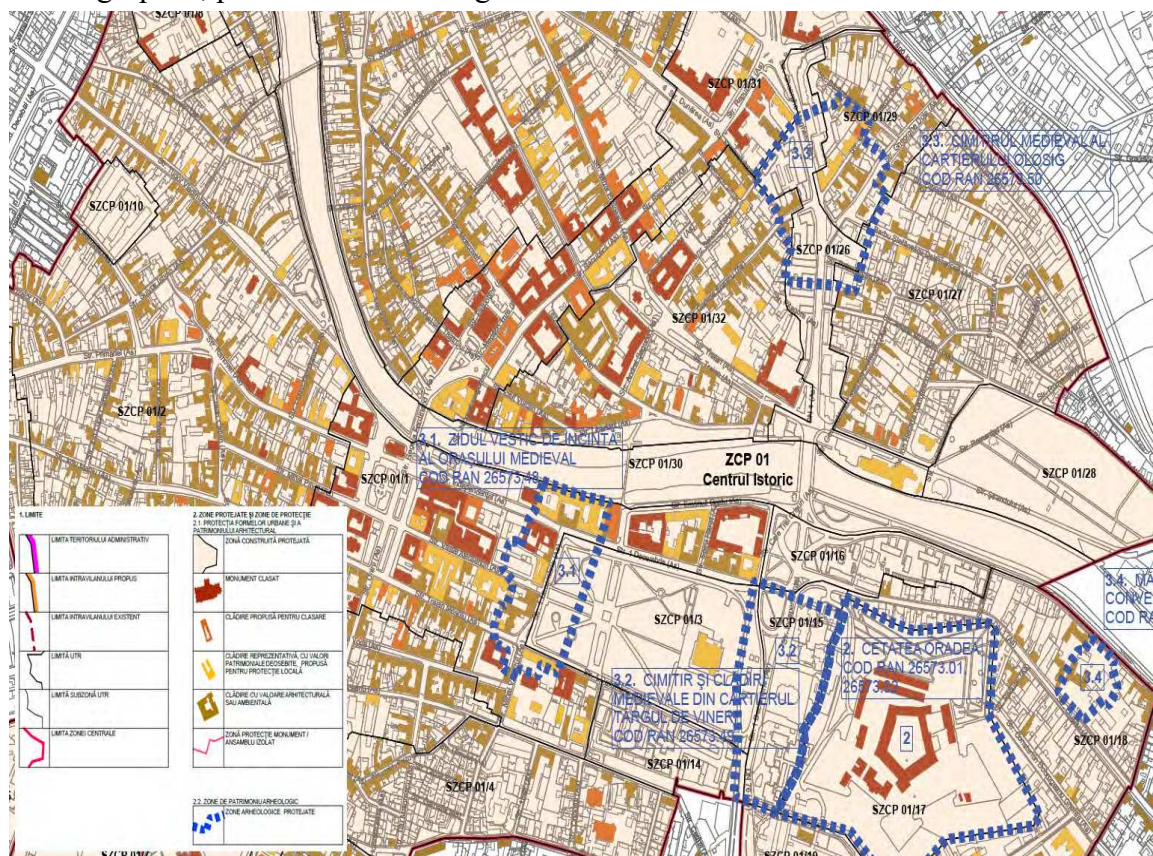

Figura 3. Extras PUG 2016 Oradea

La nivel local, managementul patrimoniului istoric se face prin documentații de urbanism și regulamente locale prin care se stabilesc condițiile de construibilitate în zonele de protecție ale monumentelor, dar și de restaurare sau reconstrucție a acestora. Oradea a pus bazele dezvoltării sistemului de administrare a patrimoniului construit prin elaborarea și aprobarea Planului Urbanistic General din 2016, dar și a Planului Urbanistic Zonal pentru zona Construcțiilor Protejate (2020-2021). Prin aceste documente s-a acordat o atenție deosebită protecției și valorificării patrimoniului istoric construit. Zona centrală a orașului concentrează cea mai mare parte a activităților economice din domeniul terțiar, al instituțiilor publice, precum și o remarcabilă colecție de elemente de patrimoniu construit. Pe baza studiilor de fundamentare planul delimitează zonele valoroase și introduce reglementări menite să le protejeze și să le valorifice. Sunt delimitate și reglementate Zone Construite Protejate și sunt marcate clădiri valoroase arhitectural, urbanistic și istoric. Acestea sunt propuse fie spre includere în Lista Monumentelor Istorice.

4. Exemple de proiecte de intervenții în zonele protejate

Programul multianual de reabilitare a clădirilor istorice este un bun exemplu întreprins de Primăria Oradea pentru valorificarea patrimoniului. Este una din puținele administrații din România cu o strategie clară în acest sens și rezultatele din teren demonstrează acest lucru. Pașii urmați de cei de la Oradea sunt următorii:²⁴

1. În 2009, administrația locală a comandat un Studiu de Fațade pentru centrul istoric, cu inventarierea tuturor fațadelor din centrul vechi, cu fișe individuale pentru fiecare clădire și cu propuneri clare de intervenție pentru aceste clădiri. Acest studiu oferă baza pentru intervențiile ulterioare.²⁵
2. Clădirile din centru istoric au fost ulterior împărțite în două categorii: clădiri monument istoric și clădiri care nu sunt monument istoric.
3. Pentru clădirile monument istoric, Primăria Oradea are o abordare clară. Inițial toți proprietarii acestor clădiri sunt înștiințați că trebuie să-și reabiliteze clădirile conform prevederilor Legii 422/2001, după un proiect tehnic întocmit de un arhitect acreditat.
4. Pentru cei care întreprind aceste lucrări din proprie inițiativă și pe propriile cheltuieli, Primăria oferă scutiri de la impozitul pe proprietate timp de 5 ani.
5. Pentru cei ce doresc să reabiliteze aceste clădiri, dar nu au finanțarea necesară, Primăria oferă proprietarilor împrumuturi rambursabile pe 5 ani, fără dobândă. În plus, oferă granturi de până la 20% din valoarea intervenției pentru elaborarea proiectului tehnic și dirigenția de șantier. Alte facilități includ obținerea rapidă a autorizației de construcție și scutirea de la plata impozitelor pe proprietate pentru 5 ani. [Trebuie specificat aici că proprietarii care au primit un grant de la Primărie nu au voie să își vândă proprietatea până nu a expirat perioada de garanție de 10 ani. Din acest motiv mulți proprietari preferă să facă intervențiile fără ajutor public.]
6. Pentru clădirile din centrul istoric care nu sunt monument istoric, se aplică legea 153/2011, cu suprataxarea de 400% a celor ce nu își reabilitează fațadele. În plus, a fost elaborat un Regulament

²⁴ Sursa: Îndrumar pentru primari, <https://urbanizehub.ro/wp-content/uploads/2017/09/Indrumar-pentru-Primari.pdf>, (accesat 09.04.2021)

²⁵ Caietul de sarcini pentru achiziționarea acestui studiu poate fi accesat aici: [Documentatiahttps://www.oar-bucuresti.ro/anunturi/2009/10/14/b/20999fisa.pdf](https://www.oar-bucuresti.ro/anunturi/2009/10/14/b/20999fisa.pdf), (accesat 09.04.2021)

de Întreținere a Fațadelor²⁶ ce permite Poliției Locale să dea avertismente pentru întreținerea acestora și, ulterior, amenzi.

7. Regulamentul de Întreținere a Fațadelor identifică o serie de zone clare de intervenție. Proprietarii din aceste zone unde clădirile se află într-o stare proastă sunt înștiințați că trebuie să intervină asupra acestor fațade. În termen de 60 de zile, proprietarii trebuie să răspundă dacă pot să facă aceste intervenții singuri sau dacă au nevoie de ajutor de la Primărie. Cei care nu își permit să facă aceste intervenții primesc un împrumut de la Primărie, ce trebuie rambursat în 5 ani. Cei care nu pot să plătească această sumă înapoi Primăriei se pot găsi în situația de a fi executați silit, conform prevederilor Legii 153/2011. [Legea 153/2011 a fost recent actualizată pentru a permite autorităților locale să ofere granturi de până la 50% pentru reabilitarea clădirilor ce nu sunt monument istoric.].
8. Codul Civil (Legea 287/2009), la Articolul 654 pe Condominiu, prevede: “În lipsa unor prevederi legale sau înțelegeri contrare, fiecare coproprietar suportă cheltuielile legate de întreținerea, repararea și exploatarea părților comune, în proporție cu cota sa parte. Cu toate acestea, cheltuielile legate de părțile comune folosite exclusiv de către unii dintre coproprietari cad în sarcina acestora din urmă.” Această prevedere permite o divizare a costurilor între toți proprietarii dintr-o clădire. Ca atare, chiar dacă lucrările de intervenție se rezumă numai la reabilitarea fațadei de la stradă, a acoperișului și a șarpantelor, toți proprietarii contribuie la aceste cheltuieli.
9. Pentru a asigura implementarea programului de refațadizare, Primăria a creat un ONG cu focus pe acest domeniu – Fundația de Protejare a Monumentelor Istorice. Fundația include o echipă de 5 oameni, cu specializare pe achiziții publice, comunicare, tehnic, secretariat și coordonare.

Figura 4. Piața Unirii, Oradea, după reabilitare²⁷

²⁶ Sursa: Regulament de întreținere a fațadelor imobilelor în municipiul Oradea, http://www.oradea.ro/fisiere/module_fisiere/16143/h837_12a1.pdf, (accesat 09.04.2021)

²⁷ Sursa: Piața Unirii din Oradea, https://www.oradeaheritage.ro/piata_unirii_oradea/, (accesat 09.04.2021)

Figura 5. Stradă pietonală, cu fațadele complet refăcute²⁸

Figura 6. Palatul Episcopal Greco-Catolic, Oradea²⁹

²⁸ Sursa: Secretul de la Oradea: <https://romania.europalibera.org/a/secretul-de-la-oradea/30827110.html>, (accesat 09.04.2021)

²⁹ Idem.

5. Concluzii și recomandări pentru Chișinău

La nivel național, în primul rând, reglementarea sistemului de protecție a patrimoniului cultural construit din România este dirijată de cadrul legal și anume legea nr. 422 din 18 iulie 2001, privind protejerea monumentelor istorice, convențiile internaționale pe care țara le-a ratificat, hotărâri de guvern dar și decizii locale despre care este menționat în capitolul 2 al acestui studiu. În același timp, Oradea prin restaurarea clădirilor monument demonstrează și flexibilitatea sistemului fiscal care permite dedicarea condiționată a fondurilor speciale pentru restaurare, indiferent de tipul de proprietate asupra monumentului.

În cazul Moldovei și a Chișinăului, în particular, avem aproximativ aceleași pârghii de lucru asupra programelor de păstrare și valorificare a monumentelor istorice. Există legea nr. 1530 din 22-06-1993, privind ocrotirea monumentelor, dar și convenții internaționale privind protecția patrimoniului, totuși ceea ce ne lipsește sunt regulamentele locale de reglementare a patrimoniului construit. Aici putem prelua câte ceva din experiența Oradei.

Spre exemplu, cadrul legal național, dar și deschiderea autorităților de la Oradea a permis elaborarea regulamentelor și programelor locale de valorificare a monumentelor istorice. Ceea ce se poate întâmpla și la Chișinău. Pasul important pe care l-a făcut Oradea a fost să elaboreze, încă înaintea Planului Urbanistic General, *Studiul de reabilitare a fațadelor din perimetrul Ansamblului Urban Centrul Istoric Oradea*. În rezultat, autoritățile au obținut un document amplu de analiză a situației existente, dar care a venit și cu propuneri concrete de intervenție. În așa mod, a fost descrisă zona din punct de vedere istoric, funcțional, urbanistic, stilistic, a fost analizată global situația existentă din surse cartografice, documente și fotografii de epoca, au fost inventariate / documentate în detaliu clădirile din zonă cu recomandări despre tipurile intervenție necesară (conservare, restaurare, reparare, reabilitare, demolare). Astfel s-a obținut o bază de date amplă a situației existente, ceea ce a permis planificarea acțiunilor concrete, elaborarea programelor și documentațiilor urbanistice exacte conforme cu necesitățile:

- Regulament de întreținere a fațadelor imobilelor în municipiul Oradea;
- Programul multianual pentru realizarea lucrărilor de protejare și intervenție asupra clădirilor cu valoare cultural arhitecturală situate în “Ansamblul Urban - Centrul Istoric Oradea” precum și alte perimetre considerate prioritare;
- Planul Urbanistic General Oradea (2016), care deja la această etapă a reglementat foarte mult ansamblul istoric;
- Planul Urbanistic Zonal pentru zona Construită Protejată, care vine cu și mai multe detalii în reglementarea zonelor și clădirilor istorice.

Bibliografie:

1. Istoria orașului Oradea, <http://www.oradea.ro/pagina/istoria-orasului-oradea>, (accesat 09.04.2021).
2. Oradea, istoria orașului, https://ro.wikipedia.org/wiki/Oradea#Site-uri_oficiale, (accesat 09.04.2021).
3. LEGE 422 18/07/2001, privind protejarea monumentelor istorice, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/29761>, (accesat 09.04.2021).
4. Legislatie, <http://www.monumentebihor.ro/index.php/legislatie>, (accesat 09.04.2021)
5. Plan Urbanistic General Oradea, <http://www.oradea.ro/subpagina/plan-urbanistic-general>, (accesat 09.04.2021).
6. Lista monumentelor istorice, <http://www.cultura.ro/lista-monumentelor-istorice>, (accesat 09.04.2021).
7. Planul Urbanistic Zonal — Zonă Construită Protejată, Oradea, http://www.oradea.ro/fisiere/userfiles/200204_PUZCP_Oradea_Prezentare_Sinteza-rezumat.pdf, (accesat 09.04.2021).
8. Aprobarea Regulamentului de Organizare Și Funcționare a Comisiei Municipale de Urbanism și Amenajare a Teritoriului <http://www.oradea.ro/hotarari-ale-consiliului-local/privind- aprobarea-regulamentului-de-organizare-si-func-539-ionare-a-comisiei-municipale-de-urbanism-si-amenajare-a-teritoriului>, (accesat 09.04.2021).
9. Program multianual pentru realizarea lucrărilor de protejare și intervenție asupra clădirilor cu valoare cultural arhitecturală http://www.oradea.ro/fisiere/module_subpagini_fisiere/872/pct.%2067%20anexa.pdf, (accesat 09.04.2021).
10. Regulament de organizare și funcționare a Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice, <http://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/157925>, (accesat 09.04.2021)
11. Îndrumar pentru primari, <https://urbanizehub.ro/wp-content/uploads/2017/09/Indrumar-pentru-Primari.pdf>, (accesat 09.04.2021).
12. Caietul de sarcini pentru achiziționarea acestui studiu poate fi accesat aici: Documentația <https://www.oar-bucuresti.ro/anunturi/2009/10/14/b/20999fisa.pdf>, (accesat 09.04.2021).
13. Regulament de întreținere a fatadelor imobilelor în municipiul Oradea, http://www.oradea.ro/fisiere/module_fisiere/16143/h837_12a1.pdf, (accesat 09.04.2021)
14. Piața Unirii din Oradea, https://www.oradeaheritage.ro/piata_unirii_oradea/, (accesat 09.04.2021).
15. Secretul de la Oradea: <https://romania.europalibera.org/a/secretul-de-la-oradea/30827110.html>, (accesat 09.04.2021).

6. Lublin, Polonia

Autor: Ana Dabija

Figura 1. Centrul istoric al orașului Lublin, Polonia (vedere recentă)

1. Introducere

Orașul Lublin este centrul administrativ al voievodatului Lublin. Situat pe râul Bystrzyca, cu o populație de aproximativ 340.000 de locuitori, este cel mai mare centru economic și academic din Polonia de Est. Poziționarea sa geografică a avut o influență substanțială asupra rolului și semnificației orașului în istoria Poloniei. Această influență este vizibilă și astăzi.

Dezvoltarea urbană a Lublinului a fost direct influențată de schimbările politice atât externe cât și interne care au avut loc în această regiune pe parcursul istoriei. Lublinului la granița estică a Poloniei i-a oferit orașului și o importanță militară semnificativă. Primele așezări datează din secolul VI iar în anul 1317 primește statutul de oraș.

Figura 2. Lublin, 1350. Sursă: <http://urbantimemaps.com/lublin/>

Centrul vechi de astăzi își are începuturile între secolele XIII și XIV. În această perioadă se dezvoltă o localitate având ca bază câteva caracteristici - o piață în formă de trapez și o rețea de străzi (planul caracteristic semicircular al străzilor care este împărțit în secțiuni cu loturi mari care pot fi distinse și astăzi).

În 1317 Lublinul obține statutul de oraș. După invaziile acelor vremuri (invaziile mongole și lituaniene) în jurul orașului sunt construite ziduri și două porți - Cracovia și Grodzka. Porțile sunt și astăzi - Cracovia fiind reconstruită între anii 1959 - 1965 și Grodzka în 1785.

Orașul era situat pe traseul comercial dintre Europa de Est și Europa de Vest pe drumul de la Cracovia la Vilnius. Datorită acestui lucru dar și pentru că orașul obține privilegiile comerciale devine o destinație atractivă pentru mulți străini. Lublinul se dezvoltă în continuu, în special suburbiile sale care s-au dezvoltat rapid în jurul râurilor Czechowka și Bystrzyca (astăzi părți componente ale orașului). În perioada secolelor XV-XVI devine cel mai important centru economic din Uniunea Polono-lituaniană, fiind și orașul în care s-a proclamat această uniune.

În secolul XVII Lublinul este o localitate dens populată formată din orașul interior (Centrul Vechi de astăzi) și suburbiile acestuia formate din locuințe construite pe terenuri mari înconjurată de grădini³⁰.

Figura 3. Lublin 1650. Sursă: <http://urbantimemaps.com/lublin/>

În secolele următoare are loc resistemizarea străzilor urbane datorită schimbărilor geopolitice din acele perioade (în 1795 Lublin devine oraș din Imperiul Habsburgic iar în 1805 devine parte a ducatului Varșoviei). Orașul cunoaște o dezvoltare impresionantă de-a lungul secolului XIX - în fața zidurilor apar mai multe piețe, clădiri și drumuri care s-au răspândit dincolo de zona istorică a Lublinului. Apare prima grădina municipală (în 1837, Grădina Saxonă. Se ridică tot mai multe imobile industriale (în continuare în afara orașului format) iar în 1877 apare calea ferată în partea dreaptă a râului Bystrzyca. Lublin a

³⁰ Sursa: Istoria Orașului Lublin, <http://urbantimemaps.com/lublin/> (accesat 09.04.2021)

devenit încet un centru industrial. Așa cum a fost cazul în secolul al XVI-lea, tot mai mulți străini se stabilesc aici, înființează ateliere și fabrici și intră în legături permanente cu comunitatea urbană din Lublin. Producția de mașini agricole a fost inițiată la Lublin și dezvoltată de scoțieni, iar fabricarea berii - meșteșugul burghezilor, a devenit una dintre ramurile principale ale industriei Lublin, în principal datorită noilor veniți din țările germane.³¹

Lublin la sfârșitul secolului al XIX-lea se întinde pe o suprafață de 863 de hectare, locuită de oameni de diferite etnii și religii, orășeni organizându-se de bunăvoie în numeroase societăți științifice, muzicale, de lectură, de caritate și masonice.

Figura 4. Lublin, 1850. Sursă: <http://urbantimemaps.com/lublin/>

Înființată în 1837 și finanțată din contribuțiile rezidenților, Grădina Saxonă este una dintre întreprinderile municipale din secolul al XIX-lea care arată aspirațiile de dezvoltare ale orașului și ale locuitorilor săi în acel moment. De asemenea: ridicarea Teatrului Municipal (1866) și construirea rețelelor municipale de alimentare cu apă (1899) cu turnul de apă care nu mai există pe Piața Bernardyński (azi Piața Wolności).

La 7 noiembrie 1918, guvernul popular provizoriu al Republicii Poloneze se stabilește la Lublin iar orașul devine pentru patru zile capitala Poloniei. Perioada interbelică este o perioadă în care orașul se extinde masiv și în care apar primele încercări de a planifica dezvoltarea acestuia (în 1925 apare primul plan de dezvoltare). Chiar dacă se pune accent pe dezvoltarea industrială a acestuia, viața culturală și academică progresează rapid. De asemenea în această perioadă sunt renovate cele mai importante clădiri din oraș. Orașul avea în perioada interbelică o importantă comunitate de evrei care alcătuiau cam 40% din populația totală a Lublinului.

³¹ Sursă: Istoria orașului Lublin, <https://lublin.eu/en/lublin/about-the-city/history/> (accesat 10.04.2021)

Al Doilea Război Mondial a avut consecințe tragice atât pentru comunitatea din Lublin, cât și pentru patrimoniul său material, multicultural și istoric. În anii de după război s-au depus mari eforturi pentru restabilirea orașului.

În perioada postbelică Lublinul s-a extins, triplându-se populația și mărindu-și suprafața. Devine un important centru științific și de cercetare după înființarea Universității Maria Curie-Sklodowska.

Figura 5. Orașul Istoric și Centrul orașului Lublin, 2015. Sursă: <http://urbantimemaps.com/lublin/>

Lublinul dispune astăzi pe lângă peisajul istoric urban, centrul istoric, un număr impresionant de monumente construite în diverse stiluri arhitecturale precum: gotic, arhitectură renascentistă, manierism, baroc, neoclasicism, eclectic și altele.

După cel de-al Doilea Război Mondial s-au depus eforturi considerabile (începând cu 1960) pentru restaurarea și revitalizarea fondului construit al Lublinului.

2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului istoric construit

Cadrul normativ din Polonia care vizează domeniul protecției monumentelor are o tradiție lungă și semnificativă. În 1918 (când Polonia și-a recăpătat independența după 123 de ani de împărțiri teritoriale) Consiliul de Regență a Regatului Poloniei a emis un document de pionierat în domeniul protecției monumentelor - Decretul privind îngrijirea artei și a monumentelor culturale. Acesta a fost unul dintre primele cadre legale de protecție a monumentelor din lume.³²

La nivel național, astăzi protecția patrimoniului cultural și a mediului este garantată de articolul 5 din Constituția Poloniei: *Republica Polonia.... protejează patrimoniul național și asigură protecția mediului natural pe baza principiilor dezvoltării echilibrate.*

Prevederile legale privind protecția patrimoniului arhitectural și peisajul cultural din Polonia se bazează pe legislația adoptată de Parlamentul polonez dar și pe convențiile și tratatele internaționale la care aceasta este parte.

Dintre actele internaționale pot fi enumerate următoarele: Convenția de la Haga din 1954, Convenția UNESCO 1970, Convenția de la Paris privind protecția patrimoniului mondial, cultural și natural din 1972, Convenția Culturală Europeană 1989 etc.

Cele mai semnificative dintre legile naționale sunt:

- Legea privind protecția și întreținerea monumentelor istorice din 23 iulie 2003;
- Actul privind planificarea spațiului și gestionarea spațiului din 27 martie 2003;
- Legea privind protecția resurselor naturale din 16 aprilie 2004;
- Legea privind construcțiile din 17 august 2006;
- Legea privind protecția mediului din 27 aprilie 2001;
- Legea privind autoritatea locală a voievodatului din 5 iunie 1998.

Legea privind protecția și întreținerea monumentelor istorice din 23 iulie 2003, descrie subiectul, gama și formele de protecție și întreținere a monumentelor istorice, modul de finanțare a lucrărilor de conservare și a celor de restaurare precum și drepturile și obligațiile instituțiilor și organizațiilor de profil. Totodată la nivel național dispunem și de un Regulament emis de Ministerul Culturii și Patrimoniului Național în 2015, cu privire la regulile privind inițierea lucrărilor de conservare, restaurare, cercetare, construcție și alte activități care țin de monumentele incluse în registrul național.

La nivel local autoritățile au câteva instrumente legale (dincolo de cadrul normativ național) în baza cărora acționează în vederea protejării și valorificării patrimoniului:

- Registrul Monumentelor;
- Documentația de urbanism;
- Management planurile pentru protejarea centrelor istorice și strategiile locale;
- Planurile de revitalizare ale localității.

³² Sursa: Legislation in Poland, <http://www.pg.gda.pl/architektura/eurarc/pdf/polska/PLnorms.pdf>, (accesat 11.04.2021)

Legea generală de protejare a monumentelor stipulează faptul că la elaborarea planurilor de amenajare, documentației de urbanism, conceptelor, strategiilor și a altor documente directoare autoritățile sunt obligate să ia în considerare protejarea patrimoniului construit și natura. Toate acestea trebuie să fie aprobate de departamentul local de conservare³³.

3. Managementul patrimoniului istoric construit

Conform Legii generale de protejare și întreținere a monumentelor istorice din 2003 obiectele de protecție sunt:

- peisaje culturale,
- așezări rurale;
- patrimoniul construit și arhitectural;
- cimitire și patrimoniu tehnic;
- parcuri și grădini;
- locuri de comemorare a evenimentelor și a persoanelor istorice;
- produse de artă populară și artizanat și alte lucrări etnografice;
- de asemenea, valorile nemateriale fac obiectul protecției, de exemplu geografice, numele tradiției istorice sau locale a locurilor sau obiectelor.

De asemenea, se disting patru tipuri de protejare a obiectelor de patrimoniu:

- includerea obiectelor în Registrul Monumentelor (*Rejestr zabytków*) sau atribuirea unui obiect statutului special de monument istoric și includerea acestuia în Lista Monumentelor Istorice (*Pomnik historii*);
- atribuirea unui obiect statut de protecție de către autoritatea locală;
- stabilirea de către autoritatea locală a unui parc cultural (peisaj istoric urban) (*Park kulturowy*);
- stabilirea în documentațiile de urbanism și planurile de amenajare reglementări de protejare a obiectelor sau a zonelor istorice.

Sistemul de protecție a patrimoniului cultural este asigurat de: Președintele Poloniei, Ministerul Culturii și Patrimoniului Istorice, Comitetul Național al Monumentelor Istorice, Inspectoratele Generale și Locale ale Monumentelor, administrația Voievodatelor și administrațiile locale.

De registrele monumentelor sunt responsabile Inspectoratele Voievodatelor pentru Monumente Istorice împreună cu autoritățile locale ale voievodatelor.

Atribuirea unui obiect statutului special de monument istoric și includerea acestuia în Lista Monumentelor Istorice se face doar de către președintele Republicii Polone. De Lista Monumentelor este responsabil Ministerul Culturii și Patrimoniului Istorice.

³³ Sursă: Cadrul legal în Polonia, <https://www.eui.eu/Projects/InternationalArtHeritageLaw/Poland> (accesat 11.04.2021)

În Polonia există **Inspectoratul General al Patrimoniului Istoric** atât la nivel național cât și la nivel de voievodate și orașe care veghează sistemul de protecție a patrimoniului cultural.

Toate deciziile locale care țin de monumente istorice, precum și documentațiile de urbanism și planurile locale trebuie să obțină aprobarea acestora.

Managementul patrimoniului istoric al orașului Lublin

Conform legislației poloneze administrația publică locală are printre rolurile cele mai importante și responsabile pentru protejarea patrimoniului cultural. Orașul Lublin ca și multe alte orașe poloneze are o experiență vastă în politicile de protejare și valorificare a patrimoniului local.³⁴

În Registrul Monumentelor sunt înregistrate 600 de monumente imobile și 7 înregistrări în Registrul Monumentelor Arheologice. **Totodată avem două zone ale orașului Lublin introduse în registru ca situri:**

- **complexul urban al Orașului Istoric și Centrul orașului Lublin.** Complexul acoperă 225,92 h, 1,25% din toată suprafața orașului. În această zonă sunt 924 de monumente istorice dintre care 160 sunt introduse individual. Pe teritoriului complexului urban locuiesc 13 134 de persoane conform studiului din 2012.
- **complexul urban al fostului cimitir evreiesc** (așa-numitul Grodzisko) care acoperă aproximativ 12 ha, ceea ce reprezintă 0,081% din întreaga suprafață a orașului. În acest spațiu locuiesc 107 persoane conform studiului din 2012.³⁵

Primul act care stabilește o serie de reglementări în vederea protejării monumentelor istorice și a centrului istoric este: Strategia de revitalizare a Centrului Istoric din 1995. Reglementările s-au regăsit ulterior în Planul General al orașului Lublin.

Astăzi autoritatea locală are câteva documente directorii:

- **Programul comunal de protejare a monumentelor** (*Gminny program opieki nad zabytkami 2015-2019*);
- **Strategia de planificare și dezvoltare a patrimoniului cultural** (*Strategia Zarządzania Dziedzictwem Kulturowym Lublina 2014-2020*);
- **Plan integrat de gestionare a patrimoniului cultural al orașului Lublin** (*Zintegrowany Plan Zarządzania Dziedzictwem Kulturowym Miasta Lublin 2011*).

Planul Integrat de gestionare a patrimoniului cultural al orașului Lublin este cel mai amplu document directoriu pentru reabilitarea, protejarea și valorificarea Orașului Istoric.

³⁴ Sursă: Legea ocrotirii monumentelor 2003,

https://www.nid.pl/en/About_heritage_board_of_Poland/U.o.z.o.z.%202020_MF_eng%20pw.pdf (accesat 11.04.2021)

³⁵ Sursă: Strategia de planificare și dezvoltare a patrimoniului cultural,

https://www.lublin.eu/gfx/lublin/userfiles/public/lublin/przestrzen_miejska/zabytki/dokumenty_programowe/strategia_zarządzania_dziedzictwem_kulturowym/cultural_heritage_management_strategy_2014-2020_lap_-_english.pdf (accesat 11.04.2021)

Planul conține următoarele aspecte:

1. Istoria orașului Lublin;
2. Caracteristicile social - economice ale orașului Lublin;
3. Statutul juridic al Centrului Istoric și obiectivele protejate;
4. Cadrul Legal în domeniul protejării patrimoniului;
5. Entitățile responsabile de protejarea patrimoniului cultural și construit
6. Studiu de argumentare (din punct de vedere social, cultural, economic și turistic) a valorii sitului și importanța acestuia pentru patrimoniul Poloniei și Mondial;
7. Obiectivele privind protejarea și valorificarea acestuia;
8. Implementarea Planului Integrat;
9. Finanțarea lucrărilor de restaurare;
10. Monitorizare;
11. Comunicare.³⁶

Figura 6. Planul Integrat de gestionare a patrimoniului cultural al orașului Lublin, 2011

Planul a fost elaborat în cadrul Programului Urbact - un program al Uniunii Europene care promovează dezvoltarea urbană durabilă. Management planurile sau planurile integrate înlocuiesc politicile publice în mai multe orașe istorice din Europa.

³⁶ Sursă: Plan integrat de gestionare a patrimoniului cultural al orașului Lublin, <https://lublin.eu/lublin/przestrzen-miejska/zabytki/dokumenty-programowe/zintegrowany-plan-zarzadzania-dziedzictwem-kulturowym-miasta-lublin/> (accesat 11.04.2021)

Strategia de planificare a patrimoniului cultural (2014 - 2020) e un plan de acțiune menit să ofere soluții pentru accesarea granturilor din programul oferit de Uniunea Europeană pentru restaurarea monumentelor arhitecturale și naturale din perioada 2014 - 2020.

Este introdus conceptul de Heritage Urban Landscape (Peisaj Istoric Urban) după recomandările UNESCO din 2011, care presupune că peisajul istoric urban depășește noțiunea de „centru istoric” sau „ansamblu”, incluzând un context urban mai larg, care cuprinde și vecinătatea sa geografică.³⁷

Strategia cuprinde misiunea, viziunea, obiectivele, planul activităților și acțiunile care vor fi întreprinse și aria de implementare a acestui plan.

Finanțarea proiectelor de restaurare

Sistemul de finanțare pentru conservarea patrimoniului cultural din Lublin rezultă din specificul cadrului național. Legea permite acordarea de subvenții directe pentru proiecte de restaurare din bugetul cultural național, atât la nivel național, cât și la nivel local:

- Subvențiile acordate de Ministrul Culturii și Patrimoniului Național sunt alocate prin programe operaționale ale Inspectoratelor Regionale pentru protejarea patrimoniului cultural și se acoperă 50 % din cheltuielile pentru lucrări, iar în cazuri excepționale, atunci când e vorba de un monument de arhitectură care face parte din Lista Monumentelor Istorice, pot fi acoperite toate cheltuielile lucrărilor.
- Subvențiile acordate de administrația locală sunt un alt mod de a sprijini restaurarea monumentelor. Astfel de subvenții sunt acordate în mod regulat anual de către autoritatea municipală. Valoarea subvenției este decontată în bugetul anual al orașului și se pot oferi până la 700 de mii de zloți (aproximativ 3 mln de lei).
- Conservarea monumentelor poate fi, de asemenea, cofinanțată din fondurile Uniunii Europene la nivel național precum și la nivel regional, local.

Practica recentă din acest domeniu arată că subvențiile UE în orașul Lublin au fost cea mai mare sursă de fonduri pentru lucrări în domeniul restaurării și a celor de revitalizare.³⁸

³⁷ Sursă: Recomandări privind Peisajul Istoric Urban, <https://www.oar-bucuresti.ro/anunturi/2012/01/25/a/Recomandari%20UNESCO%20privind%20peisajul%20istoric%20urban%20nov-%202011.pdf> (accesat 11.04.2021)

³⁸ Sursă: Strategia de planificare și dezvoltare a patrimoniului cultural, https://www.lublin.eu/gfx/lublin/userfiles/public/lublin/przestrzen_miejska/zabytki/dokumenty_programowe/strategia_zar_zadania_dziedzictwem_kulturowym/cultural_heritage_management_strategy_2014-2020_lap_-_english.pdf (accesat 11.04.2021)

4. Exemple de proiecte privind conservare, restaurare, valorificare și promovare

Revitalizarea unei zone a centrului istoric din Lublin

Figura 7. Exemple de amenajări urbane din centrul orașului Lublin

Proiect: Revitalizarea unei zone din centrul orașului Lublin

Program: Programul Operațional Regional al Voievodatului Lublin pentru 2014-2020

Beneficiar: Primăria orașului Lublin

Fond: Fondul european de dezvoltare regională

Datorită proiectului, spațiul din Piața Litewski a fost redefinit - a fost creat un nou aspect de cărări, alei și spații verzi. Modernizarea a acoperit, de asemenea, un fragment de din strada Krakowskie

Przedmieście. Strada a fost eliberată de trafic rutier și transformată într-un pasaj pietona. Este o prelungire a străzii pietonale actuale care duce spre Orașul Vechi.

A fost creat un scuar cu o platformă din lemn, care poate servi drept scenă pentru diferite concerte sau expoziții. Au fost amenajate locuri de joacă pentru copii și amplasate mese de șah. În partea centrală a pieței au fost instalate fântâni moderne.

În locul în care Piața Litewski face legătura cu strada pietonală au fost expuse urmele clădirilor antice ale acestui loc descoperite de arheologi. Au fost revitalizate și două piețe învecinate - Piața Józef Czechowicz și Piața Părintelui Albert Krapiec. Clădirile care din jurul pieței - Poșta principală, biserica Capucini, palatele istorice - precum și monumentele aflate în piață - Uniunea din Lublin, Constituția din 3 mai, mareșalul Józef Piłsudski, Soldatul necunoscut - toate au fost expuse și iluminate.³⁹

Conservarea și restaurarea celor mai valoroase monumente din Lublin - Capela Sfintei Treimi, Castelului Lublin, clădirile de pe Dealul Castelului și Poarta Cracovia.

Figura 8. Castelul Lublin

Program: Programul Operațional Regional al Voievodatului Lublin pentru 2014-2020

Beneficiar: Muzeul Orașului Lublin

Fond: Fondul european de dezvoltare regional

Perioada: 2006 - 2008 (Restaurarea Castelului Lublin)

2007- 2013 - Conservarea și modernizarea castelului și muzeului

³⁹ Sursă: Revitalizarea Revitalizarea unei zone din centrul orașului Lublin, <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/759231/?lang=en> (accesat 11.04.2021)

Timp de câteva decenii, Castelul Lublin a așteptat lucrări ample de restaurare. Cea mai mare problemă a fost stabilitatea slabă a solului, care a amenințat fundațiile. Din acest motiv, exista un pericol real ca părți ale construcției să se prăbușească. Totuși, din cauza costurilor uriașe, lucrările de renovare au fost amânate de câteva ori. Proiectul de restaurare a primit finanțare într-un final iar în 2006 au început lucrările.

În cele 21 de luni de la derularea proiectului (de la 1 octombrie 2006 la 30 iunie 2008), toate lucrările de restaurare planificate au fost finalizate, inclusiv consolidarea fundațiilor, consolidarea părții subterane a turnului castelului, înlocuirea întregului sistem de canalizare și sistemele de drenaj în curtea castelului, sprijinind fundațiile, întărind pereții și bolta (s-a folosit o tehnologie inovatoare din fibră de carbon) în Capela Sfintei Treimi și restaurarea picturilor. Exteriorul castelului a fost, de asemenea, renovat, ferestrele și acoperișurile au fost înlocuite și terenurile au fost îmbunătățite. Un element important al proiectului a fost de a face obiectul istoric mai accesibil vizitatorilor cu dizabilități. Noaptea, castelul, care domină orizontul orașului, are acum o iluminare atrăgătoare.⁴⁰

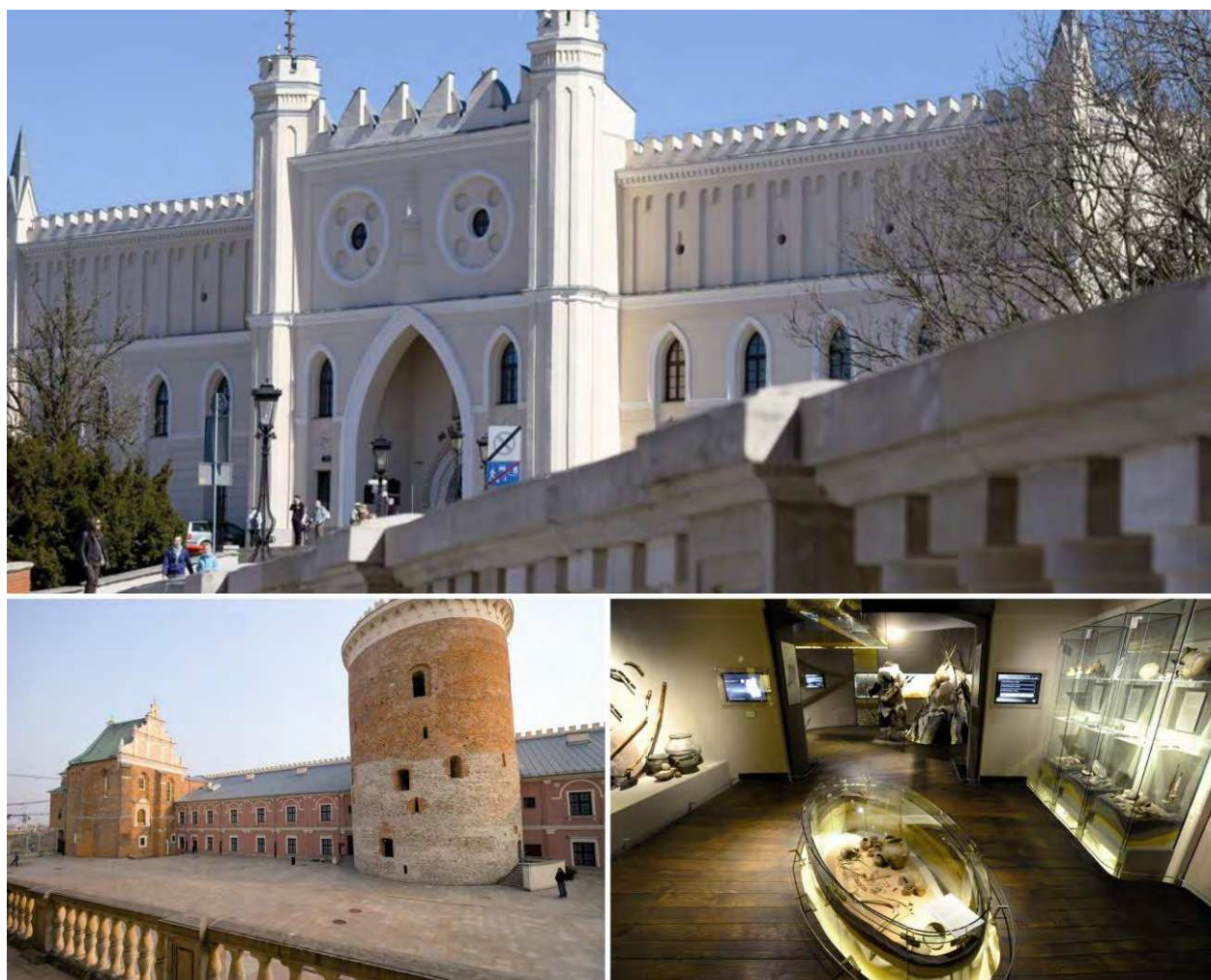

Figura 9. Castelul Lublin

⁴⁰ Sursă: Restaurarea Castelului Lublin, <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/553322/?lang=en> (accesat 11.04.2021)

În 2013, după mai mulți ani de renovare, a fost făcută pe deplin accesibilă turiștilor. Renovarea a fost extrem de dificilă, deoarece nu s-a limitat doar la lucrări de conservare, ci, mai presus de toate, a fost nevoie de o uscare temeinică a clădirii și stabilizarea zidurilor periculoase. Datorită soluțiilor inovatoare, monumentul a fost asigurat cu succes împotriva deteriorării ulterioare.

A fost renovată fațada Capelei Sfânta Treime dar și asigurată cu noi sisteme de ventilare mai eficiente atât pentru vizitatori și pentru menținerea unui microclimat adecvat în interiorul clădirii. Lucrările de renovare au acoperit, de asemenea, conservarea criptei și a camerelor de la parter, care vor găzdui în curând un lapidarium.

Ca parte a proiectului, fațada castelului a fost renovat, iar scara a fost prevăzută cu iluminare suplimentară adecvată și s-a adăugat o terasă de observare în partea de sus a acestuia. Este o atracție uriașă atât pentru turiști, cât și pentru locuitorii din Lublin, care nu au putut urmări orașul vechi dintr-o perspectivă atât de înaltă.

O nouă dimensiune a fost preluată și de expozițiile muzeului. Deschisă anul trecut, expoziția permanentă, denumită „Pe urmele istoriei. Cea mai veche istorie a Țării Lublin ”, este una dintre cele mai interesante și mai moderne expoziții din Polonia. Printre expozițiile originale și reconstituirile în mărime naturală ale gospodăriilor, au fost plasate figuri realiste, prezentări multimedia, filme și animații. Natura interactivă a acestei expoziții atrage în special tinerii pasionați de istorie.

Pe vremuri, castelele erau construite astfel încât să accesul să fie restricționat. În zilele noastre, există o tendință de a face cetățile cât mai deschise pentru oaspeți. Castelul Lublin este cel mai bun exemplu aici. Poarta castelului deschisă până noaptea târziu, terasa de observare ușor accesibilă și expozițiile muzeale, care sunt deschise sâmbăta și duminica, încurajează turiștii să viziteze acest loc semnificativ pentru Lublin.⁴¹

5. Concluzii și recomandări pentru Chișinău

Problema restaurării și protejării patrimoniului cultural construit al orașului Lublin a fost pusă încă în perioada postbelică începând cu anii '60 ai secolului al XX-lea.

Chiar dacă inițial monumentele arhitecturale erau văzute ca obiective singulare, totuși treptat (începând cu Primul Plan de Revitalizare a Orașului Istoric din 1995) se ajunge la conceptul de protecție a monumentelor într-un cadru mai larg și mai complex. Dincolo de obiecte singulare, dispunem de două arii sau complexuri urbane introduse în Registru: Orașul Istoric și Centrul Orașului Lublin și complexul urban al fostului cimitir evreiesc, iar acest lucru evident este prevăzut și în documentația locală de urbanism.

Dincolo de introducerea acestora în Registru și reglementarea lor în documentațiile de urbanism, se elaborează planuri de integrare și revitalizare a zonei și strategii menite nu doar să restaureze și să protejeze fondul construit, dar și să-l valorifice.

Patrimoniul local nu mai este văzut doar ca un obiect de istorie puțin funcțional, ci ca o resursă pentru dezvoltarea socială, culturală și economică atât a orașului cât și a regiunii. Acest lucru este vizibil în cele două planuri care vizează patrimoniul cultural local: Planul Integrat al Centrului Istoric din 2011 și

⁴¹ Sursă: Conservarea și restaurarea celor mai valoroase monumente din Lublin, <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/700492/?lang=en> (accesat 11.04.2021)

Strategia de planificare și dezvoltare a patrimoniului cultural. Mai mult decât atât, toate Strategiile Locale ale orașului care s-au dezvoltat și se dezvoltă în continuare și Planurile de revitalizare vizează și patrimoniul local construit.

Atât administrația publică locală cât și alte entități municipale sau organizații locale au reușit să acceseze fonduri europene atât pentru elaborarea strategiilor sau planurilor (Programele UrbAct, HerO) cât și pentru proiecte de infrastructură și restaurare. Aceste investiții în infrastructura culturală a permis dezvoltarea unei oferte culturale semnificative și diversificate pentru regiune. Totodată aici s-au concentrat un număr mare de proiecte culturale dat fiind faptul că orașul a candidat la Capitală Europeană Culturală în 2016.

Lecția nr. 1 pe care ne-o oferă orașul Lublin în vederea protejării patrimoniului este în primul rând schimbarea percepției față de patrimoniul construit. Monumentele de arhitectură, fondul construit, peisajele istorice urbane sunt resurse importante pentru dezvoltarea durabilă a orașului.

Localitățile contemporane, datorită globalizării, tind să aibă aceleași principii de dezvoltare și aceleași direcții. Ceea ce deosebește un oraș de altul este în special, patrimoniul construit pe care-l are.

Chișinăul, ca și orașul Lublin, dispune înscris în Registrul centrul istoric al orașului - obiectivul cu nr. 308, Nucleul Istoric al Chișinăului. Ceea ce n-a reușit să facă este să introducă reglementările centrului istoric în documentația de urbanism și să dezvolte un concept sau o strategie (așa cum e în cazul orașului Lublin) amplă de restaurare și revitalizare.

Recomandări pentru Chișinău

- Introducerea în documentațiile de urbanism a reglementărilor privind protejarea și valorificarea patrimoniului construit conform cadrului legal național și actele internaționale;
- Dezvoltarea unui management plan sau a unei politici publice integrate de restaurare și revitalizare a orașului istoric (care să cuprindă viziunea, obiectivele, planul de acțiuni, monitorizare și promovare);
- Accesarea fondurilor europene și internaționale pentru elaborarea politicilor publice și a proiectelor de infrastructură și restaurare.

Exemplul orașului Lublin ne vorbește despre faptul că doar o politică publică (sau management planuri) sau strategii care să vizeze rezolvarea problemei per ansamblu precum și accesarea fondurilor va contribui nu doar la restaurarea fondului construit, ci și la dezvoltarea durabilă a orașelor istorice.

Bibliografie:

1. Istoria Oraşului Lublin <http://urbantimemaps.com/lublin> (accesat 09.04.2021).
2. Sursă: Istoria oraşului Lublin <https://lublin.eu/en/lublin/about-the-city/history/> (accesat 10.04.2021).
3. Sursa: Legislation in Poland, <http://www.pg.gda.pl/architektura/eurarc/pdf/polska/PLnorms.pdf> (accesat 11.04.2021).
4. Sursă: Cadrul legal în Polonia, <https://www.eui.eu/Projects/InternationalArtHeritageLaw/Poland> (accesat 11.04.2021).
5. Sursă: Legea ocrotirii monumentelor 2003, https://www.nid.pl/en/About_heritage_board_of_Poland/U.o.z.o.z.%202020_MF_eng%20pw.pdf (accesat 11.04.2021).
6. Sursă: Strategia de planificare și dezvoltare a patrimoniului cultural, https://www.lublin.eu/gfx/lublin/userfiles/_public/lublin/przestrzen_miejska/zabytki/dokumenty_programowe/strategia_zarzadzania_dziedzictwem_kulturowym/cultural_heritage_management_strategy_2014-2020_lap_-_english.pdf (accesat 11.04.2021).
7. Sursă: Plan integrat de gestionare a patrimoniului cultural al oraşului Lublin, https://lublin.eu/lublin/przestrzen_miejska/zabytki/dokumenty-programowe/zintegrowany-plan-zarzadzania-dziedzictwem-kulturowym-miasta-lublin/ (accesat 11.04.2021).
8. Sursă: Recomandări privind Peisajul Istoric Urban, <https://www.oar-bucuresti.ro/anunturi/2012/01/25/a/Recomandari%20UNESCO%20privind%20peisajul%20istoric%20urban%20nov-%202011.pdf> (accesat 11.04.2021).
9. Sursă: Strategia de planificare și dezvoltare a patrimoniului cultural, https://www.lublin.eu/gfx/lublin/userfiles/_public/lublin/przestrzen_miejska/zabytki/dokumenty_programowe/strategia_zarzadzania_dziedzictwem_kulturowym/cultural_heritage_management_strategy_2014-2020_lap_-_english.pdf (accesat 11.04.2021).
10. Sursă: Revitalizarea Revitalizarea unei zone din centrul oraşului Lublin, <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/759231/?lang=en> (accesat 11.04.2021).
11. Sursă: Restaurarea Castelului Lublin, <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/553322/?lang=en> (accesat 11.04.2021)
12. Sursă: Conservarea și restaurarea celor mai valoroase monumente din Lublin, <https://mapadotacji.gov.pl/projekty/700492/?lang=en> (accesat 11.04.2021).

7. Nijni Novgorod, Rusia

Autor: Andrei Vatamaniuc

1. Introducere

Nijni Novgorod (în rusă *Ни́жний Но́вгород*), este ca populație al cincilea oraș al Federației Ruse, după Moscova, Sankt Petersburg, Novosibirsk și Ekaterinburg. În conformitate cu rezultatele recensământului din 2015, are o populație de 1.267.760 locuitori. Orașul este centrul economic și cultural al vastei regiunii economice Volga-Viatka și, de asemenea, centrul administrativ al regiunii Nijni Novgorod și al Districtului Federal Volga. Între 1932 și 1990 orașul s-a numit **Gorki**, botezat astfel în cinstea scriitorului Maxim Gorki.

Orașul a fost fondat de Marele Cneaz Iuri al II-lea în 1221 la confluența celor mai importante două râuri ale cnezatului; Volga și Oka. Numele orașului poate fi tradus prin *Orașul Nou de Jos*, ceea ce îl distingea de Novgorod – *Orașul Nou*, fondat mai înainte. Fortăreața Nijni Novgorod era un punct puternic întărit la granița cnezatului, apărată în mod natural de albiile celor două râuri.

Nijni Novgorod era folosit de Moscova ca un avanpost puternic întărit de maximă importanță în lupta împotriva Hanatului tătarilor din Kazan. Kremlinul masiv din cărămidă roșie, una dintre cele mai vechi și mai bine păstrate citadele din Rusia, a fost construit în 1508 – 1511. Kremlinul a rezistat cu succes asediilor tătarilor din 1520 și 1536.

De-a lungul timpului, orașul a prosperat datorită comerțului, fiind legat de familia celor mai bogați negustori ruși, Stroganov, care își stabilise aici cartierul general al afacerilor. În perioada de la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul celui de-al XVIII-lea, în oraș s-a dezvoltat un stil arhitectural și al picturii de icoane aparte, cunoscut ca Stilul Stroganov.

Cea mai mare parte a centrului istoric al orașului este format din clădiri în stilurile Renașterea rusă și Realismul Socialist. Cea mai reprezentativă imagine a orașului este cea a zidurilor Kremlinului (1500 – 1511), cu turnuri construite din cărămidă roșie. După perioada demolărilor bolșevice, singura construcție originală rămasă în interiorul zidurilor fortificațiilor a fost Catedrala Arhanghelului (1624-1631), construcție ridicată peste un lăcaș de cult mai vechi, din secolul al XIII-lea.

Alte puncte de interes turistic sunt cele două mănăstiri medievale: Mănăstirea Peșterilor, cu o catedrală austeră cu cinci turlă (1632) și cu două biserici cu acoperișul în formă de cort, din 1640), și Mănăstirea Bunei Vestiri, înconjurată de ziduri puternice de cetate, cu o catedrală cu cinci turnuri (1649) și cu biserica Bunei Vestiri (1678)). Singura casă particulară care s-a păstrat din timpurile vechi este casa negustorului Pușnikov⁴².

Pe teritoriul regiunii Nijni Novgorod există 3326 de situri de patrimoniu cultural, inclusiv:

- 1108 obiecte ale patrimoniului cultural cu semnificație federală;
- 2.193 de situri de patrimoniu cultural de importanță regională;
- 25 de obiecte de patrimoniu cultural cu semnificație locală (municipală)⁴³.

⁴² https://ro.wikipedia.org/wiki/Nijni_Novgorod (accesat 6.04.2021).

⁴³ <https://government-nnov.ru/?id=169486> (accesat 8.04.2021).

2. Sistemul normativ-administrativ / regimul juridic al patrimoniului istoric construit

Baza pentru conservarea patrimoniului cultural este un cadru legal în permanență completare. Cadrul legal pentru protecția monumentelor este format din:

- Convenția europeană privind protecția patrimoniului arheologic
- Convenție privind protecția patrimoniului cultural și natural mondial
- Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei
- Legea federală Nr. 73 „Cu privire la obiectele patrimoniului cultural al Federației Ruse” din 25 iunie 2002.
- Rezoluția Consiliului de Miniștri al URSS din 16 septembrie 1982 N 865 „Cu privire la aprobarea Regulamentului privind protecția și utilizarea monumentelor istorice și culturale”, aplicată în partea care nu contravine legii federale
- Ordinul Ministerului Culturii al URSS din 13.05.1986 N 203 „Cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind procedura de înregistrare, asigurarea conservării, întreținerii, utilizării și restaurării monumentelor imobile ale istoriei și culturii” și Ordinul Ministerului Cultura URSS din 24.01.1986 N 33 „Despre organizarea zonelor de protecție a monumentelor imobile istoria și cultura URSS”, aplicată în partea care nu contravine Legii federale
- Codul urbanistic al Federației Ruse
- Codul funciar al Federației Ruse
- Codul fiscal al Federației Ruse
- Legea federală „Despre activitatea arhitecturală în Federația Rusă”
- Legea federală „Privatizarea proprietății municipale și de stat”
- Legea federală „Cu privire la acordarea de licențe pentru anumite tipuri de activități”
- Legea nr 86 despre obiectele patrimoniului cultural (monumente de istorie și cultură) ale Federației Ruse amplasate în teritoriul regiunii Nizhny Novgorod din 3 iulie 2007
- Ordinul Ministerului Culturii și Comunicațiilor de Masă al Federației Ruse din 16 mai 2005 nr. 193 „Cu privire la aprobarea Regulamentului Consiliului științific și metodologic pentru protecția și conservarea patrimoniului cultural”.

Domeniul patrimoniului în Nijni Novgorod este gestionat la nivel regional. Guvernatorul regiunii Nijni Novgorod are în echipa sa nouă viceguvernatori pe diverse domenii de activitate. Unul din adjuncții guvernatorului regiunii Nijni Novgorod, Serghei Morozov (în prezent), are mai multe domenii în subordine:

- Ministerul Construcțiilor din regiunea Nijni Novgorod
- Ministerul Transporturilor și drumurilor publice din regiunea Nijni Novgorod
- Ministerul Planificării Urbane și Dezvoltării Aglomerației din Regiunea Nijni Novgorod
- Inspectoratul de stat pentru supravegherea stării tehnice a vehiculelor autopropulsate și a altor tipuri de echipamente din regiunea Nijni Novgorod
- Inspectoratul de supraveghere a construcțiilor de stat din regiunea Nijni Novgorod
- Departamentul de Stat pentru Protecția Obiectelor de Patrimoniu Cultural din regiunea Nijni Novgorod
- Ministerul Energiei și Locuinței și Serviciile Comunale din Regiunea Nijni Novgorod

- Serviciul regional pentru tarifele din regiunea Nijni Novgorod
- Inspectoratul de stat pentru locuințe din regiunea Nijni Novgorod.

Departamentul de Stat pentru Protecția Obiectelor de Patrimoni Cultural din regiunea Nijni Novgorod are circa 30 de funcționari publici organizați în câteva departamente:

- Conducerea departamentului
- Direcția de stat pentru protecția și înregistrarea obiectelor de patrimoniu cultural
- Direcția de stat pentru supravegherea obiectelor de patrimoniu cultural (arheologic)
- Direcția de Supraveghere de Stat și activitate juridică
- Direcția de Restaurare și Protecție a siturilor istorice
- Direcția protecției patrimoniului cultural
- Direcția financiar și organizațional⁴⁴.

Departamentul activează în baza Regulamentului nr. 25 privind „Departamentul de Stat pentru Protecția Obiectelor de Patrimoni Cultural din regiunea Nijni Novgorod” aprobat pe 2 februarie 2006⁴⁵.

Principalele sarcini ale Departamentul sunt:

- Implementare pe teritoriul regiunii Nijni Novgorod a politicii regionale de stat în domeniul protecției de stat și conservării siturilor de patrimoniu cultural, care oferă condițiile necesare pentru punerea în aplicare a drepturilor constituționale ale cetățenilor Federației Ruse de a participa la viața culturală a regiunii Nijni Novgorod și de a utiliza instituțiile culturale; acces la valorile culturale și care vizează păstrarea patrimoniului istoric și cultural.
- Determinarea obiectivelor și priorităților în conservarea patrimoniului istoric și cultural pe teritoriul regiunii Nijni Novgorod.
- Elaborarea de acte juridice de reglementare pentru a implementa în mod eficient politica de stat în domeniul protecției de stat a obiectelor de patrimoniu cultural.
- Asigurarea conservării și popularizării patrimoniului cultural în cooperare cu autoritățile de stat, guvernele locale, organizațiile publice și alte organizații.

În cadrul Departamentului este format un Consiliul public format din 20 de membri și este un organism colegial, consultativ pentru sprijinul științific și metodologic al activităților Departamentului. Principalele sarcini ale Consiliului sunt:

- asistență științifică, metodologică și consultativă pentru activitățile Departamentului în exercitarea competențelor în domeniile stabilite de activitate;
- asistență în planificarea și implementarea de către Departament a măsurilor în domeniul conservării, utilizării, popularizării și protecției de stat a siturilor de patrimoniu cultural, inclusiv cu implicarea comunității profesionale și a experților;
- Consiliul își desfășoară activitățile în mod gratuit. Deciziile Consiliului sunt prezentate Oficiului și sunt cu titlu de recomandare⁴⁶.

⁴⁴ <https://government-nnov.ru/?id=17769>; <https://government-nnov.ru/?id=226816> (accesat 8.04.2021).

⁴⁵ <https://government-nnov.ru/?id=271912> (accesat 8.04.2021).

⁴⁶ <https://government-nnov.ru/?id=229629> (accesat 8.04.2021)

Departamentul are în subordinea sa o Instituție autonomă de stat "Centrul de cercetare și producție pentru conservarea a obiectelor de patrimoniu cultural din regiunea Nijni Novgorod" care are următoarele obligații:

- elaborarea proiectelor pentru hotarele terenurilor obiectelor de patrimoniu cultural
- elaborarea proiectelor pentru zonele de protecție a obiectelor de patrimoniu cultural
- inițierea și elaborarea expertizelor istorico-culturale de stat în raport cu obiectivelor protejate sau cu potențial de a fi clasate. Expertizele de stat sunt expuse pentru consultări publice și după aprobate.
- elaborarea studiilor științifice și de fundamentare privind necesitatea înscrierii unor situri în registrul siturilor protejate cât și elaborarea proiectelor pentru hotarele terenurilor acestora.
- elaborarea studiilor științifice pentru stabilirea regimul de protecție pentru obiectivele propuse spre clasare
- elaborarea pașapoartelor pentru obiectivele de patrimoniu cultural
- realizarea cercetărilor istorice, urbanistice, arhitecturale și arheologice⁴⁷.

3. Managementul patrimoniului istoric construit (înregistrare, evidență, proceduri de aprobare a proiectelor de intervenție etc.)

Guvernul regiunii Nijni Novgorod a aprobat Programul de stat „Conservarea, popularizarea și protecția de stat a obiectelor de patrimoniu cultural din regiunea Nijni Novgorod” (prin Hotărârea Guvernului Nr. 289 din 29 aprilie 2014 cu ultima actualizare prin HG Nr., 370 din 17 iunie 2019).

Pentru a asigura conservarea obiectelor de patrimoniu cultural în teritoriile formate istoric și în mediul lor istoric, pentru îndeplinirea cerințelor Legii federale din 25 iunie 2002 N 73-FZ „Cu privire la obiectele de patrimoniu cultural (monumente istorice și culturale) ale Federației Ruse ", teritoriile și zonele sunt stabilite pentru protecția obiectelor de patrimoniu cultural.

Începând cu 1 ianuarie 2014, în legătură cu siturile de patrimoniu cultural situate pe teritoriul regiunii Nijni Novgorod:

- granițele teritoriilor au fost stabilite pentru 1169 obiecte de patrimoniu cultural, ceea ce reprezintă 35,1% din numărul lor total;
- limitele zonelor de protecție au fost stabilite pentru 1.663 de situri de patrimoniu cultural, ceea ce reprezintă 50,0% din numărul lor total;
- au fost stabilite elemente de protecție pentru 83 de obiecte de patrimoniu cultural, ceea ce reprezintă 2,5% din numărul lor total;
- a dezvoltat pașapoarte de situri de patrimoniu cultural pentru 1803 de situri de patrimoniu cultural, ceea ce reprezintă 54,2% din numărul lor total.
- Scopul principal al programului - Crearea unui mediu de viață bogat spiritual, favorabil și confortabil pentru populație prin protejarea siturilor de patrimoniu cultural.
- Obiectivele de bază stabilite au fost:

⁴⁷ <https://government-nnov.ru/?id=169629> (accesat 8.04.2021)

- Implementarea măsurilor organizatorice și legale pentru stabilirea hotarelor teritoriilor și zonelor de protecție a obiectelor de patrimoniu cultural;
- Includerea așezărilor din regiunea Nijni Novgorod (sau a părților acestora) în lista așezărilor istorice cu semnificație regională sau federală, dezvoltarea proiectelor de granițe teritoriale și subiectul protecției așezărilor istorice cu semnificație regională și federală;
- Determinarea subiectului protecției obiectelor de patrimoniu cultural;
- Dezvoltarea pașapoartelor de obiecte de patrimoniu cultural;
- Pregătirea unui pachet de documente necesare pentru înregistrarea obiectelor de patrimoniu cultural în registrul de stat unificat al obiectelor de patrimoniu cultural (monumente istorice și culturale) ale Federației Ruse;
- Popularizarea obiectelor de patrimoniu cultural (organizarea de expoziții, concursuri, conferințe, emiterea de cataloage de obiecte de patrimoniu cultural situate în regiunea Nijni Novgorod).
- Efectuarea de lucrări de conservare a siturilor de patrimoniu cultural (lucrări de proiectare, restaurare, conservare și intervenție de urgență la siturile de patrimoniu cultural aparținând proprietății de stat din regiunea Nijni Novgorod).

Programul este implementat într-o singură etapă. Perioada de implementare a programului 2015 - 2021⁴⁸. Departamentul de Stat pentru Protecția Obiectelor de Patrimoniu Cultural din regiunea Nijni Novgorod realizează controlul de stat privind întreținerea, conservarea, utilizarea, popularizarea și protecția de stat a siturilor de patrimoniu cultural cu semnificație regională, situri de patrimoniu cultural cu semnificație locală (municipală), și situri de patrimoniu cultural identificate. Controlul de stat se realizează în baza riscurilor stabilite pentru fiecare obiect de patrimoniu. Controalele se efectuează în baza listelor de control. Programul controalelor este publicat pe site-ul oficial⁴⁹.

Departamentul pune la dispoziția populației mai multe date deschise: registrele cu obiecte de patrimoniu cultural, expertizele de stat istorico-culturale, decizii și hotărâri etc.

De asemenea, este creată o platformă GIS ce adună proiectele de planificare a teritoriului, documentații de urbanism cât și documente specifice domeniului protecției patrimoniului cultural cu prezentarea informațiilor conexe.

⁴⁸ <https://government-nnov.ru/?id=169486> (accesat 8.04.2021)

⁴⁹ <https://government-nnov.ru/?id=122771> (accesat 8.04.2021)

Figura 1. Hartă interactivă a regiunea Nijni Novgorod. Exemplu strat tematic - Zone cu condiții speciale de utilizare a teritoriilor. Legendă: zone portocalii - zone de protecție obiecte de patrimoniu cultural de importanță regională, zone mov - zone de protecție obiecte de patrimoniu cultural de importanță federală, zone verzi - zone de protecție sanitară, sursa: <https://gisogdno.ru/>

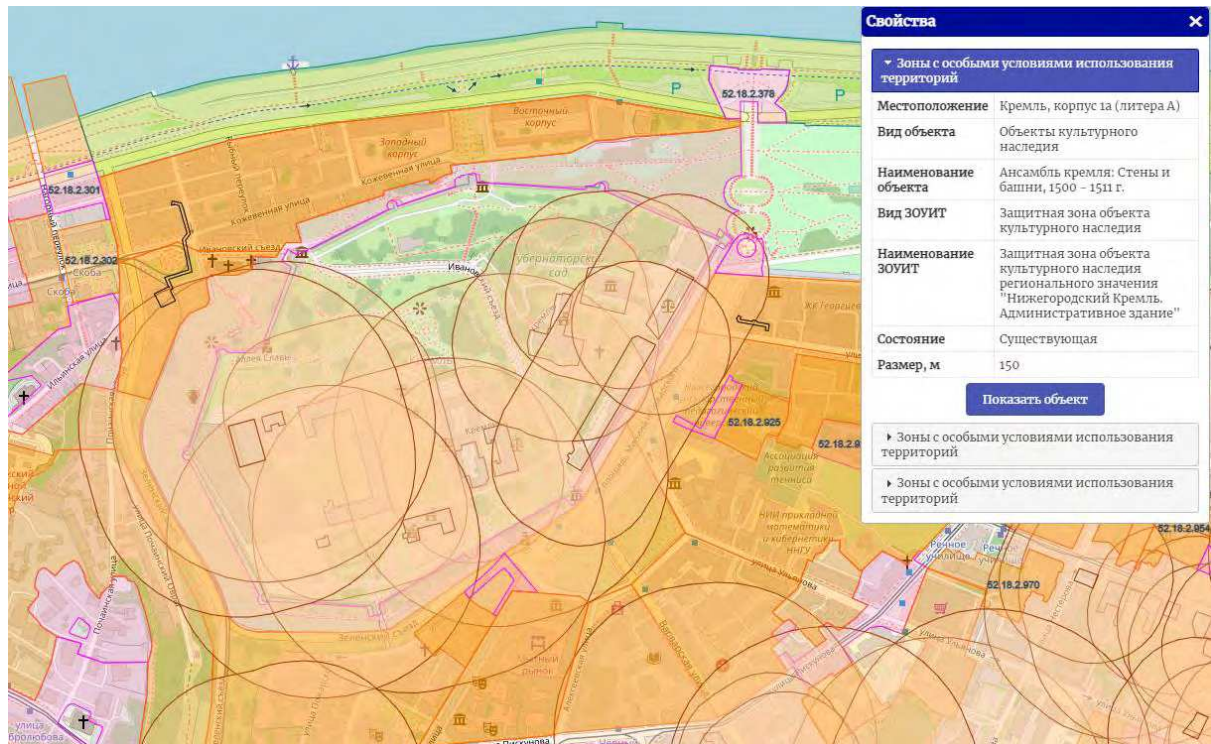

Figura 2. Hartă interactivă a regiunea Nijni Novgorod. Exemplu strat tematic cu informație pentru obiectul selectat - Zone cu condiții speciale de utilizare a teritoriilor. Legendă: zone portocalii - zone de protecție obiecte de patrimoniu cultural de importanță regională, zone mov - zone de protecție obiecte de patrimoniu cultural de importanță federală, zone verzi - zone de protecție sanitară, sursa: <https://gisogdno.ru/>

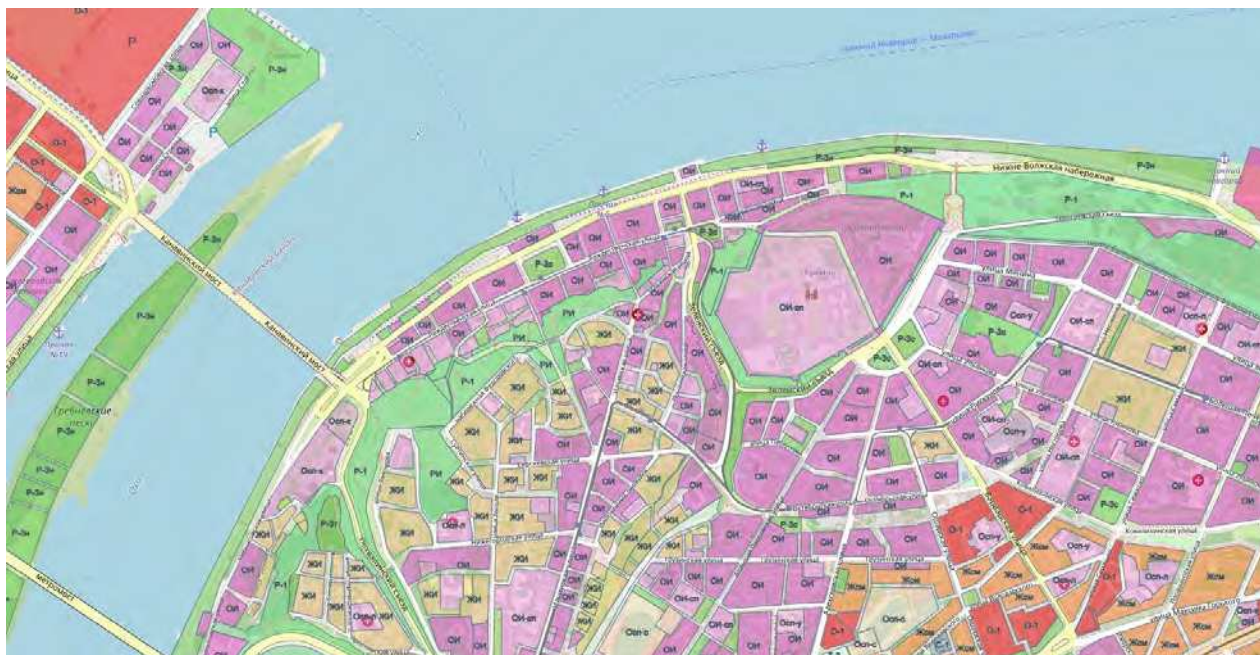

Figura 3. Hartă interactivă a regiunea Nijni Novgorod. Exemplu strat tematic - Zonificare urbană. Legenda: zone mov - Zonele clădirilor publice specializate din cartierul istoric al orașului, zone galbene - Zone rezidențiale din cartierul istoric central, zone verzi - Zona de scuaruri, bulevarde, zone roșii - Zonele de dezvoltare multifuncțională ale centrului orașului și ale subcentrelor urbane din afara cartierului istoric și a zonelor de protecție ale obiectelor de patrimoniu, Zone de dezvoltare funcțională mixtă - „rezidențială cu mai multe apartamente - publică”, sursa: <https://gisogdno.ru/>

La nivel local, orașul Nijni Novgorod deține propria platformă GIS cu prezentarea documentațiilor de urbanism, zonelor de protecție a obiectelor de patrimoniu cultural și alte date utile pentru localitate. Pentru fiecare obiect/strat de pe hartă sunt prezentate date deschise pentru public.

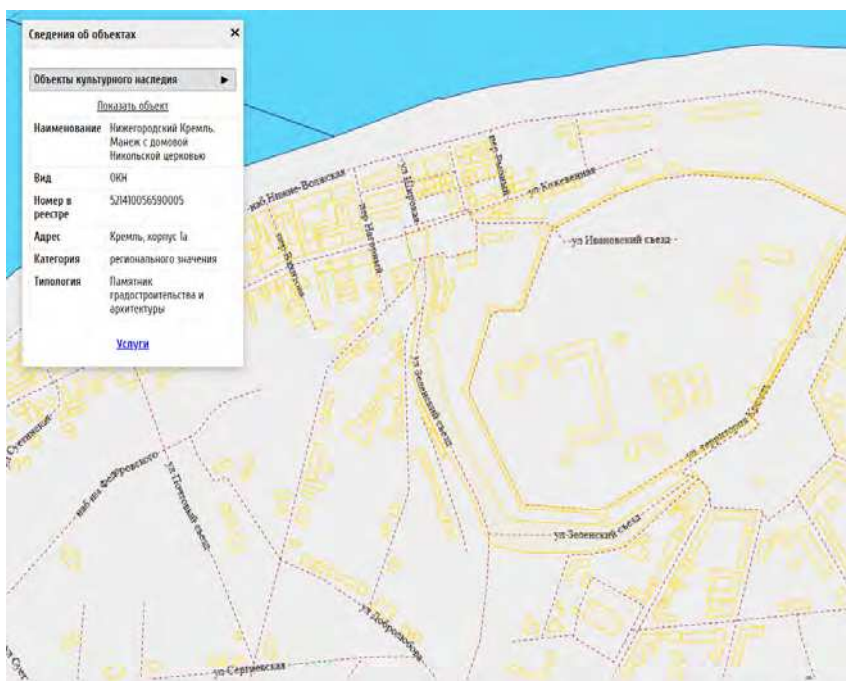

Figura 4. Hartă interactivă regiunea Nijni Novgorod. Exemplu strat tematic cu informație pentru obiectul selectat - Obiecte de patrimoniu cultural. Legenda: clădiri galbene - clădiri existente, sursa: <https://geonn.grad-nn.ru/>

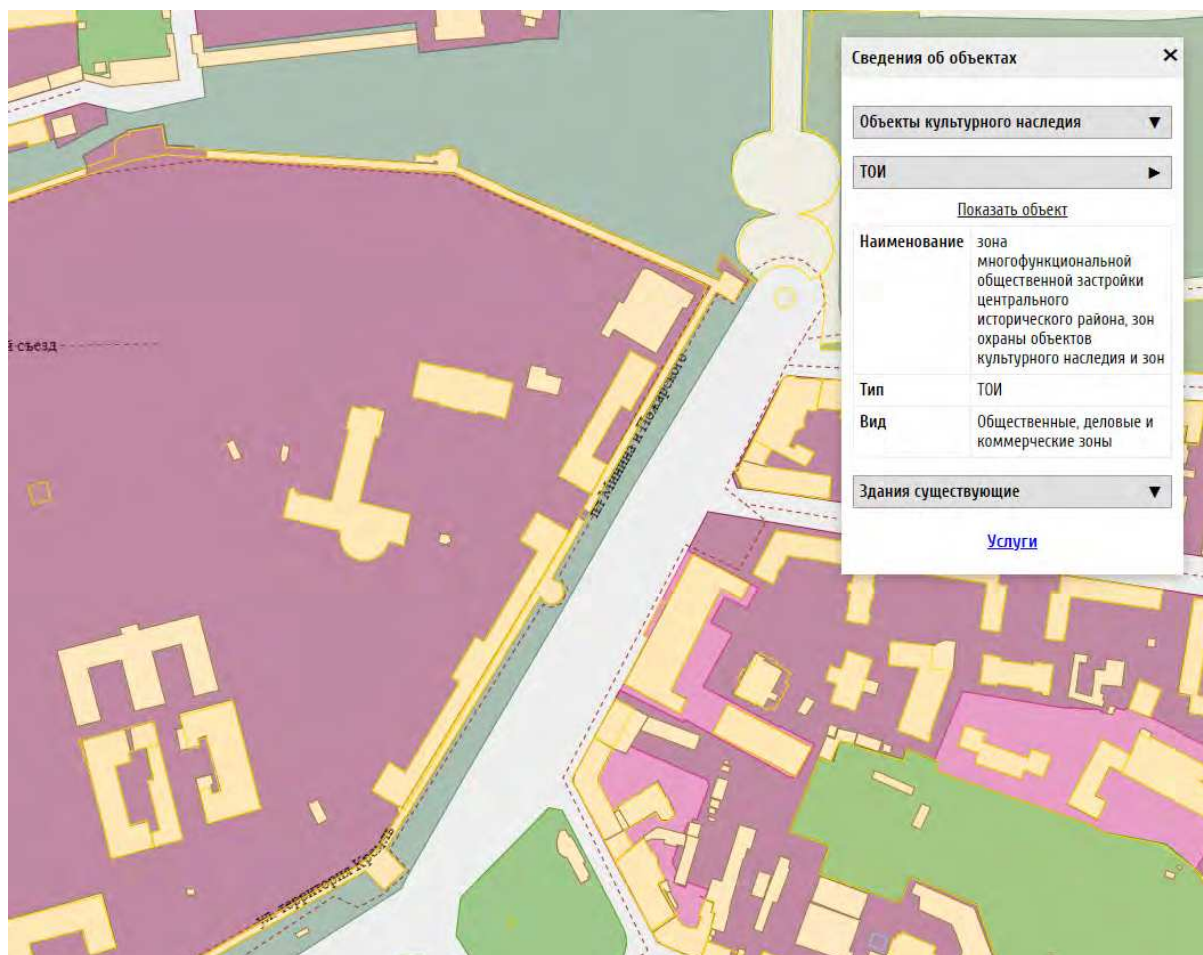

Figura 5. Hartă interactivă a orașului Nijni Novgorod. Exemplu strat tematic - Zonificare urbană. Legenda: zone mov - Zonele clădirilor publice specializate din cartierul istoric al orașului, clădiri galbene - clădiri existente, zone verzi - Zona de scuaruri, bulevarde, sursa: <https://geonn.grad-nn.ru/>

Strategia de dezvoltare socio-economică a Regiunea Nijni Novgorod până în 2035 a fost aprobată prin HG nr. 889 a Regiunii Nijni Novgorod din 21 decembrie 2018.

Problematika patrimoniului cultural este reflectată în capitolul 3.1.6 „Cultură și Artă”, 3.2.7 „Turism”, 3.2.9 „Obiectele patrimoniului cultural”.

Probleme fundamentale:

- starea nesatisfăcătoare și amenințătoare a unei cote semnificative de patrimoniului cultural construit;
- demolarea obiectelor de valoare istorică și urbanistică sub masca demolării unui fond degradat fără construirea ulterioară a unei compensații;
- acumularea din perioadele anterioare a problemelor asociate cu dezvoltarea haotică și izolată a teritoriului Nijni Novgorod și a orașelor adiacente, ce duc la distrugerea patrimoniului istoric și cultural;
- digitalizare scăzută, în special absența unui catalog digital de obiecte, restaurarea sau reconstrucția cărora poate fi realizată pe principiile parteneriatului public-privat;

- eficacitatea mică a activităților de control și supraveghere existente, lipsa metodologiei de colectare a datelor despre obiectivele de patrimoniu cultural, obiectivele de patrimoniu cultural fără proprietar;
- înțelegerea superficială a importanței conservării patrimoniului cultural pentru societate;
- lipsa mecanismelor legale pentru a atrage investiții în restaurarea siturilor de patrimoniu cultural.

Obiective strategice:

- asigurarea utilizării patrimoniului istoric și cultural pentru creșterea și educarea tinerei generații;
- Crearea unui peisaj cultural de calitate
- Dezvoltarea unei strategii regionale cuprinzătoare pentru conservarea obiectivele de patrimoniu cultural.
- Relocarea locuitorilor din fondul construit uzat ce este parte a patrimoniului cultural-istoric și urbanistic valoros, supus conservării.
- Creșterea atractivității investiționale a obiectivele de patrimoniu cultural, atragerea investițiilor în restaurarea și conservarea obiectivele de patrimoniu cultural.
- Formarea unui aspect arhitectural unificat în timp ce se menține individualitatea și valorile istorice și culturale ale teritoriilor.⁵⁰

⁵⁰ https://strategy.government-nnov.ru/static/new_design/files/Proyekt_Strategii_Nizhegorodskoy_oblasti_2035.pdf (accesat 8.04.2021)

4. Exemple de proiecte privind:

4.1. Conservare și restaurare

Restaurarea fațadelor Oficiului Stării Civile din Nijni Novgorod a fost finalizată în 2020. Obiectul de patrimoniu cultural de importanță regională "Casa S.A. Ikonnikov" este situat pe strada Malaya Pokrovskaya, 9.

Conacul negustorului Ikonnikov a fost construit în anii 1903-1905. Din 1962, găzduiește Oficiul Stării Civile. Ultima lucrare la refacerea fațadelor sale a avut loc în 2008, acoperișul a fost reparat în 2015. Anul acesta, lucrările de reparații și restaurări au inclus renovarea tuturor fațadelor clădirii, precum și instalarea ferestrelor de lucarna pe acoperiș.

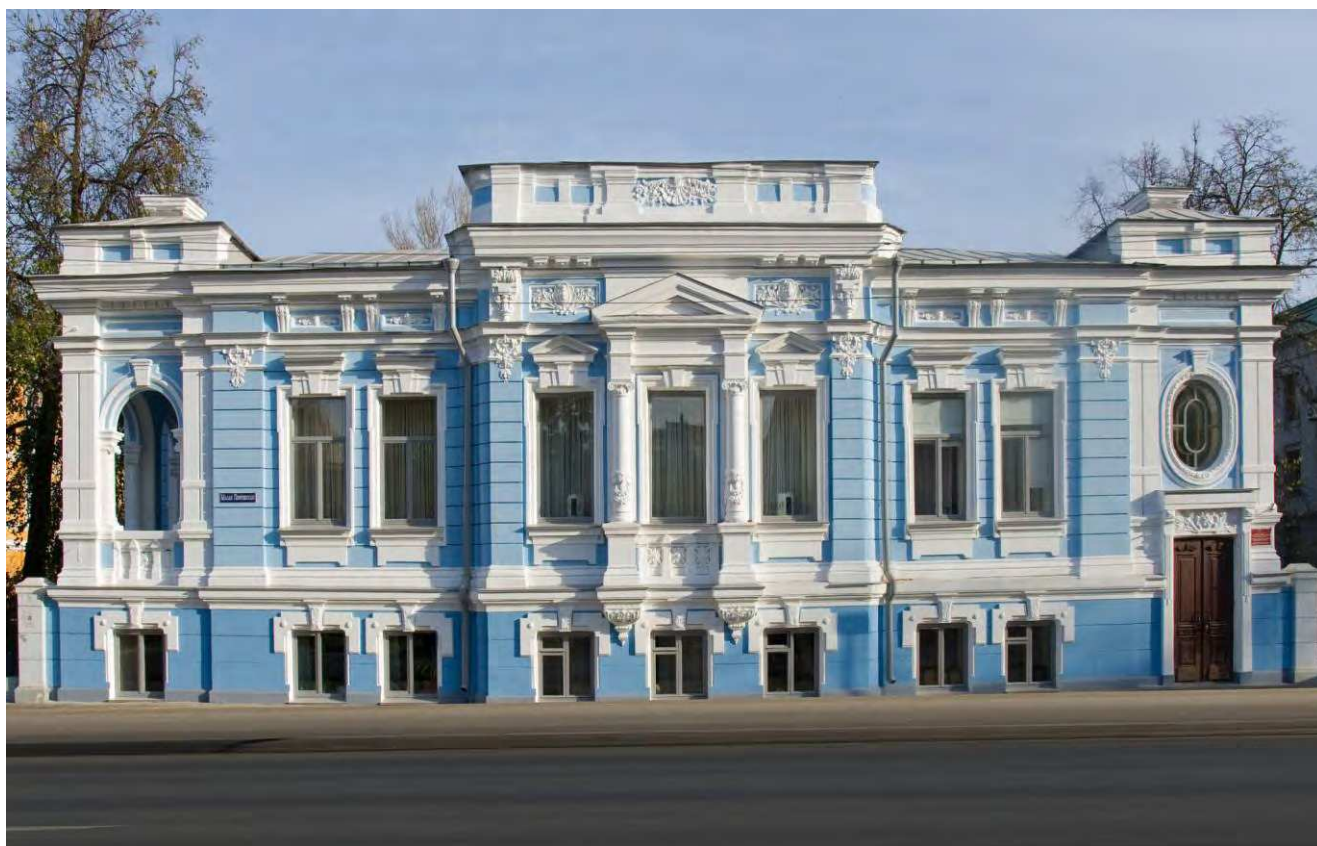

Figura 6. Oficiului Stării Civile din Nijni Novgorod, sursa: <http://nn-svadba.ru/istoriya>

Figura 7. Oficiului Stării Civile din Nijni Novgorod, sursa: <https://pravda-nn.ru/news/glavnoe-upravlenie-zags-provedet-goryachuyu-liniyu-po-prostavleniyu-apostilya/>

Casa restaurată a lui Petru cel Mare a fost prezentată cetățenilor din Nijni Novgorod. Este cea mai veche clădire din oraș. Clădirea, construită în secolul al XVII-lea, nu a văzut vizitatori în ultimii ani și nici nu avea proprietar. Acum atracția se află la întreținerea filialei regionale a Societății Istorice Militare Ruse.

De-a lungul istoriei sale seculare, casa lui Petru I a suferit trei restaurări în 1890, 1972 și astăzi. La începutul lucrărilor, mai mult de treizeci la sută din această clădire era în paragină. Monumentul istoriei și culturii era practic pierdut. Subsol era inundat, podele și tavane putrede, mușchi peste tot - și aceasta este o listă incompletă a problemelor cu care s-au confruntat restauratorii. Transformarea radicală a durat șase luni.

Figura 8. Casa restaurată a lui Petru cel Mare din Nijni Novgorod, sursa: <http://travelblognn.ru/domik-petra-na-pochajne-samyj-staryj-zhiloj-dom-nizhnego-novgoroda/>

Figura 9. Casa restaurată a lui Petru cel Mare din Nijni Novgorod, sursa: <http://travelblognn.ru/domik-petra-na-pochajne-samyj-staryj-zhiloj-dom-nizhnego-novgoroda/>

Figura 10. Casa restaurată a lui Petru cel Mare din Nijni Novgorod, sursa: <http://travelblognn.ru/domik-petra-na-pochajne-samyj-staryj-zhiloj-dom-nizhnego-novgoroda/>

4.2. Valorificare și promovare

Autoritatea locală dezvoltă intens turismul urban. Nijni Novgorod ocupă un loc special pe piața turistică a Rusiei, în general, și a Districtului Federal Volga (Districtul Federal Volga), în special. Are o infrastructură de transport dezvoltată (drumuri, port fluvial, aeroport, gară etc.).

Potențialul turistic al lui Nijni Novgorod este extrem de ridicat. Se bazează pe factori precum un număr mare de monumente istorice și culturale, dintre care mulți sunt unici; frumusețea și varietatea peisajelor naturale; mediu ecologic relativ favorabil; poziție geopolitică favorabilă.

Pe site-ul oficial al or. Nijni Novgorod se pot găsi informații despre aproximativ 180 de Hotele, peste 50 de muzee și spații de expoziție, programul cultural al teatrelor și altor scene, peste 40 de agenții de turism care fac tururi ghidate prin oraș.⁵¹

⁵¹ <https://xn--b1acdfjbh2acclca1a.xn--p1ai/Gorod/Napravleniya-raboty/Turizm> (accesat 8.04.2021)

5. Exemple de intervenții în zonele protejate

Complexul morii de făină al casei comerciale „Emelyan Bashkirov cu fii” este situat în partea istorică a orașului Nijni Novgorod, pe malurile Oka, chiar lângă podul de metrou. A fost construită din 1870 până în 1914 de arhitectul Robert Keelewein. În perioada sovietică, complexul a fost reconstruit și extins; a suferit schimbări majore după o explozie și un incendiu în 1952. Moara de făină a funcționat până în 2007, dar de atunci a fost închisă și abandonată, atrăgând în principal stalkerii locali și echipaje de filmare.

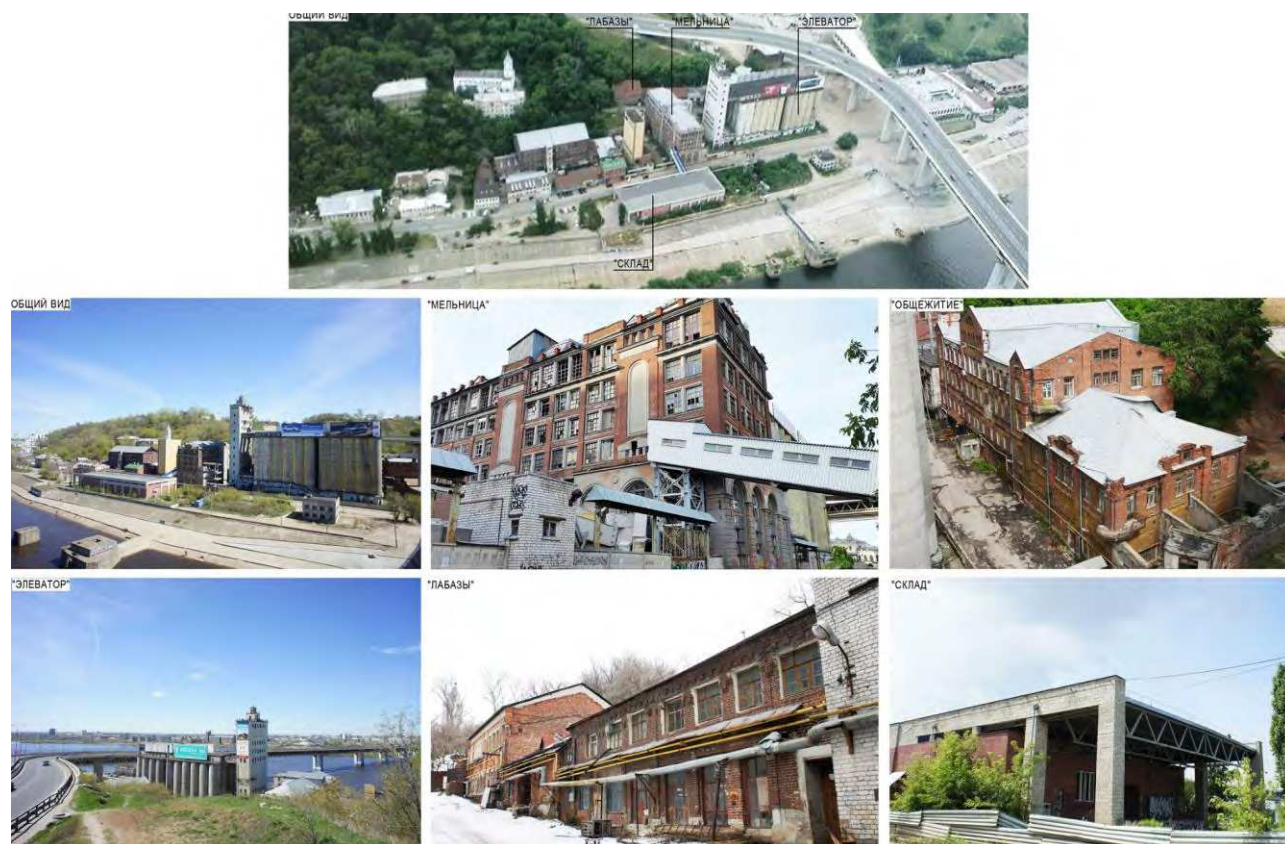

Figura 11. Complexul morii de făină. Situația actuală, sursa: <https://archi.ru/russia/80759/istoricheskii-pomol>

În 2008, teritoriul fabricii a fost transferat către NKHP-Development, care s-a angajat să o pregătească pentru reamenajare și să construiască un complex hotelier. De atunci, s-au efectuat lucrări de pre-proiectare: au fost efectuate măsurători și inspecții tehnice ale clădirilor, topografice și geologice. În 2012, Biroul al lui Sergey Timofeev a pregătit un Plan urbanistic de detaliu al teritoriului, iar proiectul conceptual a fost finalizat de „PTMA Architectural Workshop” în 2018. Autorii au căutat să creeze „un cartier divers funcțional, cu un mediu urban confortabil, păstrând în același timp obiecte istorice, spiritul industrial al locului și urmele timpului.”

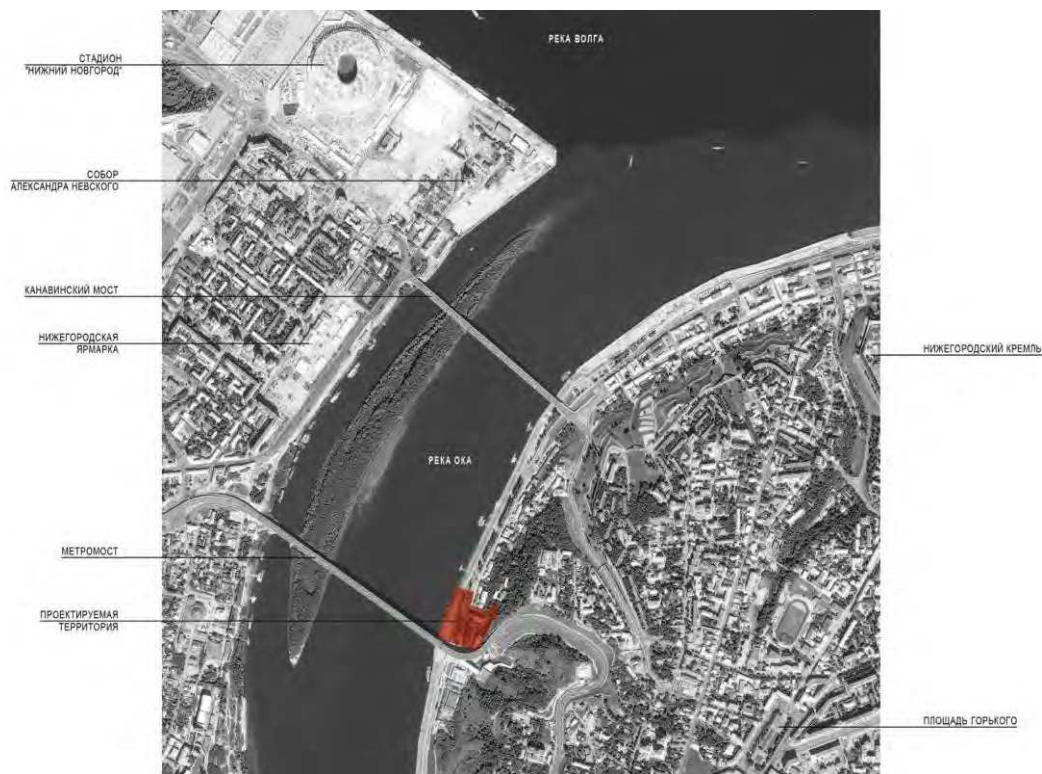

Figura 12. Complexul morii de făină. Concept revitalizare. Integrarea în contextul orașului vechi, sursa: <https://archi.ru/russia/80759/istoricheskii-pomol>

Figura 13. Complexul morii de făină. Concept revitalizare. Vedere de pe râul Oka. Integrarea în contextul orașului vechi, sursa: <https://archi.ru/russia/80759/istoricheskii-pomol>

Figura 14. Complexul morii de fâină. Concept revitalizare. Vedere din curtea interioară, sursa: <https://archi.ru/russia/80759/istoricheskii-pomol>

Figura 15. Complexul morii de fâină. Concept revitalizare. Vedere din curtea interioară, sursa: <https://archi.ru/russia/80759/istoricheskii-pomol>

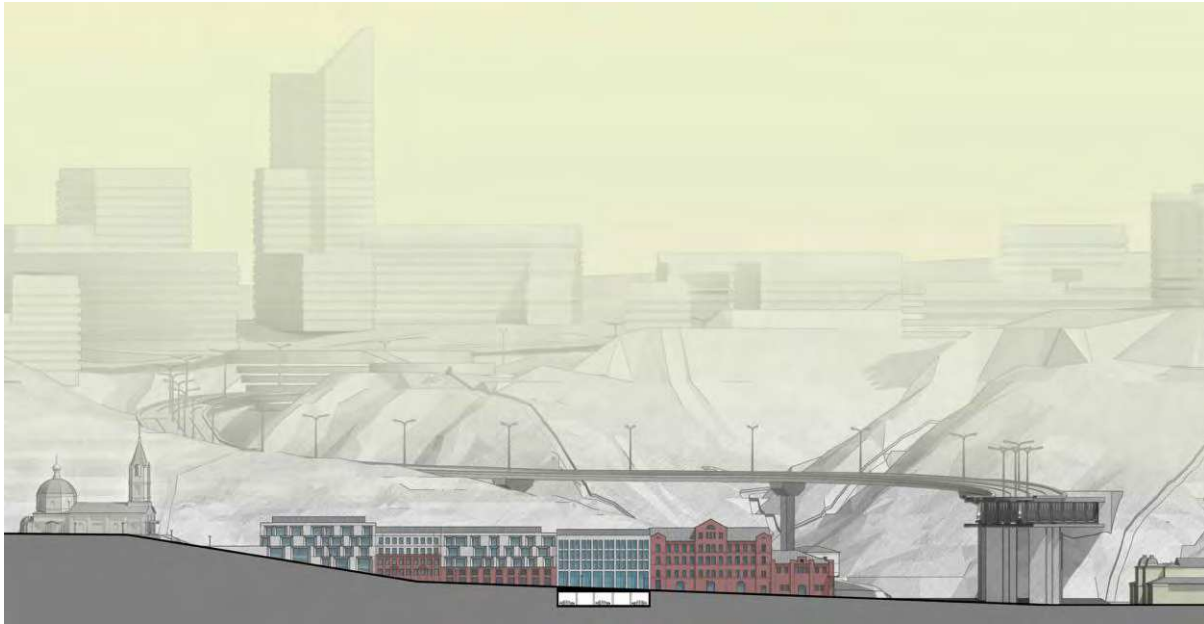

Figura 16. Complexul morii de făină. Concept revitalizare. Secțiune paralelă cu râul Oka. Integrarea în contextul orașului vechi, sursa: <https://archi.ru/russia/80759/istoricheskii-pomol>

6. Concluzii și recomandări pentru Chișinău

Domeniul patrimoniului își are locul său în structura puterii locale/regionale. Chiar dacă domeniul dezvoltării urbane este foarte bine poziționat în regiune, patrimoniul rezistență. Conceptul valorificării deștepte a patrimoniului câștigă tot mai mult teren.

Domeniu patrimoniului este puternic centralizat, birocratic rigid, asigurat cu multă manoperă a funcționarilor publici. Datorită programelor și strategiilor locale și regionale se avansează pe partea de documentare, pașaportizare, elaborare de proiecte pentru terenurile și zonele de protecție a obiectelor de patrimoniu cultural. Politicul are ambiții de a pune în valoare patrimoniul, și chiar de a înscrie în lista UNESCO a unu-două situri.

Documentațiile de urbanism respectă regimurile de intervenție în zonele de protecție.

Atât regiunea cât și orașul Nijni Novgorod folosesc patrimoniul pentru promovarea turismului. În derulare există multiple șantiere de restaurare.

Cele mai esențiale recomandări pentru Chișinău ar fi:

- Creare entitate municipală responsabilă de aplicarea cadrului legal privind patrimoniul construit.
- Digitalizarea documentelor existente.
- Elaborare de programe și strategii pentru documentare aprofundată, elaborare proiecte pentru zonele de protecție, expertize, documentații de proiect pentru restaurări, etc.
- Promovarea patrimoniului ca o resursă economică durabilă.

Bibliografie:

1. Website Wikipedia. Enciclopedia liberă, https://ro.wikipedia.org/wiki/Nijni_Novgorod (accesat 8.04.2021)
2. Website Guvernul Regiunii Nijni Novgorod, <https://government-nnov.ru> (accesat 8.04.2021)
3. Website Administrația orașului Nijni Novgorod, <https://admgor.nnov.ru/> (accesat 8.04.2021)
4. Hartă interactivă a regiunii Nijni Novgorod, <https://gisogdno.ru/> (accesat 8.04.2021)
5. Hartă interactivă a orașului Nijni Novgorod, <https://geonn.grad-nn.ru/> (accesat 8.04.2021)
6. Website Strategia de dezvoltare socio-economică a regiunii Nijni Novgorod, document PDF https://strategy.government-nnov.ru/static/new_design/files/Proyekt_Strategii_Nizhegorodskoy_oblasti_2035.pdf (accesat 8.04.2021)
7. Website proiecte, <https://archi.ru/russia/80759/istoricheskii-pomol> (accesat 12.04.2021)

8. Sankt Petersburg - Санкт-Петербург

Autor: Andrei Vatamaniuc

1. Introducere

Sankt Petersburg (în rusă *Санкт-Петербург*, cunoscut ca *Питер* — *Piter*, ca **Petrograd** — Петроград, 1914–1924 — și în perioada sovietică sub numele de **Leningrad** — Ленинград, 1924–1991) este un oraș din Rusia. Se află în Rusia de nord-vest, în delta râului Neva, în partea de est a golfului Finic al Mării Baltice.

A fost fondat de țarul Petru cel Mare, în 1703, ca o "fereastră către Europa", fiind, de la acea dată, capitală a Imperiului Rus până în 1918. Cu cei aproape 4,9 milioane de locuitori (2012), este în ziua de azi cel de-al doilea oraș ca mărime al Rusiei, al patrulea oraș ca mărime al Europei, un centru european de cultură extrem de important și cel mai important port rusesc la Marea Baltică.

Sankt Petersburg este cel mai nordic oraș european cu peste 1 milion de locuitori. Centrul orașului este unul dintre siturile protejate de UNESCO ca parte a patrimoniului universal. Orașul, care a fost, pentru mai bine de două secole, centrul politic și cultural al Rusiei, este și în zilele noastre extrem de important și, pentru a-l onora, oamenii îl mai numesc, deseori, "Capitala Nordică" ("Северная Столица").

Sankt Petersburg este centrul administrativ al Regiunii Leningrad și al Districtului Federal Nord-Vestic (*Северо-западный федеральный округ*).⁵²

2. Sistemul normativ administrativ / regimul juridic al patrimoniului istoric construit

Baza pentru conservarea patrimoniului cultural este un cadru legal în permanență completare. Cadrul legal pentru protecția monumentelor este format din:

- Convenția europeană privind protecția patrimoniului arheologic
- Convenție privind protecția patrimoniului cultural și natural mondial
- Convenția pentru protecția patrimoniului arhitectural al Europei
- Legea federală Nr. 73 „Cu privire la obiectele patrimoniului cultural al Federației Ruse” din 25 iunie 2002.
- Rezoluția Consiliului de Miniștri al URSS din 16 septembrie 1982 N 865 „Cu privire la aprobarea Regulamentului privind protecția și utilizarea monumentelor istorice și culturale”, aplicată în partea care nu contravine legii federale

⁵² https://ro.wikipedia.org/wiki/Sankt_Petersburg (accesat 31.03.2021)

- Ordinul Ministerului Culturii al URSS din 13.05.1986 N 203 „Cu privire la aprobarea Instrucțiunii privind procedura de înregistrare, asigurarea conservării, întreținerii, utilizării și restaurării monumentelor imobile ale istoriei și culturii” și Ordinul Ministerului Cultura URSS din 24.01.1986 N 33 „Despre organizarea zonelor de protecție a monumentelor imobile istoria și cultura URSS”, aplicată în partea care nu contravine Legii federale
- Codul urbanistic al Federației Ruse
- Codul funciar al Federației Ruse
- Codul fiscal al Federației Ruse
- Legea federală „Despre activitatea arhitecturală în Federația Rusă”
- Legea federală „Privatizarea proprietății municipale și de stat”
- Legea federală „Cu privire la acordarea de licențe pentru anumite tipuri de activități”
- Ordinul Ministerului Culturii și Comunicațiilor de Masă al Federației Ruse din 16 mai 2005 nr. 193 „Cu privire la aprobarea Regulamentului Consiliului științific și metodologic pentru protecția și conservarea patrimoniului cultural”.

Sistemul autorităților publice din Sankt Petersburg este format din trei piloni:

- corp legislativ superior al puterii de stat - Adunarea legislativă din Sankt Petersburg
- Guvernul Sankt Petersburgului este organul executiv superior al puterii de stat din Sankt Petersburg, condus de înaltul oficial al Sankt Petersburgului - Guvernatorul Sankt Petersburgului și alte organe executive ale puterii de stat din Sankt Petersburg condus de Guvernul Sankt Petersburgului - Administrația Sankt Petersburg;
- autoritățile judiciare din Sankt Petersburg - Curtea Statutară din Sankt Petersburg, judecătorii din Sankt Petersburg.

Guvernul Sankt Petersburgului este condus de Guvernator. Administrația Sankt Petersburg este formată din:

- Administrația Guvernatorului Sankt Petersburgului
- Comitete, departamente, inspecții și servicii
- Administrațiile raionale ale Sankt Petersburgului.

Guvernatorul are în administrația sa 12 viceguvernatori. Atât Guvernatorul cât și fiecare din cei 12 viceguvernatori coordonează și controlează activitățile a mai multor comitete, departamente, inspecții și servicii.

Domeniul patrimoniului cultural este coordonat de unul din viceguvernatori (în prezent Lincenco Nicolae - Линченко Николай Викторович). Viceguvernatorul în cauză coordonează și controlează direct activitățile:

- Comitetul pentru Urbanism și Arhitectură - Комитет по градостроительству и архитектуре
- Comitetul pentru controlul de stat, utilizarea și protecția monumentelor de istorie și cultură - Комитет по государственному контролю, использованию и охране памятников истории и культуры
- Comitetul pentru construcții - Комитет по строительству

- Serviciul de stat pentru supraveghere și expertiză în construcții din Sankt Petersburg - Служба государственного строительного надзора и экспертизы Санкт-Петербурга⁵³

Comitetul pentru controlul de stat, utilizarea și protecția monumentelor de istorie și cultură este o subdiviziune structurală a Guvernului Sankt Petersburgului, creată pentru a conduce politica de stat la nivel regional în domeniul protecției și utilizării monumentelor de istorie și cultură, precum și coordonarea activităților în această zonă a organelor teritoriale și a altor organe sectoriale ale Administrației din Sankt Petersburg.

Comitetul în activitățile sale este ghidat de Constituția Federației Ruse, de legile și alte acte juridice ale Federației Ruse și de la Sankt Petersburg, precum și de regulamente de funcționare. Comitetul funcționează în baza Deciziei Guvernului Sankt Petersburgului № 651 din 28.04.2004.

Atribuțiile de bază ale comitetului sunt:

- identificarea, înregistrarea, protecția, restaurarea și reabilitarea obiectelor din patrimoniul istoric și cultural situat pe teritoriul Sankt Petersburg;
- controlul asupra respectării de către întreprinderi, instituții, organizații și cetățeni a legislației privind protecția și utilizarea monumentelor de istorie și cultură, precum și asupra punerii în aplicare a măsurilor pentru asigurarea conservării monumentelor în timpul construcției, recuperării terenurilor, drumurilor și altor lucrări;
- colectarea, sistematizarea, studierea și stocarea documentelor pe obiecte de patrimoniu istoric și cultural din Sankt Petersburg;
- organizarea și conducerea expertizei științifice, istorice și artistice a obiectelor cu valoare istorică, culturală, științifică și artistică;
- determinarea necesității, a priorităților și a altor condiții pentru repararea și restaurarea monumentelor de istorie și cultură.

În cadrul Comitetului activează mai multe consilii, grupuri de lucru și comisii.⁵⁴ Comitetul pentru controlul de stat, utilizarea și protecția monumentelor de istorie și cultură (COMITETUL), are în prezent 172 de angajați, structurați organizatoric astfel:

- Departamentul zone de protecție a obiectelor de patrimoniu cultural
- Secția zonelor de protecție a zonelor periferice
- Secția zonelor de protecție a zonelor suburbane
- Secția de conservare a mediului istoric
- Departamentul peisaje istorico-culturale și construcții hidrotehnice
- Secția construcții hidrotehnice
- Secția peisaje istorico-culturale
- Secția tehnologii de lucru în situri istorico-culturale
- Secția arhitectură peisajeră

⁵³ <https://www.gov.spb.ru/gov/admgub/> (accesat 31.03.2021)

⁵⁴ https://www.gov.spb.ru/gov/otrasl/c_govcontrol/information/ (accesat 31.03.2021)

- Departamentul suport organizațional, promovare și înregistrare de stat a obiectelor de patrimoniu cultural
- Secția de informații privind obiectele patrimoniului cultural și regimurile zonelor de protecție
- Secția promovarea patrimoniului cultural și stocarea informațiilor documentare
- Departamentul pentru Protecția și Utilizarea Obiectelor de Patrimoniu Cultural
- Secția monumentelor de artă decorativă și aplicate
- Secția zonei Admiralteyskiy
- Secția zonelor Petrogradsky și Vasileostrovsky
- Secția zonei Centrale
- Secția zone suburbane
- Secția regiunilor nordice, sudice
- Secția zonelor periferice
- Departamentul de Expertiză și Programe de Restaurare
- Departamentul pentru conservarea mediului istoric
- Secția de conservare a mediului istoric al regiunilor centrale
- Secția de conservare a mediului istoric al zonelor periferice
- Secția de activități pentru conservarea mediului istoric
- Secția de conservare a mediului istoric al zonelor suburbane
- Departamentul Registrului de stat al obiectelor patrimoniului cultural
- Secția Registrului de stat al obiectelor patrimoniului cultural
- Secția Relații publice și mass-media
- Departamentul suport și control organizațional
- Secția de coordonare și control
- Secția de procesare și stocare a informațiilor documentare
- Secția de supraveghere de stat
- Departamentul financiar și economic
- Management juridic
- Secția resurse umane
- Departamentul de programe de restaurare
- Organizații subordonate
- Instituția Publică „Direcția beneficiarului pentru lucrări de reparații și restaurare a monumentelor de istorie și cultură”
- Instituția Publică „Centrul de asistență informațională pentru protejarea obiectelor patrimoniului cultural”⁵⁵

Scurt istoric al Comitetului

La 15 noiembrie 1918 a fost înființat la Petrograd Departamentul pentru Protecția Muzeelor și Monumentelor - predecesorul direct al COMITETULUI. Tradițiile echipei sunt indisolubil legate de istoria Sankt Petersburgului din secolul trecut. Organismul de stat pentru protecția monumentelor istorice și culturale s-a format mai întâi în condițiile grandiosului cataclism social din 1917-1920. și de

⁵⁵ <http://kgiop.gov.spb.ru/o-komitete/struktura-kgiop/> (accesat 01.04.2021)

mai bine de 90 de ani asigură atât conservarea monumentelor și ansamblurilor individuale, cât și a clădirilor istorice din Sankt Petersburg în ansamblu.

Angajații Departamentului pentru Protecția Muzeelor și Monumentelor, creat în 1918, s-au remarcat prin înaltă cultură a intelectualității rusești din epoca de argint. Departamentul nu a putut împiedica distrugerea în masă a bisericilor, devastarea conacelor nobiliare și comerciale care au căzut în mâinile utilizatorilor ne pregătiți, totuși, prin eforturile sale, s-au păstrat palate, parcuri și cele mai semnificative biserici din Sankt Petersburg. Mulți specialiști din acea generație au căzut victime ale represiei staliniste din anii 1930.

Din 1938, Departamentul pentru Protecția Monumentelor din cadrul Departamentului de Arte al Consiliului Local Leningrad era responsabil cu protecția patrimoniului, în 1944 a fost reorganizat în Inspectoratul de Stat pentru Protecția Monumentelor ca parte a Departamentului de Arhitectură. În primii ani postbelici, angajații împreună cu restauratorii, au pus bazele școlii de restaurare științifică a monumentelor din Leningrad. Experiența lor a stat la baza practicii naționale de protecție și restaurare.

Anii 1963-1974 au fost marcați de o creștere semnificativă a amplitudinii lucrărilor de restaurare, dezvoltarea zonelor de protecție, reglementarea formelor și procedurilor pentru munca angajaților cu situri de patrimoniu. Fondurile de arhivă au fost completate în mod constant cu referințe istorice, materiale personale și desene ale arhitecților din Sankt Petersburg-Leningrad, documentație de proiectare și deviz și o descriere a tehnicilor de restaurare. Arhiva Comitetului a devenit cel mai mare depozit specializat de documente, fără de care este imposibil de studiat arhitectura orașului.

La începutul anilor 1990 liderii colectivului au apărut necesitatea existenței unui singur organism de stat pentru protecția monumentelor din Sankt Petersburg. În 1996, Inspectoratul de Stat pentru Protecția Monumentelor a fost transformat într-un Comitet independent al Administrației din Sankt Petersburg.

Comitetul interacționează activ cu UNESCO în ceea ce privește conservarea și dezvoltarea sitului patrimoniului mondial „Centrul istoric al Sankt Petersburgului și grupurile conexe de monumente”, precum și cu reprezentanții autorităților de protecție a patrimoniului cultural din orașele patrimoniului mondial.⁵⁶

⁵⁶ <http://kgiop.gov.spb.ru/o-komitete/istoriya-kgiop/> (accesat 01.04.2021)

3. Managementul patrimoniului istoric construit

Lista obiectelor de patrimoniu cultural și a celor identificate pe teritoriul Sankt-Petersburg conține 8981 de unități.

Zonele de protecție a obiectelor de patrimoniu cultural de pe teritoriul Sankt Petersburg

Informații generale

Baza reglementării legale în domeniul conservării siturilor de patrimoniu cultural este Legea federală din 25 iunie 2002 N 73-FZ „Cu privire la obiectele de patrimoniu cultural (monumente de istorie și cultură). Conform art. 34 din Legea sus menționată, pentru a asigura conservarea obiectului de patrimoniu cultural în mediul său istoric se instituie zonele de protecție a obiectului de patrimoniu cultural (zonă de securitate, zonă de reglementare a dezvoltării și a activității economice, zonă a peisajului natural) sau o zonă combinată de protecție care asigură conservarea mai multor obiecte ale patrimoniului cultural. Conținutul necesar a zonelor de protecție este determinată de proiectul zonei de protecție sau prin proiectul zonei de protecție integrate.

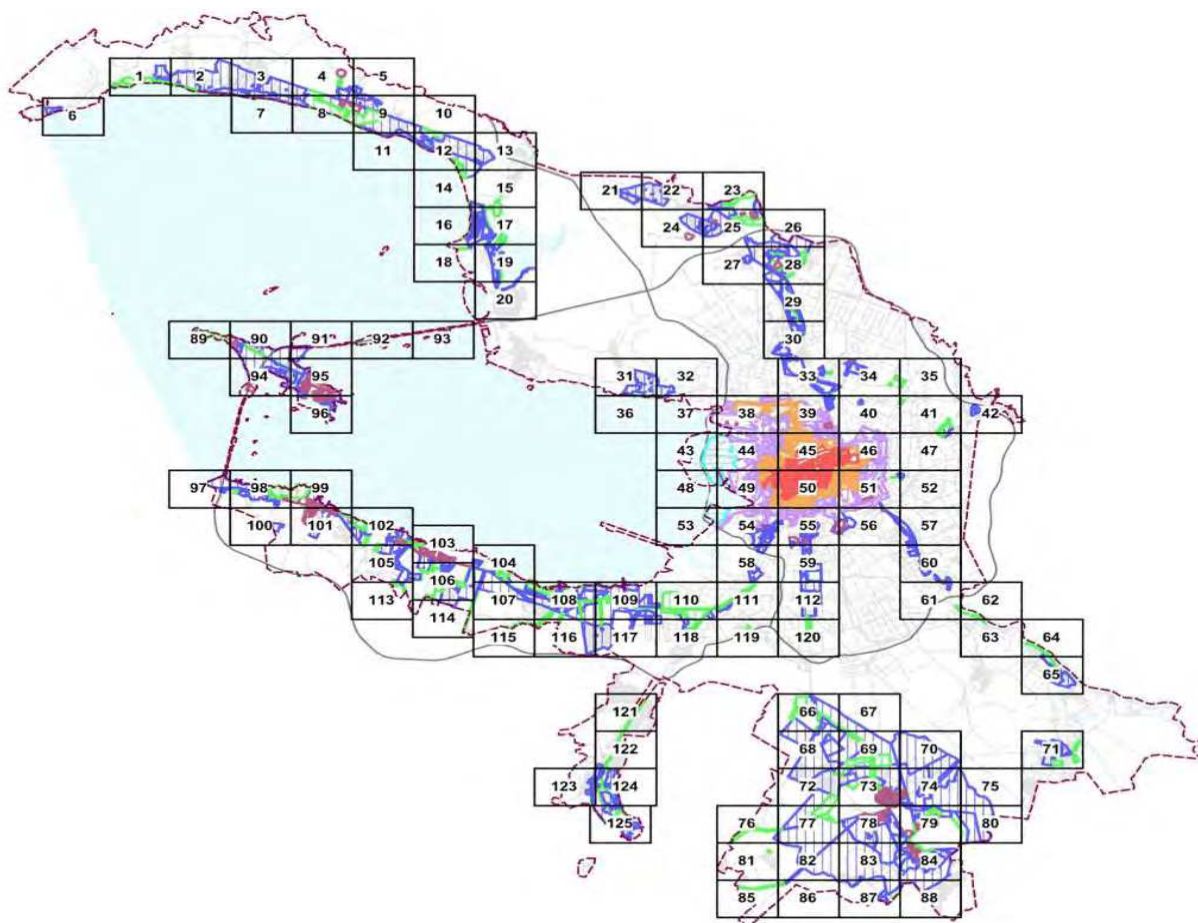

Figura 1. Zonele de protecție ale obiectelor de patrimoniu cultural. Hartă generală. sursa: Decizia Guvernului Sankt Petersburgului din 19 ianuarie 2009 nr. 820-7, sursă web <http://kgiop.gov.spb.ru/zony-ohrany/> (accesat 01.04.2021)

Procedura pentru elaborarea unui proiect pentru o zonă de protecție a unui obiect de patrimoniu cultural, cerințe pentru regimurile de utilizare a terenurilor și principii generale pentru stabilirea cerințelor pentru reglementările de urbanism în limitele teritoriilor acestor zone sunt stabilite prin Hotărârea Guvernului Federației Ruse din 12.09.2015 nr. 972 „Cu privire la aprobarea Regulamentului privind zonele de protecție a obiectelor patrimoniului cultural al Federației Ruse.

Zonele de protecție a obiectelor de patrimoniu cultural de pe teritoriul Sankt Petersburg sunt aprobate prin Decizia Guvernului Sankt Petersburgului din 19 ianuarie 2009 nr. 820-7 „Cu privire la limitele zonelor de protecție a obiectelor de patrimoniu cultural situate pe teritoriul Sankt Petersburg, moduri de utilizare a terenului și cerințe pentru reglementările de planificare urbană în limitele acestor zone”.

Ultimile modificări a Deciziei nr. 820-7 din 29 iulie 2020, intrată în vigoare la 1 februarie 2021. În conformitate cu Decizia Guvernului Sankt Petersburgului din 30.06.2010 nr. 445-112 „Cu privire la furnizarea accesului la informații despre activitățile organelor de stat din Sankt Petersburg” toate actele aprobate sunt publice.

Zonele de protecție ale obiectelor patrimoniului cultural sunt georeferențiate. Coordonatele hotarelor sunt aprobate prin Decizia nr. 820-7.

Structura generală a Deciziei nr. 820-7:

- Hotarele zonelor de protecție ale obiectelor patrimoniului cultural

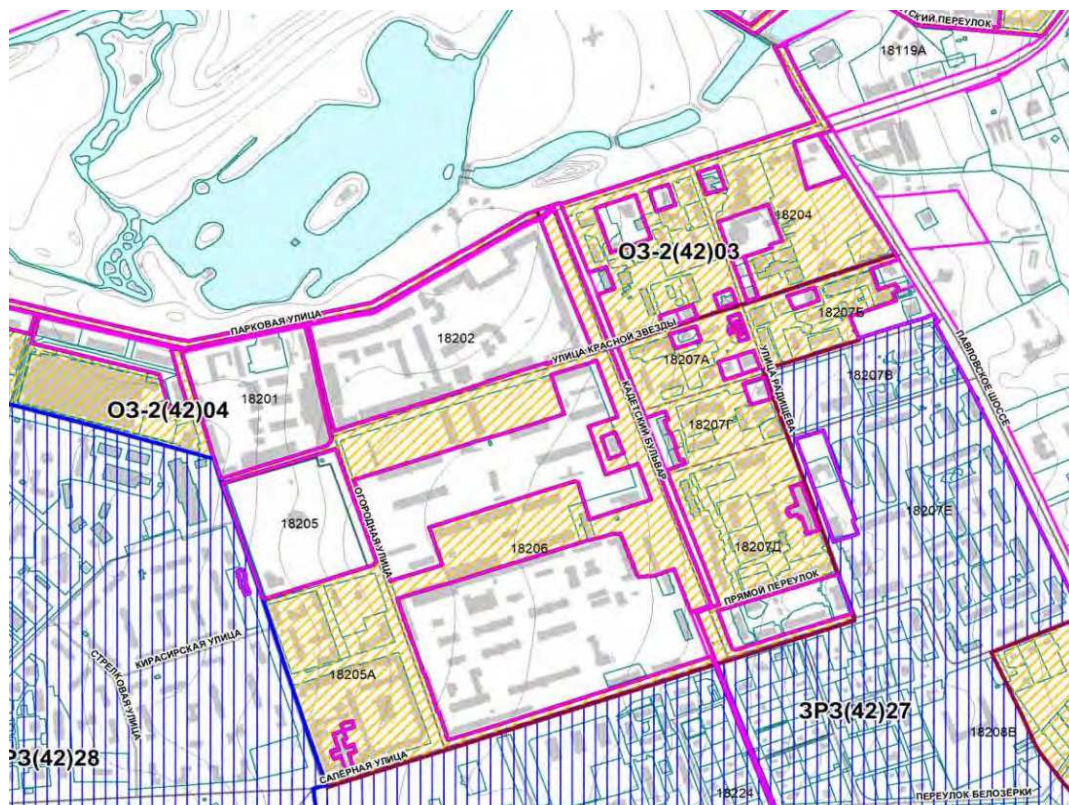

Figura 2. Zonele de protecție ale obiectelor de patrimoniu cultural. Hotarele zonelor de protecție ale obiectelor patrimoniului cultural (exemplu). Legendă: linii mov - hotarele zonelor de protecție, factură galbenă - zonă integrată de protecție, factură albastră - Zonă integrată de reglementare urbanistică pentru construcții și amenajări. sursa: Decizia Guvernului Sankt Petersburgului din 19 ianuarie 2009 nr. 820-7, sursă web <http://kgiop.gov.spb.ru/zony-ohrany/> (accesat 01.04.2021)

- Harta panoramelor prețioase cu afișarea punctelor tipurilor de bază a panoramelor de descoperire

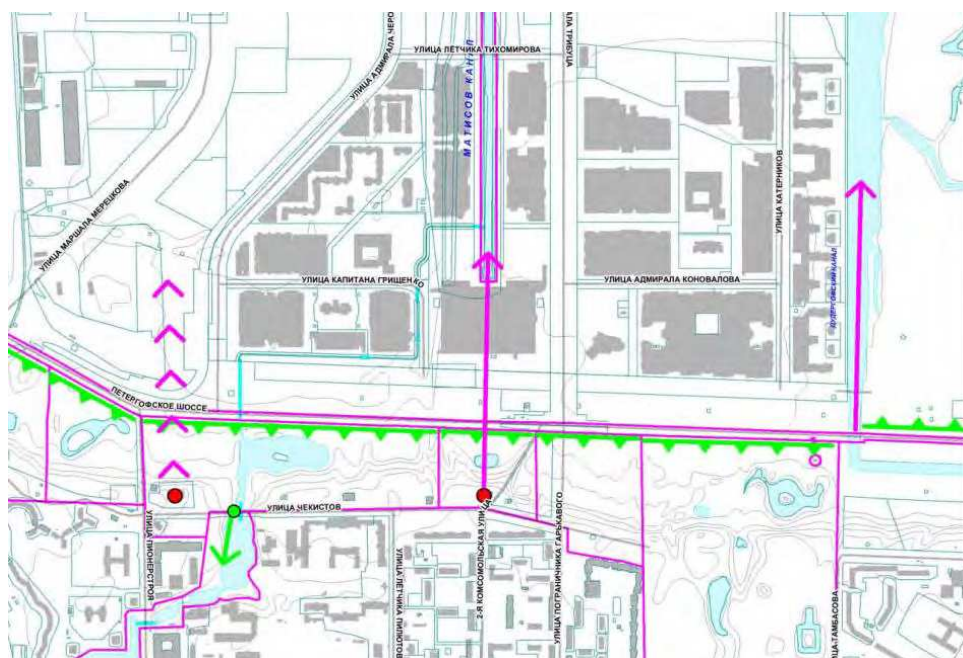

Figura 3. Zonele de protecție ale obiectelor de patrimoniu cultural. Harta panoramelor prețioase cu afișarea punctelor tipurilor de bază a panoramelor de descoperire (exemplu). Legendă: linii mov - hotarele zonelor de protecție, puncte roșii - dominante de importanță orășenească, săgeți mov - direcție de vizualizare, linie verde cu săgeți - panorame și peisaje de pe căi de comunicație, săgeată verde - zonă de belvedere. sursa: Decizia Guvernului Sankt Petersburgului din 19 ianuarie 2009 nr. 820-7, sursă web <http://kgiop.gov.spb.ru/zony-ohrany/> (accesat 01.04.2021)

- Regimul de înălțime pe teritoriul zonelor de protecție ale obiectelor patrimoniului cultural

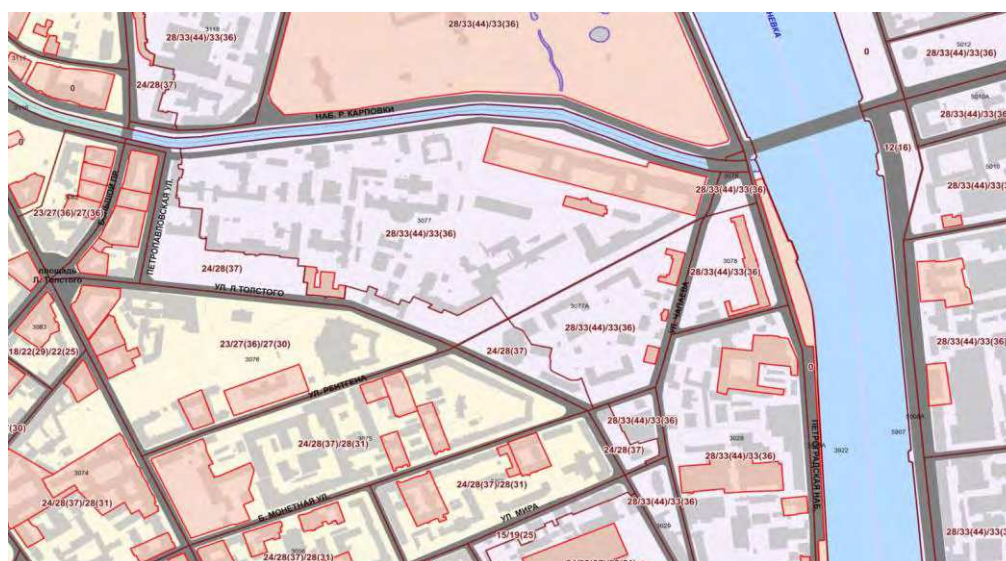

Figura 4. Zonele de protecție ale obiectelor de patrimoniu cultural. Regimul de înălțime pe teritoriul zonelor de protecție ale obiectelor patrimoniului cultural (exemplu). Legendă: A(A) - A - înălțimea obiectului, (A) - înălțimea maximă a obiectului inclusiv accent. sursa: Decizia Guvernului Sankt Petersburgului din 19 ianuarie 2009 nr. 820-7, sursă web <http://kgiop.gov.spb.ru/zony-ohrany/> (accesat 01.04.2021)

Programe de conservare a patrimoniului cultural

Finanțarea activităților pentru conservarea siturilor de patrimoniu cultural din Sankt Petersburg

Comitetul, în conformitate cu Decizia Guvernului din Sankt Petersburg din 28 aprilie 2004 nr. 651, pune în aplicare politica de stat a Sankt Petersburgului în domeniul monitorizării, identificării, conservării, utilizării, popularizării și protecției de stat a obiectelor de patrimoniu cultural (monumente de istorie și cultură), precum și coordonarea activităților în aceste zone ale altor unități administrative din Sankt Petersburg.

În desfășurarea activităților sale, Comitetul este ghidat de prevederile Decretului Guvernului Sankt Petersburg din 19.12.2018 nr. 771-164 „Cu privire la strategia de dezvoltare socio-economică a Sankt-Petersburg pentru perioada până în 2035, și anume, participă la implementarea obiectivului strategic 1.3. „Asigurarea dezvoltării armonioase a personalității pe baza patrimoniului cultural și istoric unic al Sankt Petersburgului”, în conformitate cu sarcina 1.3.1 „Conservarea obiectelor patrimoniului cultural și istoric din Sankt Petersburg.”

Informații statistice privind finanțarea activităților de conservare a siturilor de patrimoniu cultural din Sankt Petersburg (milioane de ruble)⁵⁷.

Total	2015	2016	2017	2018	2019
	9 031,5	11 834,1	15 428,7	20 216,6	15 147,4

Program de conservare a patrimoniului cultural de stat

Comitetul finanțează activități pentru conservarea, protecția statului și popularizarea siturilor de patrimoniu cultural din Sankt Petersburg în cadrul subprogramului de patrimoniu al programului de stat „Dezvoltarea sectorului cultural din Sankt Petersburg”, aprobat prin Decizia Guvernului Sankt Petersburg din 17 iunie 2014 nr. 488.

În conformitate cu criteriile stabilite, Guvernul din Sankt Petersburg a aprobat o listă a obiectelor de patrimoniu cultural pentru care este planificată luarea de măsuri de conservare în cadrul subprogramului „Patrimoniu” al programului de stat din Sankt Petersburg „Dezvoltare a sectorului cultural din Sankt Petersburg” pentru 2019-2021 (Decizia Guvernului Sankt Petersburg din 11.12.2018 nr. 932).

Lista include 68 de situri de patrimoniu cultural, reprezentând atât complexe de clădiri și structuri, cât și situri individuale care fac parte din situl de patrimoniu cultural.⁵⁸

⁵⁷ <http://kgiop.gov.spb.ru/restoration/> (accesat 02.04.2021)

⁵⁸ <http://kgiop.gov.spb.ru/restoration/programma-sohraneniya-obektov-kulturnogo-naslediya-nahodyashihsya-v-go/> (accesat 02.04.2021)

Programul de conservare a patrimoniului cultural - Clădiri cu apartamente

Programul include restaurarea a 255 de obiecte ale patrimoniului cultural (Decizia Guvernului Sankt Petersburg din 30.12.2019 nr. 1021).

Lista include 255 de obiecte ale patrimoniului cultural, care au un decor complex arhitectural și decorativ al fațadelor (categoriile III și IV de complexitate) și care au nevoie de restaurare.

Perioada de implementare a programului va fi de 10 ani.

Costul total al lucrărilor la restaurarea fațadelor va fi de 17.051,9 milioane de ruble, inclusiv:

- pentru elaborarea documentației de proiectare - 824,1 milioane de ruble;
- pentru lucrări de producție - 16.227,8 milioane de ruble.⁵⁹

Sankt Petersburg și patrimoniul mondial

În 1988, URSS a ratificat Convenția privind protecția patrimoniului mondial cultural și natural (Paris, 1972), în conformitate cu care se formează cel mai prestigios registru de monumente din lume - Lista patrimoniului mondial UNESCO.

Centrul istoric din Sankt Petersburg și grupurile conexe de monumente a devenit primul sit rusesc în 1990 care a fost inclus pe lista UNESCO. Este unic la scară nu numai pentru Rusia, ci și pentru întreaga lume. Facilitatea include 36 de componente și 86 de elemente situate pe teritoriul a două entități constitutive ale Federației Ruse - Sankt Petersburg și regiunea Leningrad. Centrul istoric al Sankt Petersburgului este nucleul acestei nominalizări, suprafața sa fiind de aproximativ 4 mii de hectare. Limitele întregii facilități acoperă o suprafață de peste 23 de mii de hectare.⁶⁰

Strategia Sankt Petersburgului pentru conservarea patrimoniului cultural

Strategia a fost aprobată prin Decizia Guvernului Sankt Petersburgului din 01.11.2005 Nr. 1681.

Această strategie definește principalele priorități, criteriile și direcții pentru protecția patrimoniului cultural din Sankt Petersburg. Acesta dezvăluie problemele de protecție, restaurare și utilizare a monumentelor, ansamblurilor și mediului urban, precum și reconstrucția și construcția nouă în cartierele istorice din Sankt Petersburg. Strategia este concepută pentru a oferi aspecte semantice, legale și procedurale ale transformării și îmbunătățirii peisajului urban, a cărui esență este determinată de formula „conservarea prin dezvoltare, dezvoltarea prin conservare”.

Strategia este structurată în mai multe capitole:

Capitolul 1. Moștenirea culturală în era globalizării

Capitolul 2. Moștenirea culturală a Sankt-Petersburg

⁵⁹ <http://kgiop.gov.spb.ru/restoration/programma-sohraneniya-obektov-kulturnogo-naslediya-mnogokvartirnyh-zhi/> (accesat 02.04.2021).

⁶⁰ <http://kgiop.gov.spb.ru/nasledie/> (accesat 02.04.2021).

- Capitolul 3. Moștenirea culturală ca factor de dezvoltare durabilă a Sankt Petersburgului.
- Capitolul 4. Politica de stat în domeniul conservării patrimoniului cultural.
- Capitolul 5. Diferite concepte de conservare a patrimoniului cultural.
- Capitolul 6. Practici de securitate.
- Capitolul 7. Amenințări și riscuri de pierdere fizică (distrugere) a patrimoniului arhitectural din Sankt Petersburg.
- Capitolul 8. Măsuri și metode de combatere a fenomenelor distructive.
- Capitolul 9. Restaurarea, conservarea, recreerea obiectelor de patrimoniu cultural. Școala de restaurare din Leningrad-Sankt Petersburg.
- Capitolul 10. Arhitectura contemporană în contextul protecției patrimoniului cultural.
- Capitolul 11. Spații urbane deschise
- Capitolul 12. Norme legale pentru conservarea siturilor de patrimoniu cultural
- Capitolul 13. Turism cultural
- Capitolul 14. Semnificația socială și educativă a patrimoniului cultural
- Capitolul 15. Cooperarea internațională⁶¹

⁶¹ <http://kgiop.gov.spb.ru/peterburgskaya-strategiya-sohraneniya-kulturnogo-naslediya/> (accesat 02.04.2021)

4. Exemple de proiecte privind:

4.1. Conservare și restaurare

A fost readus aspectul istoric al Bisericii Sf. Serafim de Sarov din Sankt Petersburg. Biserica Sfântul Serafim din curtea Sarov a mănăstirii Serafim-Diveevski (Peterhof, autostrada Oranienbaum, 11) este un monument cu semnificație federală.

A fost construită în anii 1904-1910 prin proiectul arhitectului Nikolai Nikonov la ordinul personal al împăratului Nicolae al II-lea. Suma totală a finanțării din bugetul Sankt-Petersburg s-a ridicat la 252,8 milioane de ruble.⁶²

Figura 5. Biserica Sf. Serafim de Sarov din Sankt Petersburg (după restaurare). sursă web https://www.gov.spb.ru/gov/otrasl/c_govcontrol/news/201841/ (accesat 03.04.2021)

Figura 6. Biserica Sf. Serafim de Sarov din Sankt Petersburg (după restaurare). sursă web https://www.gov.spb.ru/gov/otrasl/c_govcontrol/news/201841/ (accesat 03.04.2021)

⁶² https://www.gov.spb.ru/gov/otrasl/c_govcontrol/news/201841/ (accesat 03.04.2021)

Figura 7. Biserica Sf. Serafim de Sarov din Sankt Petersburg (până la restaurare). sursă web https://www.gov.spb.ru/gov/otrasl/c_govcontrol/news/201841/ (accesat 03.04.2021)

Figura 8. Biserica Sf. Serafim de Sarov din Sankt Petersburg (până la restaurare). sursă web https://www.gov.spb.ru/gov/otrasl/c_govcontrol/news/201841/ (accesat 03.04.2021)

Pe 16 noiembrie 2020, Comitetul a semnat actul de primire-predare pentru lucrările efectuate la clădirea bibliotecii Kolobov de pe stradă. Bolshoi Zelenina, 43a, lit. B. Aprobarea și restaurarea au durat puțin peste un an.

Clădirea bibliotecii, care face parte din situl de patrimoniu cultural cu semnificație regională „Conac-birou și clădirea bibliotecii întreprinderii producției Kolobovs” a devenit primul obiect din Sankt Petersburg, comandat în cadrul programului de transfer pe arendă preferențială a monumentelor care se află într-o stare nesatisfăcătoare ("O rublă per metru").

Conform termenilor programului, chiriașul trebuie, în termen de 7 ani, să efectueze lucrări de reparații și restaurări ale monumentului pe baza documentației de proiectare aprobate și a permisiunii Comitetului. În timpul restaurării, chiriașul plătește chirie în sumă determinată de rezultatele licitației. După finalizarea și acceptarea lucrărilor, chiriașul are dreptul la o rată minimă de închiriere de o rublă per mp pe an.⁶³

Figura 9. Clădirea bibliotecii Kolobov de pe stradă Bolshoi Zelenina (după restaurare). sursă web https://www.gov.spb.ru/gov/terr/reg_petrograd/news/201354/ (accesat 03.04.2021)

Figura 10. Clădirea bibliotecii Kolobov de pe stradă Bolshoi Zelenina (după restaurare). sursă web https://www.gov.spb.ru/gov/terr/reg_petrograd/news/201354/ (accesat 03.04.2021)

⁶³ https://www.gov.spb.ru/gov/terr/reg_petrograd/news/201354/ (accesat 03.04.2021)

Figura 11. Clădirea bibliotecii Kolobov de pe stradă. Bolshoi Zelenina (până la restaurare). sursă web https://www.gov.spb.ru/gov/terr/reg_petrograd/news/201354/ (accesat 03.04.2021)

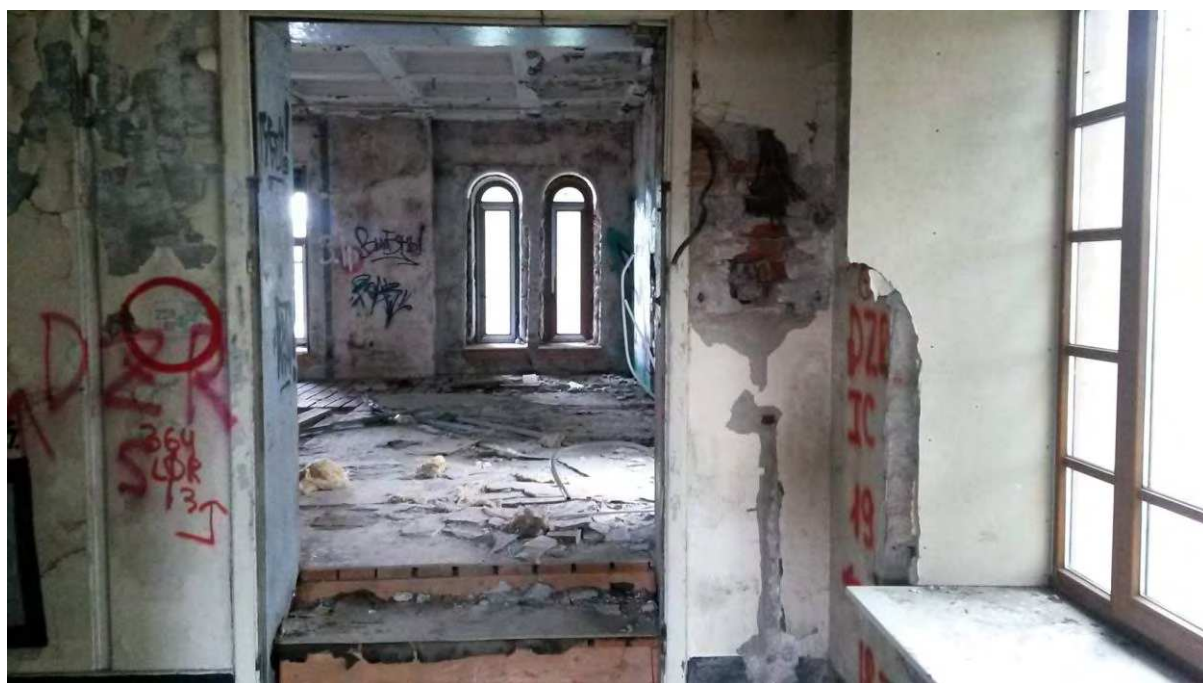

Figura 12. Clădirea bibliotecii Kolobov de pe stradă. Bolshoi Zelenina (până la restaurare). sursă web https://www.gov.spb.ru/gov/terr/reg_petrograd/news/201354/ (accesat 03.04.2021)

4.2. Valorificare și promovare

Patrimoniul cultural construit este o resursă economică esențială pentru regiunea Sankt Petersburg. Mai multe instituții structurale ale Guvernului Sankt Petersburgului au programe prin care promovează patrimoniul cultural construit prin publicații, tururi ghidate, conferințe, expoziții și altele. Una dintre sarcinile principale ale Comitetului este promovarea patrimoniului cultural din Sankt Petersburg. Activitatea Comitetului în domeniul promovării patrimoniului cultural include mai multe domenii: organizarea de seminarii, conferințe, mese rotunde, expoziții, organizarea de proiecte culturale și educaționale, concursuri, excursii la siturile patrimoniului cultural al orașului, prelegeri, editare și multe altele. Unele evenimente de popularizare a patrimoniului cultural din Sankt Petersburg au devenit tradiționale.

Ziua internațională pentru conservarea monumentelor și a locurilor istorice (18 aprilie). În fiecare an, în aprilie, Comitetul organizează „Săptămâna patrimoniului”, care include tururi ghidate ale siturilor patrimoniului cultural, conferințe de presă, prelegeri și alte evenimente. Aceste evenimente sunt organizate de Comitet împreună cu proiectul Open City și Uniunea Restauratorilor din Sankt Petersburg.

Ziua Restauratorului (1 iulie). În această zi, are loc o ceremonie anuală de decernare a inșignei „Restaurator onorific de la Sankt Petersburg” și prezentarea premiului „Pentru contribuția la dezvoltarea industriei de restaurare din Sankt Petersburg”. De asemenea, sărbătoarea este precedată în mod tradițional de un întreg program de evenimente numit „Săptămâna Restaurării” (conferințe, seminarii, excursii, cursuri de masterat etc.). Programul este organizat în strânsă cooperare cu Uniunea Restauratorilor din Sankt Petersburg.

Forumul Cultural Internațional din Sankt Petersburg (decembrie). Din 2014, Comitetul organizează evenimente în cadrul și sub auspiciile Forumului cultural internațional din Sankt Petersburg. La conferințe, mese rotunde, seminarii organizate de comitet, se discută o gamă largă de probleme legate de conservarea, restaurarea și popularizarea patrimoniului cultural. Atât specialiștii interni, cât și cei străini sunt invitați să participe la evenimente. De asemenea, sunt organizate programe extinse pentru participanții la forum, inclusiv excursii la obiectele de patrimoniu cultural, întâlniri cu specialiștii din Sankt Petersburg, sărbători etc.

Proiect cultural și educațional „Oraș deschis”. Din 2016, proiectul cultural și educațional „Oraș deschis” funcționează la Sankt Petersburg. Acesta este un program pe termen lung de excursii gratuite pentru cetățeni la siturile istorice din Sankt Petersburg, cu vizite la situri de patrimoniu cultural inaccesibile în perioade normale. Proiectul este implementat de filiala orașului Sankt Petersburg a Societății All-Russian for the Protection of Historical and Cultural Monuments și de Comitetul pentru controlul statului, utilizarea și protecția monumentelor istorice și culturale.

Comitetul desfășoară activități publicistice. Începând cu anii 1950, angajații lucrează la crearea listelor adnotate de monumente, publicând ghiduri, colecții de articole științifice, cărți despre istoria și restaurarea obiectelor individuale. Numeroase publicații reflectă rezultatele cercetărilor arhivistice, examinărilor experților, înregistrării și certificării monumentelor, materialelor cercetărilor originale bazate pe cercetări arhivistice și cercetări de teren ale complexelor, grupurilor și clădirilor individuale, bine cunoscute și puțin studiate. Materialele publicate nu sunt doar despre monumente arhitecturale, istorie, complexe peisagistice, ci și despre arhitecți și artiști care au lucrat în Sankt Petersburg - Leningrad.⁶⁴

⁶⁴ <http://kgiop.gov.spb.ru/populyarizaciya/> (accesat 05.04.2021)

5. Exemple de intervenții în zonele protejate

Mariinsky-2, împreună cu clădirea principală a Teatrului Academic Mariinsky, construit în 1860, și Sala de concerte, fac parte dintr-un complex unic de teatru și concert, care nu are practic analogi în lume. Cea mai tânără clădire din acest complex este etapa a doua, care a fost inaugurată pe 2 mai 2013.

Suprafața totală a acestei clădiri este de aproximativ 80.000 m². Noul teatru are 10 etaje, dintre care trei sunt subterane. Auditoriul său poate găzdui 2.000 de persoane. Pătratele imense găzduiesc o probă și o scenă din spate, săli pentru trupa de balet a teatrului, repetiții pentru cor și orchestră, săli auxiliare și parcare subterană. Autorii proiectului pentru această clădire sunt două firme: Canadian Diamond Schmitt Architects, care a câștigat un concurs internațional pentru proiectarea noului Teatru Mariinsky și KB Vips din Rusia.

Figura 13. Teatru Mariinsky - Sală nouă de concerte. sursă web <https://kudago.com/spb/place/vtoraya-scena-akademicheskogo-mariinskogo-teatra> (accesat 05.04.2021)

Figura 14. Teatru Mariinsky - Sală nouă de concerte. sursă web <https://kudago.com/spb/place/vtoraya-scena-akademicheskogo-mariinskogo-teatra> (accesat 05.04.2021)

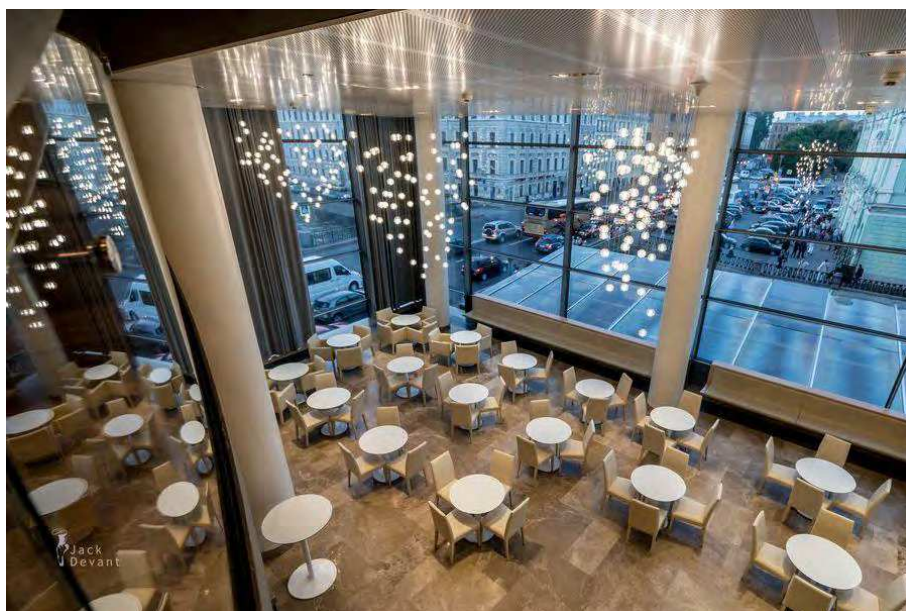

Figura 15. Teatru Mariinsky - Sală nouă de concerte. sursă web <https://kudago.com/spb/place/vtoraya-scena-akademicheskogo-mariinskogo-teatra> (accesat 05.04.2021)

Noua scenă a Teatrului Alexandrinsky este, fără exagerare, un centru cultural unic, o platformă experimentală pentru tineri regizori și artiști. Locația, deschisă în primăvara anului 2013, a fost proiectat de arhitectul din Sankt Petersburg Yuri Zemtsov. Clădirea a fost ridicată pe locul fostelor ateliere Alexandrinka dintre Piața Ostrovsky și terasamentul Fontanka.

Figura 16. Centru cultural - Teatrului Alexandrinsky - Inserția sălii noi de concerte. sursă web <https://kudago.com/spb/place/novaya-scena-aleksandrinskogo-teatra/> (accesat 05.04.2021)

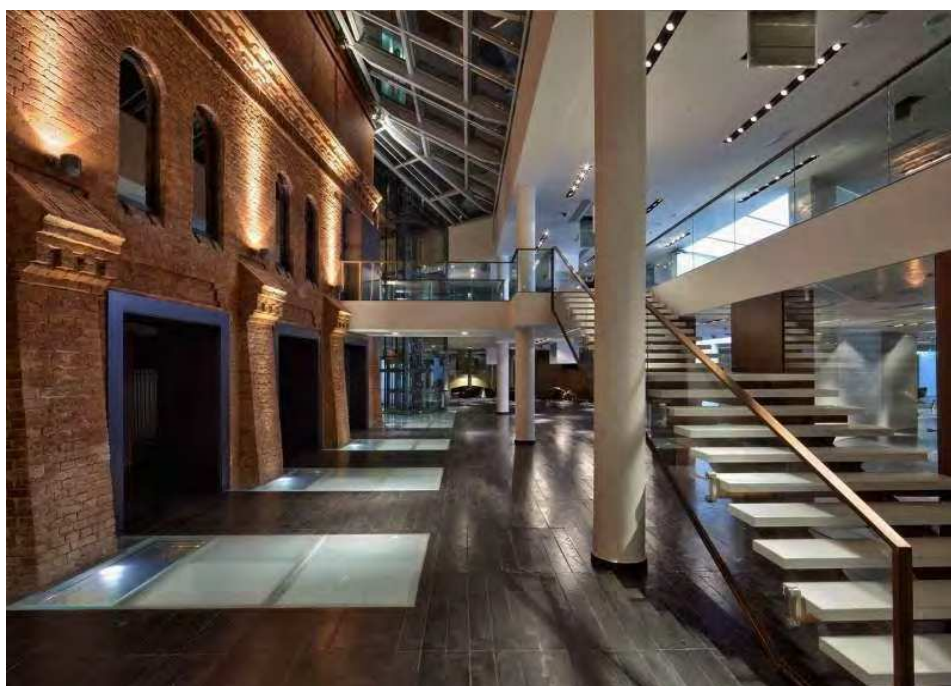

Figura 17. Centru cultural - Teatrului Alexandrinsky - Inserția sălii noi de concerte. sursă web <https://kudago.com/spb/place/novaya-scena-aleksandrinskogo-teatra/> (accesat 05.04.2021)

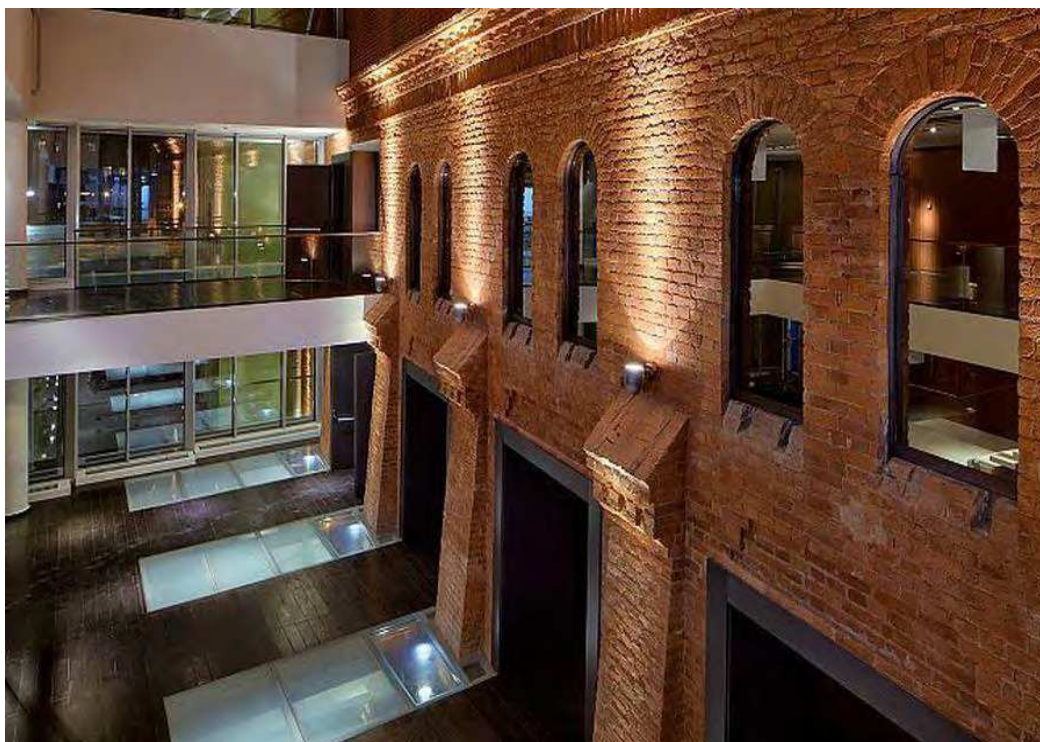

Figura 18. Centru cultural - Teatrului Alexandrinsky - Inserția sălii noi de concerte. sursă web <https://kudago.com/spb/place/novaya-scena-aleksandrinskogo-teatra/> (accesat 05.04.2021)

6. Concluzii și recomandări pentru Chișinău

Sankt Petersburg este un centru cultural unic în lume. Regiunea deține un patrimoniu cultural imens, atât de nivel local, regional, federal cât și mondial. Centrul istoric din Sankt Petersburg și grupurile conexe de monumente a devenit primul sit rusesc în 1990 care a fost inclus pe lista UNESCO. Este unic la scară nu numai pentru Rusia, ci și pentru întreaga lume.

Autoritățile de domeniu au aprobat o strategie privind păstrarea și valorificarea patrimoniului, diverse programe de reabilitare și restaurare, decizii ale guvernului local care instituie zone de protecție ale obiectivelor de patrimoniu cultural.

În 15 ani resursele alocate pentru restaurări și reabilitări au crescut de aproximativ 7 ori. Acest buget este format din contribuții locale, federale, cât și private.

Comitetul are atribuții foarte clare în raport cu obiectivele asumate. Comitetul nu este doar un organ administrativ dar și cu atribuții de cercetare, arhivare, expertizare, avizare, finanțare și promovare.

Până la moment pentru obiectele de patrimoniu municipalitatea a realizat doar registrul obiectelor de patrimoniu de importanță locală.

Municipalitatea trebuie să facă următorii pași:

- Aprobarea de urgență a unei strategii privind protejarea și promovarea patrimoniului construit.
- Crearea unei subdiviziuni a primăriei Chișinău care ar pune în practică cadrul normativ și politica de stat în domeniul patrimoniului.
- Stabilirea zonelor de protecție a obiectelor de patrimoniu, regimurile de dezvoltare urbană cât și regimul pe înălțime.
- Promovarea patrimoniului prin toate instrumentele posibile.
- Asumarea sau contribuția municipală la lucrările de restaurare a obiectivelor de patrimoniu de importanță locală cât și națională.

Bibliografie:

1. Website Wikipedia. Enciclopedia liberă, https://ro.wikipedia.org/wiki/Sankt_Petersburg (accesat 31.03.2021)
2. Website Guvernul Regiunii Sankt Petersburg, <https://www.gov.spb.ru/> (accesat 31.03.2021)
3. Website Guvernul Regiunii Sankt Petersburg, Comitetul pentru controlul de stat, utilizarea și protecția monumentelor de istorie și cultură, https://www.gov.spb.ru/gov/otrasl/c_govcontrol/ (accesat 31.03.2021)
4. Website Guvernul Regiunii Sankt Petersburg. Comitetul locativ comunală a Sankt Petersburg, <https://www.gov.spb.ru/gov/otrasl/blago/> (accesat 31.03.2021)
5. Website Guvernul Regiunii Sankt Petersburg. Comitetul pentru Urbanism și Arhitectură din Sankt Petersburg, <https://www.gov.spb.ru/gov/otrasl/architecture/> (accesat 31.03.2021)
6. Website Guvernul Regiunii Sankt Petersburg. Comitetul pentru Cultură din Sankt Petersburg, https://www.gov.spb.ru/gov/otrasl/c_culture/ (accesat 31.03.2021)
7. Website Comitetul pentru controlul de stat, utilizarea și protecția monumentelor de istorie și cultură, <http://kgiop.gov.spb.ru/> (accesat 5.04.2021)
8. Website Evenimente culturale, <https://kudago.com/> (accesat 5.04.2021)

Concluzii

Sistemul de management a patrimoniului cultural diferă de la țară la alta. Respectiv, fiecare din cele opt studii de caz - Kaunas (Lituania), Bamberg (Germania), Bath (Marea Britanie), Lviv (Ucraina), Oradea (România), Lublin (Polonia), Nijni Novgorod și Sankt Petersburg (Rusia) își are specificul său în administrarea moștenirii culturale.

Succesul managementului patrimoniului cultural se datorează mai multor factori. Dar, în primul rând este necesară o viziune general acceptată, care să stea la bază unor strategii de protejare și valorificare durabilă patrimoniului cultural, în general, și a celui construit, în special. Existența unei astfel de viziuni ar facilita schimbarea percepției comunității urbane față de patrimoniul cultural. Un exemplu, în acest sens, poate fi cazul orașului Oradea care a elaborat **Viziunea Oradea 2030**. Strategiile trebuie să pornească de la faptul că, patrimoniul cultural este o resursă importantă pentru dezvoltare fiecărei localități. În al doilea rând, pentru asigurarea autenticității și integrității patrimoniului cultural, strategiile de dezvoltare durabilă trebuie să se bazeze pe elementele esențiale ale unei societăți: social, mediu, economic, cultură și educație (Figura 1).

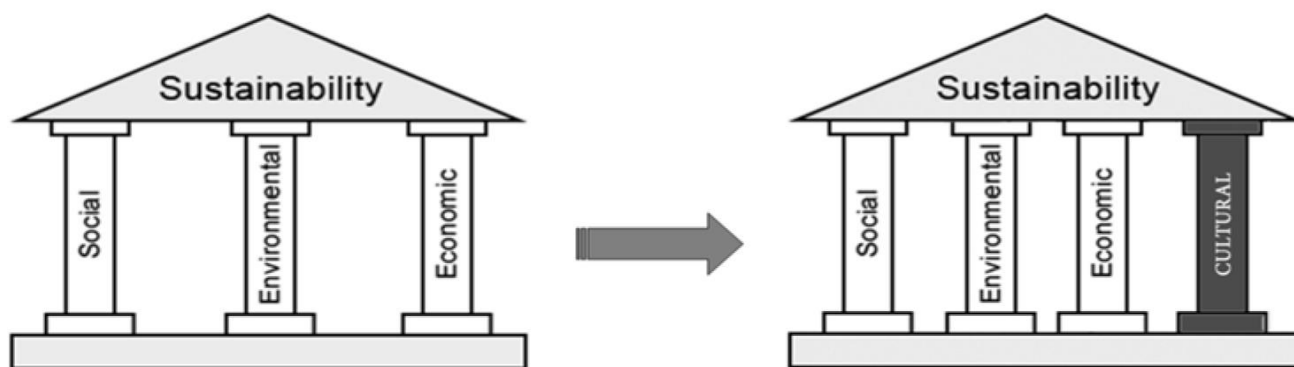

Figura 1. Pilonii dezvoltării durabile⁶⁵

Cât privește utilitatea unei astfel de strategii putem evidenția exemplul orașului Lublin, Polonia, care a avut în perioada 2014-2020 **Strategia de planificare și dezvoltare a patrimoniului cultural**. În al treilea rând, fiecare stat, regiune, respectiv municipalitate și oraș trebuie să aibă un cadru normativ care să reglementeze clar relațiile sociale din domeniul patrimoniului cultural, care este unul pluridisciplinar și doar o abordare integră poate asigura legislația și regulile necesare pentru protejarea, valorificarea și promovarea adecvată a moștenirii culturale. Aici putem evidenția cazul orașului Bamberg, care are mai multe regulamente, ordine și ghiduri: Conceptul de dezvoltare urbană, Regulament pentru parcuri, Regulament pentru exproprieri, Regulament pentru design și publicitate, Regulament pentru întreținerea străzilor, Regulament pentru zona pietonală, Ordonanță pentru protecția arborilor, Masterplan pentru iluminatul centrului orașului etc. În al patrulea rând, este necesar un sistem de management funcțional în care fiecare instituție publică și privată, fiecare funcționar, fiecare angajat din sectorul privat și fiecare

⁶⁵ Federica Appendino, Balancing Heritage Conservation and Sustainable Development – The Case of Bordeaux. IOP Conf. Series: Materials Science and Engineering **245** (2017) 062002 doi:10.1088/1757-899X/245/6/062002, p. 2.

cetățean să-și exercite adecvat responsabilitățile și să poarte răspundere pentru acțiunile sau inacțiunile sale care au prejudiciat patrimoniul cultural. La nivel de municipalitate este necesară o instituție specializată în domeniul patrimoniului cultural care este, de fapt, un garant al respectării normelor oficiale și să implementeze politicile de protejare, cum este spre exemplu în cazul orașelor Kaunas, care are Departamentul Patrimoniului Cultural sau Sankt Peteresburg, Rusia unde există Comitetul pentru controlul de stat, utilizarea și protecția monumentelor de istorie și cultură. Experții insituțiilor de stat și private în colaborare cu societatea civilă și comunitatea locală trebuie să evalueze periodic starea moștenirii culturale, ca mai apoi să poată stabili prioritățile pentru perioadele următoare. În acest context, pot fi sugerate direcții sau chiar acțiuni concrete de protejare și promovare. Însă, pentru o abordare eficientă, toate acțiunile și proiectele trebuie să fie parte a unui plan de management de protejare, valorificare și promovare a orașului istoric. În acest context, putem aduce exemplul Planului de Management al Patrimoniului al orașului Bath, UK (2016-2022).

Dezvoltarea durabilă a orașelor și comunitatea sunt esența obiectivului 11 al Agendei Națiunilor Unite 2030 pentru dezvoltare durabilă. Astfel, statele lumii sunt încurajate să dezvolte orașe și așezările umane incluzive, sigure, rezistente și durabile. Dar, pentru a reuși implementarea în practică a acestui obiectiv, trebuie implicată comunitatea în toate procesele de elaborare a strategiilor, de luare a deciziilor, de implementare a proiectelor etc. Astăzi nu este suficient doar să lansezi discuții publice. Pentru o comunicare eficientă și implicare reală a comunității în procesele decizionale este necesar ca funcționarii să meargă cât mai des în comunitate și să atragă cetățenii, să încurajeze implicarea locuitorilor, să demonstreze că vocea lor contează etc. Aici poate fi adus exemplul orașului Lviv, Ucraina, administrația căruia a reușit edificarea unei comunicări și implicări eficiente a comunității locale în proiectele privind patrimoniul construit al urbei. În această ordine de idei se înscriu și programele de educare și formare a comunității, care trebuie să fie pe tot parcursul vieții și să includă diverse aspecte ale moștenirii culturale ale urbei în care locuiesc. Deoarece confortul urban aștept poate fi realizat doar cu ajutorul unei comunități educate și responsabile. De aceea, educația și cultura trebuie să fie elemente esențiale ale dezvoltării urbane durabile.

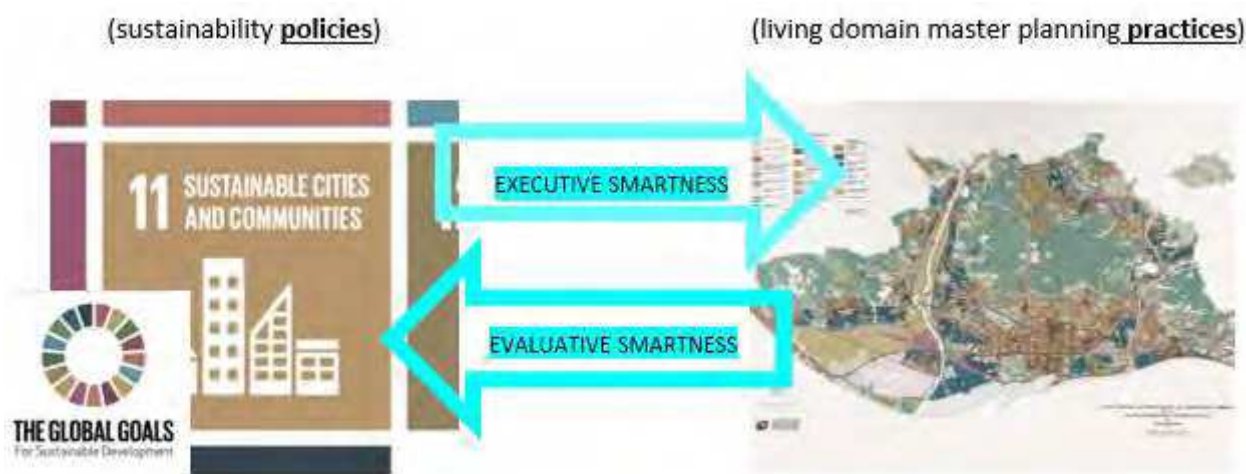

Figura 3. Cadrul propus pentru viitor⁶⁶

⁶⁶ United for Smart Sustainable Cities. Implementing Sustainable Development Goal 11 by connecting sustainability policies and urban planning practices through ICTs, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/igo/> (accesat 10.04.2021).

În ultimii ani, tot mai des se discută și chiar se aplică de către unele municipalități conceptul de *smart city*⁶⁷. Dar, pentru implementarea acestui concept este nevoie de un cadru, care-l definește și reglementează foarte bine. Deoarece doar o bună înțelegere a conceptului *smart city* și adaptare a lui a realitățile și necesitățile fiecărui oraș poate avea un impact util asupra locuitorilor și vizitatorilor acestei urbe. Dar, pentru implementarea strategiilor care prevăd intervenții tehnologice este necesar un plan de acțiuni fezabile, susținute de un buget adecvat (Figura 3). Toate acestea trebuie abordate dintr-o perspectivă durabilă, pentru că, doar asigurând continuitatea acțiunilor putem obține rezultate *smart*.

Figura 3. Model operațional pentru planificarea urbană în viziunea smart-city (în conformitate cu SDG 11⁶⁸)

O altă problemă actuală pentru majoritatea orașelor mari este supra-aglomerarea lor, în special a zonelor lor istorice. De aceea, în ultimii ani unele municipalități discută tot mai mult despre *recentrarea orașelor*. Descongestionarea aglomerației orașelor istorice presupune transferul în alte zone ale urbei a unor edificii administrative, economice și chiar culturale. Chișinăul, la fel, se confruntă cu o astfel de problemă. De aceea, este necesar căutarea soluțiilor potrivite pentru „descongestionarea aglomerației administrative”. Un exemplu, în acest sens, poate fi orașul Bordeaux (Figura 4).

Figura 4. Recentrarea orașului Bordeaux⁶⁹

Noi, sincer sperăm că această lucrare, în general, și fiecare studiu de caz, în special, vor fi de un real folos procesului de edificare a unui sistem durabil și cadru normativ de protejare a patrimoniului cultural construit al Chișinăului istoric eficient. Ca, în final, fiecare intervenție care vizează moștenirea culturală să fie realizată în baza prevederilor legale păstrând autenticitatea și integritatea monumentului istoric.

⁶⁷ Smart Cities Mission, <http://smartcities.gov.in/content/> (accesat 11.04.2021).

⁶⁸ United for Smart Sustainable Cities. Implementing Sustainable Development Goal 11 by connecting sustainability policies and urban planning practices through ICTs, <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/3.0/igo/> (accesat 10.04.2021).

⁶⁹ Appendino, Balancing Heritage Conservation and Sustainable Development..., p. 8.